

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE A ROMÂNIEI
ÎN URMĂTORII 20 DE ANI**

SUMAR EXECUTIV

ACADEMIA ROMÂNĂ

**STRATEGIA DE DEZVOLTARE
A ROMÂNIEI
ÎN URMĂTORII 20 DE ANI**

SUMAR EXECUTIV

Coordonator

**Acad. IONEL-VALENTIN VLAD
Președintele Academiei Române**

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

2017

Copyright © Editura Academiei Române, 2017
Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5
050711, București, România
Tel: 4021-318 81 46, 4021-318 81 06
Fax: 4021-318 24 44
E-mail: edacad@ear.ro
Adresă web: www.ear.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani : sumar
executiv / coord.: acad. Ionel-Valentin Vlad. - București : Editura
Academiei Române, 2017
ISBN 978-973-27-2768-3

I. Vlad, Ionel-Valentin (coord.)

332

*Lucrare editată cu sprijin financiar din Fondul Recurent al Donatorilor,
aflat la dispoziția Academiei Române*

Redactor: Iolanda POVARĂ
Tehnoredactor: Iolanda POVARĂ
Coperta: Mariana ȘERBĂNESCU

Bun de tipar: 16.03.2017. Format: 16/70 × 100
C.Z. pentru biblioteci mari: 338(498) «21»
C.Z. pentru biblioteci mici: 330.190(498) «21»
33

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE (Academician Ionel-Valentin Vlad, Președintele Academiei Române).....	XI
PROIECTUL 1. ȘCOALA ȘI EDUCAȚIA (coordonator: prof. univ. dr. Ioan Dumitrache, m.c.).....	1
Viziunea pentru o Românie Educată – 2038.....	1
Obiective generale ale strategiei	2
Obiective strategice generale	2
Politici educaționale	3
Nivel structural-sistemic.....	4
Nivel instituțional	4
Nivel procesual	4
Programe, scenarii pentru operaționalizare.....	5
Concluzii	8
PROIECT 2. RESURSELE NATURALE – REZERVE STRATEGICE, CE FOLOSIM ȘI CE LĂSĂM GENERAȚIILOR VIITOARE (coordonator: acad. Bogdan C. Simionescu)	11
Aer	11
Apă.....	12
Sol.....	13
Păduri.....	13
Arii protejate.....	14
Resursele subsolului	14
Resursele energetice	15
Deșeuri.....	16
PROIECT 3. SECURITATEA ȘI EFICIENȚA ENERGETICĂ (coordonator: prof. univ. dr. Filip Cârlea)	17
Introducere.....	17
Starea actuală privind convergența dintre România și țările membre ale UE și alte țări	17
Evidențierea locului ocupat de România în context internațional și european.....	17
Tendințe favorabile-defavorabile ale decalajelor și indicatorii dezvoltării durabile	19

Viziunea asupra poziției la care ar trebui să ajungă România în anul 2038	19
Trasee și ținte posibile în funcție de prioritățile stabilite	20
Interdependența dintre calitatea vieții și factorii economici, sociali, ambientali	21
Scenarii (cu accent pe scenariul realist).....	22
Concluzii.....	23
PROIECT 4. SIGURANȚA INFORMATICĂ – PROTECȚIA CIBERNETICĂ, PROTECȚIA PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ÎN PROIECTE ȘI ÎN PUBLICAREA ELECTRONICĂ	
(coordonator: acad. Ioan Dan Tufiș; responsabil proiect: dr. Angela Ioniță).....	25
Starea actuală a domeniului analizat.....	26
Viziunea asupra situației și poziției la care ar trebui să ajungă România..	26
Scenariile de dezvoltare durabilă a României în următorii 20 de ani	27
Protecția proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică .	28
Protecția proprietății intelectuale în materia produselor de software/IT	29
Concluzii, măsuri și recomandări	29
Resurse umane și formare profesională	30
PROIECT 5. SECURITATE ȘI SIGURANȚĂ ALIMENTARĂ	
(coordonator: acad. Cristian Hera; responsabil proiect: acad. Păun Ion Otiman).....	33
PROIECT 6. ECONOMIA ȘI CALITATEA VIEȚII	
(coordonator: acad. Lucian-Liviu Albu).....	39
PARTEA I-A. CADRUL MACROECONOMIC AL DEZVOLTĂRII ROMÂNIEI ÎN URMĂTOARELE DOUĂ DECENII	
Considerații privind convergența în UE și corelații macroeconomice în perspectivă	39
Scenarii de finanțare bugetară.....	42
Ipotezele scenariilor privind veniturile bugetare.....	42
Scenarii de finanțare.....	42
Resurse, mecanisme și instrumente pentru atingerea obiectivelor strategice.....	43
PARTEA A II-A. DEZVOLTAREA DURABILĂ (DD) ȘI EFICIENȚA MACROECONOMICĂ	
(coordonator: prof. univ. dr. Gheorghe Zaman, m.c.).....	45
Viziune.....	45

Eficiența și dezvoltarea durabilă, principii și criterii	45
Evoluția demografică a României.....	47
Scenarii privind atingerea de către România a țintelor UE 2020.....	48
Scenarii privind ocuparea forței de muncă în România.....	49
Productivitatea muncii – tendințe și provocări ale convergenței	49
Productivitatea resurselor, scenarii pentru anii 2018, 2020, 2028 și 2038	50
Coeficienți de probabilitate a scenariilor eficienței macroeconomice	51
Scenarii privind evoluția domeniului cercetării, dezvoltării și inovării (CDI)	52
Stabilitatea financiară – Obiectiv strategic pentru dezvoltarea durabilă a României și creșterea eficienței macroeconomice.....	53
PARTEA A III-A. CALITATEA VIEȚII – ROMÂNIA 2016–2038	
(coordonator: prof. univ. dr. Cătălin Zamfir, m.c.).....	57
Calitatea vieții: Starea socială a României în 2015	58
Probleme sociale de rezolvat în următorii 20 de ani	59
Direcții/Obiective/Ținte ale calității vieții: România 2038	60
PROIECT 7. SĂNĂTATEA – DE LA BIOLOGIA MOLECULARĂ LA MEDICINA PERSONALIZATĂ DE VÂRF ÎN ROMÂNIA – REPERE PENTRU URMĂTOARELE DOUĂ DECENII	
(coordonator: acad. Victor Voicu)	63
PROIECT 8. PROIECTUL EUROPEAN AL DUNĂRII/ STRATEGIA NAȚIONALĂ A DUNĂRII	
(coordonator: acad. Cristian Hera, responsabil proiect: acad. Nicolae Panin).....	
Introducere	67
Strategia Națională în Domeniul Cercetării și Inovării pentru Regiunea Dunărea Românească	67
A. Interconectarea regiunii Dunării Românești cu restul bazinului fluviului.....	68
B. Protejarea mediului în regiunea Dunării Românești	68
C. Creșterea prosperității în regiunea Dunării	69
D. Consolidarea regiunii Dunării.....	70
Concluzii generale	72
PROIECTUL 9. CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎNTRE NAȚIONAL, LOCALIZARE ÎN ZONA PROXIMĂ ȘI UNIVERSAL – EUROPA MULTILINGVISTĂ, CULTURA ELECTRONICĂ	
(coordonatori: acad. Alexandru Surdu, acad. Victor Spinei).....	73
Introducere	73
Cultura română în anul 2038 – viziune generală	74

Sinteza cercetărilor anterioare	77
Scenarii	78
PROIECT 10. ROMÂNIA – SOCIETATE A CUNOAȘTERII ȘI A VALORII ADĂUGATE LA CEEA CE ARE	
(coordonator: acad. Florin Gheorghe Filip; responsabil proiect: dr. ing. Viorel Gaftea)	81
Teze.....	81
Definirea domeniului	82
Desfășurare și metoda folosită.....	83
Starea actuală a domeniului în România. Poziționarea în cadrul UE	83
Viziunea de dezvoltare.....	84
Scenarii de evoluție pe domeniile strategiei	85
Constatări și concluzii.....	86
PROIECT 11. ROMÂNIA ÎN ERA GLOBALIZĂRII – SPAȚIU ȘI TRADIȚIE DE ÎNTÂLNIRE A CIVILIZAȚILOR, DE ECHILIBRU ȘI MODERAȚIE (AGENDA 2018–2038)	
(coordonator: prof. univ. dr. Dan Dungaciu)	87
Viziunea României într-o eră a globalizării.....	87
Viziunea pentru următorii 3 ani (2020)	88
Viziunea pentru următorii 10 ani (2028)	88
Viziunea pentru următorii 20 de ani (2038)	89
Concluzii.....	89
România – punte <i>Euroatlantică între est și vest</i>	89
PROIECT 12. FINANȚELE PUBLICE ȘI MONEDA	
(coordonator: prof. univ. dr. Florin Georgescu).....	93
Politica fiscal-bugetară	93
Situția economiei reale românești – factor esențial în construcția politicii fiscal-bugetare.....	94
Situția fiscal-bugetară actuală.....	94
Datoria publică	96
Politica monetară	96
Obiective pentru următoarele două decenii	98
PROIECT 13. INSTITUȚII PUBLICE STABILE, RESPECTATE ȘI DURABILE – STABILITATEA STATULUI ROMÂN	
(coordonator: prof. univ. dr. Vasile Sebastian Dîncu)	101
Starea actuală	101
Tinte și obiective generale	102
Obiective ale modernizării.....	102

Instrumente și strategii. Viziune strategică și principii fundamentale de modernizare	104
A. Stabilitatea statului și reforma instituțională durabilă	104
B. Statul digital. E-guvernarea în România. Guvernarea deschisă și guvernarea digitală	104
Statul reformat și durabil	105
Statul proactiv. Strategii transversale – cu rol catalizator pentru stabilitatea statului român	108
Statul durabil. Serviciul public de mâine. Scenarii 2020–2028–2038	109
Un scenariu catastrofic?	111
ECHIPELE DE EXPERTI	113

CUVÂNT ÎNAINTE

Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani se desfășoară sub Înalțul Patronaj al Președintelui României, Klaus Werner Iohannis.

Inițierea și elaborarea *Strategiei de dezvoltare a României pentru următorii 20 de ani*, coordonată de 11 institute de excelență ale Academiei Române, a fost generată de programul de management pe care l-am prezentat în fața Adunării Generale a Academiei, la alegerea ca Președinte al Înalțului nostru For de Știință și Cultură, la care au aderat Vicepreședinții acestui For și coordonatorii Strategiei. Colaborăm în această lucrare cu Banca Națională a României, Parlamentul României, Guvernul României și alte instituții ale Statului Român.

Centru important de coordonare a cercetării științifice din România, Academia Română are în societatea românească și un rol **constructiv, coerent și stabilizator**, de consultant corect în problemele majore. Academia folosește argumente științifice ale cercetătorilor științifici din institutele ei de cercetare, fără implicări politice și fără influența ciclurilor electorale. Academia respectă instituțiile Statului, indiferent de conducerile lor alese democratic. Punctele de vedere și luările de poziție în problemele care vizează identitatea națională, interesul național și solidaritatea noastră, atât în condiții favorabile, cât și în condiții grele, confirmă încă o dată rolul fundamental pe care Academia îl are în viața Țării.

În această importantă cercetare prospectivă, am utilizat principalele metode și instrumente pe care le oferă lucrările moderne din domeniu (SWOT, Delphi și seminariile de “brain-storming”).

1. SWOT (puncte tari-slabe-oportunități-pericole) / Viziunea – Binele Țării într-un context de pace și de negociere corectă.
2. Trasee și ținte – Ce poți face mai bine într-un context dat (negociat).
3. Cum trebuie să-ți împarți resursele ca să poți atinge țintele propuse (cu scenarii optimist/pesimist/realist, ținând cont că avem parte de „ani grași și ani slabi” sau cum sunt numite fenomenele extreme “black swans”) (definite și în proiectele 12. Politici financiare și monetare și 13. Instituții publice stabile, respectate și durabile. Stabilitatea Statului Român).

Acest volum este sinteza celor patru volume anterioare ale Strategiei de dezvoltare a României în următorii 20 de ani.

Contextul intern în care se finalizează această lucrare:

- Anul 2016: 150 de ani de la fondarea Academiei Române / Alegeri locale și parlamentare

- Anul 2017: fenomenele tranzitorii turbulente post-electorale. Pregătirea sărbătoririi Centenarului Mării Uniri.
- Anul 2018: 100 de ani de la Marea Unire – Programul Academiei pentru sărbătorirea Centenarului Mării Uniri.

Contextul extern în care ne aflăm este extrem de complex:

1. **BREXIT** – Premierul Theresa May anunța sfârșitul liberei circulații a cetățenilor Uniunii Europene în Regatul Unit în jurul datei de 15 martie 2017. (Adam Sambrook la Dezbateră „BREXIT”)

2. **Donald Trump, în primul său discurs în fața Congresului după instalarea la Casa Albă.**

„Susținem cu tărie NATO, o alianță care are la bază legăturile din timpul celor două războaie mondiale care au detronat fascismul, și un Război Rece care a înfrânt comunismul... **Însă partenerii noștri trebuie să-și îndeplinească obligațiile financiare**”.

„În același timp, Administrația mea a răspuns cererilor poporului american pentru **controlul imigrației și securizarea frontierelor**. Prin punerea în aplicare a legilor privind imigrația, vom putea mări salariile, ajuta șomerii, să economisim miliarde de dolari și să ne facem mai sigure comunitățile noastre”...

„Nu este compasiune, ci nesăbuiță, să permiți intrarea necontrolată a unor persoane din locuri unde o verificare adecvată (în materie de securitate) nu este posibilă” (...) În același timp, Președintele Trump a anunțat faptul că a cerut Departamentului Apărării să dezvolte un plan pentru **distrugerea organizației teroriste Stat Islamic și noile sancțiuni impuse de Washington la adresa entităților și persoanelor care sprijină programul balistic al Iranului și a reafirmat susținerea sa pentru „alianța de neclintit” a Statelor Unite cu Israelul.**

„Pentru a lansa reconstrucția țării noastre, voi cere Congresului să aprobe o legislație care va genera investiții de o mie de miliarde de dolari în **infrastructura Statelor Unite, finanțate cu ajutorul capitalurilor publice și private și va crea milioane de locuri de muncă**”...

Președintele american a făcut un apel la politicieni, republicani și democrați să-și unească forțele pentru a rezolva problemele cu care se confruntă Statele Unite, spunând că „timpul mentalităților meschine a trecut”.

3. **Planul președintelui Comisiei Europene, Jean-Claude Juncker, de construire a unei Uniuni Europene cu grade diferite de integrare** are rolul consolidării unității, creând și modalități „alternative” de cooperare, fiind un semnal privind nemulțumirea față de țări estice (Reuters). Prin crearea a patru-cinci „modalități” concrete „spre unitate” sau a unor „direcții alternative de cooperare la nivelul celor 27 de state”, Jean-Claude Juncker oferă Uniunii Europene post-Brexit **opțiuni de luat în considerare la summitul de la Roma, din 25 martie 2017, la împlinirea a 60 de ani de la semnarea Tratatului constitutiv al UE.**

Observând că **un obstacol în calea aprofundării integrării în zona euro este reprezentat de modalitățile diferite propuse de Germania și Franța, oficialul**

UE a argumentat că abordarea gradelor diferite de integrare pare a fi o încercare de sancționare a țărilor post-comuniste.

„Voi face propuneri în acest sens în contextul în care Comisia Europeană trebuie să publice o *Carte albă* înaintea summitului programat de la Roma”. Reluând o temă abordată deja într-un discurs rostit la Maastricht în decembrie 2016, Jean-Claude Juncker a evocat ideea unor „orbite” diferite pentru țările membre UE, în funcție de gradul acestora de integrare. **„Cred că trebuie să ne imaginăm un continent în cercuri concentrice. În jurul nucleului Europei vor exista orbite pe care se vor poziționa cei cărora nu le place să împărtășească toate ambițiile altora”**. Juncker a imaginat **5 scenarii posibile pentru viitorul Uniunii Europene post-Brexit**.

Scenariul 1: Continuarea actualei direcții – Cele 27 de state UE se vor concentra pe implementarea agendei de reformă în spiritul Comisiei Europene conduse de Juncker și a Declarației de la Bratislava.

Scenariul 2: Nimic altceva în afara pieței unice – Cele 27 de state membre transferă treptat accentul pe piața unică, dat fiind că statele membre nu reușesc să ajungă la poziții comune într-un număr din ce în ce mai mare de direcții politice de cooperare.

Scenariul 3: O Europă cu mai multe viteze – Țările cele mai puternice ar putea decide să prindă un avans în ceea ce privește cooperarea pe subiecte mai sensibile, precum apărarea, securitatea internă și terorismul, armonizarea fiscală sau chestiunile sociale, fără a aștepta ca toate cele 27 de state membre să-și dea acordul.

Scenariul 4: Să facem mai multe, dar cu mai puțin – Mutarea accentului pe domenii extrem de precise, cum ar fi diplomația, sfera informațională sau gestionarea comună a frontierelor UE, nu legiferarea cu orice preț, mai ales când vine vorba de subiectele cotidiene. Această nouă abordare ar trebui să răspundă criticilor referitoare la o Uniune mult prea birocratică și invazivă.

Scenariul 5: Federalism sporit – Cele 27 de țări ar putea lua decizia de a „gestiona în comun mai multă putere, mai multe resurse și procese decizionale, în toate domeniile” (zona euro, afaceri externe și apărare, imigrație, energie, probleme de mediu etc.). Însă, avertizează Comisia, „există riscul acuzațiilor potrivit cărora UE este lipsită de legitimitate sau acaparează prea mult puterea, în detrimentul autorităților naționale”.

4. Punctul de vedere al Președintelui României, Klaus Werner Iohannis – Reconfigurarea UE ar duce la dezintegrarea proiectului european

„Cu privire la dezbaterele referitoare la viitorul Uniunii Europene, Președintele României a reconfirmat angajamentul ferm al țării noastre de a contribui la consolidarea proiectului european. **Președintele României s-a poziționat ferm împotriva ideilor vehiculate în ultimul timp cu privire la o Europă cu mai multe viteze – o Uniune a cercurilor concentrice. Șeful statului**

a subliniat că România se pronunță pentru o Europă puternică, consolidată, unitară și incluzivă”. (din comunicatul Administrației Prezidențiale).

5. Vladimir Putin /S. Lavrov – o ordine mondială postoccidentală

Ministrul de externe rus Serghei Lavrov, la Conferința pentru Securitate de la München, declara că este timpul pentru o ordine mondială postoccidentală. „Liderii responsabili au de făcut o alegere. Sper că vor alege o ordine mondială democratică și justă. Dacă doriți, numiți-o ordinea mondială postoccidentală, în care pe baza suveranității și în cadrul dreptului internațional, fiecare țară va încerca să găsească un echilibru între interesele sale naționale și cele ale partenerilor săi”.

Discursul lui Serghei Lavrov venea la câteva ore după ce vicepreședintele american Mike Pence a încercat să-și liniștească aliații în privința relațiilor noii administrații cu Rusia.

Mike Pence a reafirmat că Washingtonul va fi la fel de implicat în NATO, dar a subliniat că și restul membrilor Alianței trebuie să respecte obligația de a aloca 2% din buget pentru apărare.

6. Alegerile cruciale din Olanda, Franța și Germania

7. Grupul de la Vișegrad V4

Cartea albă a lui Juncker „Europa cu două viteze” nu redă adevăratul sens al transformărilor politice, sociale și culturale care se petrec în interiorul Uniunii Europene. Nu este o formulă sinceră. Nici vorbă de convergență, solidaritate și bogăția identităților culturale! **Nu de viteze este vorba, ci de protecționism și noi delimitări**, care să menajeze frustrările vest-europenilor de după marea extindere spre Est (2004–2007, plus Croația în 2013), să definească și să pună în practică o **Europă concentrică, fragmentată din nou, în care săracii să nu mai vină peste bogați.**

Începe refluxul Uniunii Europene și al Occidentului, inversul procesului istoric al extinderii. Dar trebuie să fim foarte atenți: pe organizațiile internaționale din care facem parte (UE, NATO) vom putea conta din ce în ce mai puțin în anii următori, fiind instabile și volatile. **Esențiale vor redeveni relațiile bilaterale cu marile puteri occidentale**, în special cu Statele Unite și Germania. Este și motivul pentru care **Grupul de la Vișegrad respinge „Europa cu două viteze”.**

Ce va face România?

Ce mai poate face când începe marele reflux european și occidental? Să ne limităm la a privi cum rămânem „pe uscat”, între Europa apuseană și Rusia? Să contemplăm analitic contracția protecționistă a Vestului și baricadarea naționalistă a statelor occidentale? Să ridicăm din umeri neputincioși și **să constatăm că falia Est-Vest a fost mai puternică decât Proiectul European Liberal, decât idealul unei Uniuni cu aceleași standarde și politici pe tot teritoriul ei?** Prea puțin, desigur, pentru interesele noastre. Să ne opunem acestei tendințe? Prea mult, din păcate, pentru puterile de care dispunem. Ramâne să punem accentul din ce în ce mai mult pe **relațiile bilaterale**, căci, în ultimă instanță, acestea sunt cele care

contează, cele care îți dau susținerea, poziția și garanțiile de securitate în sistemul internațional. Cadrul multilateral este din ce în ce mai volatil, fie că ne referim la UE, fie la NATO. Germania va rămâne însă Germania, orice s-ar întâmpla cu Uniunea Europeană, iar Statele Unite vor rămâne prima mare putere a lumii, orice s-ar întâmpla cu NATO. (din Valentin Naumescu, *Contributors.ro*, martie 1, 2017).

8. Reorientarea politică a Turciei și modul în care au fost gestionate problematicile fluxurilor migratoare către Europa în anii recenti de către Comisia de la Bruxelles și guvernele UE. Modul în care în cancelariile diferitelor state este concepută ideea de solidaritate în confruntarea cu sfidările majore ale timpului și ale unor noi alianțe.

Pornind de la analiza SWOT a situației României în fiecare domeniu strategic, precum și viziunea asupra situației la care trebuie să ajungă România în anul 2038, am urmărit **evidențierea unor ținte** (trasee posibile și borne) ale dezvoltării pe termen lung. Viziunile asupra evoluției și strategiilor fundamentate științific sunt menite să creeze convergențe și un program de acțiune care are în vedere: *pe termen scurt* – stoparea fenomenelor negative care se constată în economia și societatea noastră; *pe termen mediu* – situarea României pe o poziție medie din punct de vedere al nivelului de trai al țărilor din zona Vișegrad 4 și Slovenia, și *pe termen lung* – situarea României pe o poziție medie a țărilor dezvoltate din UE corespunzătoare din punct de vedere al resurselor de care dispune pe plan uman, al resurselor naturale, economic, geo-politic în cadrul UE.

Coordonarea lucrării este asigurată de 11 institute de cercetare de excelență și filiale ale Academiei Române. Structura *Strategiei de dezvoltare a României în următorii 20 de ani* are 11 (+2) proiecte interdisciplinare. Și în această fază, cele 11 proiecte care stau la baza *Strategiei de dezvoltare a României în următorii 20 de ani* au fost coordonate de membri ai Academiei Române, în colaborare cu o serie de specialiști din institutele aflate sub egida ei și au cuprins specialiști reputați din Universități, Institute naționale, Ministere, Consilieri de stat, Parlamentari, Directori ai Colegiilor Naționale Centenare, profesori cu experiență din școli din întreaga țară.

Proiectul 1. ȘCOALA ȘI EDUCAȚIA ÎN VIZIUNEA ACADEMIEI ROMÂNE

COORDONATOR: PROF. UNIV. IOAN DUMITRACHE, M.C. A.R.

Proiectul 2. RESURSELE NATURALE - REZERVE STRATEGICE, CE FOLOSIM ȘI CE LĂSĂM GENERAȚIILOR VIITOARE

COORDONATOR: ACAD. BOGDAN C. SIMIONESCU

Proiectul 3. SECURITATEA ȘI EFICIENȚA ENERGETICĂ

COORDONATOR: PROF. UNIV. FILIP CÂRLEA

Proiectul 4. SIGURANȚA INFORMATICĂ – PROTECȚIA CIBERNETICĂ, PROTECȚIA PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ÎN PROIECTE ȘI ÎN PUBLICAREA ELECTRONICĂ

COORDONATOR: ACAD. DAN TUFIȘ

Proiectul 5. SECURITATE ȘI SIGURANȚĂ ALIMENTARĂ

COORDONATORI: ACAD. CRISTIAN HERA, ACAD. PĂUN ION OTIMAN

Proiectul 6. ECONOMIA ȘI CALITATEA VIETII

COORDONATORI: ACAD. LUCIAN LIVIU ALBU, PROF. UNIV. GHEORGHE ZAMAN, M.C. A.R., PROF. UNIV. CĂTĂLIN ZAMFIR, M.C. A.R.

Proiectul 7. SĂNĂTATEA – DE LA BIOLOGIA MOLECULARĂ LA MEDICINA PERSONALIZATĂ DE VÂRF ÎN ROMÂNIA

COORDONATOR: ACAD. VICTOR VOICU

Proiectul 8. PROIECTUL EUROPEAN AL DUNĂRII. STRATEGIA NAȚIONALĂ A DUNĂRII

COORDONATORI: ACAD. CRISTIAN HERA, ACAD. NICOLAE PANIN

Proiectul 9. CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎNTRE NAȚIONAL, LOCALIZARE ÎN ZONA PROXIMĂ ȘI UNIVERSAL – EUROPA MULTILINGVISTĂ, CULTURA ELECTRONICĂ

COORDONATORI: ACAD. ALEXANDRU SURDU, ACAD. VICTOR SPINEI

Proiectul 10. ROMÂNIA – SOCIETATE A CUNOAȘTERII ȘI A VALORII ADĂUGATE LA CEEA CE ARE

COORDONATOR: ACAD. FLORIN GHEORGHE FILIP

Proiectul 11. ROMÂNIA ÎN ERA GLOBALIZĂRII - SPAȚIU ȘI TRADIȚIE DE ÎNTÂLNIRE A CIVILIZAȚIILOR, DE ECHILIBRU ȘI MODERAȚIE

COORDONATOR: PROF. UNIV. DAN DUNGACIU

Proiectul 12. POLITICI FINANCIARE ȘI MONETARE – ECHILIBRU ȘI ASIGURAREA UNEI DEZVOLTĂRI DURABILE

COORDONATOR: PROF. UNIV. FLORIN GEORGESCU, EX-MINISTRU

Proiectul 13. INSTITUȚII PUBLICE STABILE, RESPECTATE ȘI DURABILE – STABILITATEA STATULUI ROMÂN

COORDONATOR: PROF. UNIV. VASILE SEBASTIAN DÂNCU, EX-VICE PRIM-MINISTRU

Etapele de realizare a strategiei

- **2014** – realizat
  - Inițierea Strategiei în viziunea AR; stabilirea tematicii celor 11 proiecte interdisciplinare și atribuirea responsabilităților de coordonare a acestora
- **2015** – realizat
  - 30 iunie: Analiza SWOT și stabilirea țintelor pe termen scurt, mediu și lung; finanțare de la Fundația „Patrimoniul” a AR – **volumul 1**
  - 31 decembrie: “milestones” – **volumul 2**
- **2016** – realizat
  - Iunie: Alocarea resurselor umane și materiale pentru atingerea țintelor evidențiate – realizat (Vol. III, partea 1)

- Noiembrie : Scenarii privind realizarea Strategiei – (Vol. III, partea 2) realizat
- **2017**
- Ianuarie-martie: Sinteza „*Strategiei de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*”: versiunea care se distribuie instituțiilor de conducere ale statului (Președintele României, Prim-Ministru, Președinții celor două Camere ale Parlamentului României, Guvernatorul BNR, Președinții partidelor politice parlamentare, Președintele Curții de Conturi ș.a.) – realizat
- Iulie – Colectarea observațiilor asupra Strategiei de la decidenții aleși democratic la conducerea României
- Noiembrie – versiunea care înglobează observațiile instituțiilor de conducere ale statului (Președintele României, Primul-Ministru, Președinții celor două Camere ale Parlamentului României, Guvernatorul BNR, Președinții partidelor politice parlamentare, Președintele Curții de Conturi ș.a.). Aceasta versiune ar putea fi documentul de convergență într-o reuniune de tip „Snagov” pentru semnarea **Strategiei de post-aderare a României la Uniunea Europeană** (în luna Decembrie; N.B. Strategia de aderare la UE a fost coordonată de Acad. Tudorel Postolache).

Volumul de față reprezintă **Sinteza condensată** (executive summary) a celor 4 volume publicate anterior și a fost elaborată de Comisia de Experți a Strategiei prin corelările sintezelor extinse și integrarea într-o viziune strategică unitară.

Realizarea cu succes a obiectivelor *Strategiei*, conform calendarului stabilit inițial, reprezintă o garanție a finalizării acesteia ca instrument motor, **de construcție, de convergență internă și de coerență** în dezvoltarea României, instrument absolut necesar pentru integrarea demnă a Țării în UE.

Prin această lucrare, sper să arătăm Țării că Academia Română a avut și are o noblețe intelectuală, care a respectat multiculturalitatea, știința și afirmarea valorilor naționale în Europa și în lume cu strălucire în cei 150 de ani de existență ai ei în serviciul Națiunii Române.

Volumul de față reunește **rezultatele muncii unor echipe de iluștri specialiști** – membri ai Academiei Române, cercetători din institutele Academiei, experți din universități și alte instituții și organisme științifice importante din România – cărora le aducem și pe această cale mulțumiri pentru efortul depus în elaborarea *Strategiei de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*.

Acad. IONEL-VALENTIN VLAD

Președintele Academiei Române,

Coordonatorul *Strategiei de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*

Proiect 1

ȘCOALA ȘI EDUCAȚIA

COORDONATOR: PROF. UNIV. DR. IOAN DUMITRACHE, M. C.

Societatea viitorului va fi orientată tot mai mult spre individ și spre nevoile sale, care vor fi tot mai complexe și variate, în contextul în care diversitatea, egalitatea de șanse, creativitatea, transparența și flexibilitatea vor reprezenta cele mai importante valori ale viitoarei societăți.

În societatea bazată pe cunoaștere, în care tehnologia informației și comunicațiile joacă un rol esențial, iar cea de a patra revoluție industrială se prefigurează deja în economiile cele mai dezvoltate, se impune o redefinire a nivelului de educație și pregătire profesională a cetățenilor chemați să implementeze principiile care stau la baza dezvoltării socio-economice sustenabile. În acest context, pe lângă cunoștințe, se impune dezvoltarea capacității de a inova, de a crea produse și procese noi, competitive, de a valorifica abilitățile, deprinderile și cunoștințele deținute de indivizi diferiți care colaborează pentru îndeplinirea unui obiectiv comun într-un context global performant, de a respecta ceea ce este fragil și delicat: viața, natura și biodiversitatea, relațiile echilibrate, armonia.

Sistemul Național de Educație (SNE) are un rol determinant în asigurarea cunoștințelor și abilităților necesare membrilor societății chemați să îi asigure dezvoltarea și evoluția, potrivit principiilor societății bazate pe cunoaștere. Flexibilitatea și capacitatea de adaptare la cerințele unei economii și a unei societăți în continuă evoluție necesită regândirea educației și învățării de la vârsta de trei ani, pe tot parcursul vieții, într-un sistem organizat și eficient.

Sistemul Național de Educație are rolul esențial de a asigura un nivel de educație cât mai ridicat al populației, de a pregăti viitorii cetățeni pentru societatea bazată pe cunoaștere și de a identifica și dezvolta viitoarele elite ale societății românești, de a asigura educația civică, formarea trăsăturilor etice și de comportament adecvat civilizației societale. Reducerea/eliminarea analfabetismului funcțional reprezintă un obiectiv major în procesul de pregătire a cercetătorilor viitoarei societăți bazate pe cunoaștere.

VIZIUNEA PENTRU O ROMÂNIE EDUCATĂ – 2038

În anul 2038 se preconizează ca România să fie o țară cu o economie dinamică și competitivă, a cărei capacitate de inovare să fie compatibilă cu societatea bazată pe cunoaștere și care ar putea să fie poziționată între primele zece țări ale Europei, ca economie, educație și nivel de trai.

Poporul român va fi unul educat, demn și mândru, atât de identitatea și moștenirea sa istorică și culturală, cât și de contribuțiile aduse la dezvoltarea societății. Mentalitatea populației se va baza pe prețuirea muncii și recunoașterea performanțelor, pe dorința de dezvoltare personală și socială, pe spirit cetățenesc și responsabilitate față de societate și față de mediu. Acumularea și valorificarea cunoștințelor și competențelor vor constitui unul dintre cele mai importante stimulente ale evoluției.

La baza acestei evoluții stă SNE, prin ale cărui eforturi, coroborate cu cele ale părinților și ale societății în general, se va forma o nouă generație de cetățeni, exponenți ai societății creative, bazată pe cunoaștere și factori ai dezvoltării la nivel global. Evoluția societății se bazează pe cea a indivizilor, al căror nivel de competențe contribuie la dezvoltarea durabilă a țării.

La baza acestui proiect, trebuie să se afle o serie de idei și concepte, privind educația, care:

- reprezintă factorul strategic al dezvoltării viitoare a țării, prin contribuția majoră adusă la modelarea capitalului uman;
- trebuie percepută ca o cale spre dezvoltare durabilă, un proces de învățare socială și căutare de soluții inovative;
- contribuie esențial la formarea de buni cetățeni cu competențe de comunicare și profesionale, care să le permită integrarea socială optimă.

Se propune o strategie coerentă de dezvoltare a SNE, pornind de la performanțele acestuia, starea și nivelul de pregătire al cetățenilor, performanțele economice și sociale ale României, în contextul globalizării și al cerințelor de creștere a competitivității la nivelul țărilor europene dezvoltate.

În elaborarea acesteia s-a avut în vedere armonizarea coerentă a abordării reactive cu cea proactivă, stabilind ținte strategice și acțiuni specifice pentru implementare.

OBIECTIVE GENERALE ALE STRATEGIEI

Redefinirea sistemului de educație și formare profesională în contextul impus prin paradigma: „ROMÂNIA EDUCATĂ – RE-TOP 10” presupune stabilirea de obiective, programe, ținte, indicatori și politici educaționale care, prin implementare, vor asigura cerințele impuse unui SNE performant, competitiv la nivel european.

OBIECTIVE STRATEGICE GENERALE

- Redefinirea valorică/ axiologică a SNE, congruentă cu contextul psiho-socio-cultural european.
- Proiectarea unei arhitecturi curriculare flexibile și centrate pe competențele necesare dezvoltării individuale și, în același timp, dezvoltării societății/ economiei bazate pe cunoaștere.

- Redefinirea profesiei de dascăl, a rolului nobil în societate al acestuia și asigurarea cadrului formal de pregătire inițială și continuă a viitoare generații de educatori, învățători, profesori și profesori universitari.
- Redefinirea relației școală-comunitate, în procesul de educație pentru cetățenie democratică, având la bază autonomia, descentralizarea și responsabilitatea proactivă și formarea de comunități educaționale colaborative.
- Susținerea și promovarea educației timpurii la nivel sistemic și instituțional, în strânsă corelație cu un sistem de educație continuă, adaptat cerințelor societății bazate pe cunoaștere.
- Promovarea educației pentru muncă bine făcută, tradiții și cultură, creștere economică și dezvoltare societală.
- Redefinirea și susținerea unui sistem coerent de învățare pe tot parcursul vieții.
- Asigurarea condițiilor materiale și financiare optime pentru susținerea unui proces educativ – formativ performant, la nivelul societății cognitive și ținând seama de provocările dezvoltării durabile.

Obiectivul major al restructurării SNE este ridicarea nivelului de educație al cetățenilor în spiritul **respectului pentru muncă, cinstei, corectitudinii, al dragostei pentru semenii, pentru valorile democrației civice, formarea profesioniștilor creativi și inovativi, pentru societatea cunoașterii.**

POLITICI EDUCAȚIONALE

Proiectul propune **7 valori** necesare pentru ca sistemul educațional românesc să fie reconsiderat și reinterpretat pe o fundamentare axiologică profund democratică și înalt performantă, caracterizat prin: **Încredere, Flexibilitate, Diversitate, Excelență, Echitate, Transparență, Stare de bine/bunăstare** (well-being).

Recâștigarea încrederii oamenilor în sistemul de educație, în cei care îl reprezintă și în beneficiile sociale, profesionale și personale ale învățării reprezintă o condiție inerentă oricărei schimbări serioase în educație. Încrederea se conferă prin constanță și consistență la nivel decizional, de politici, prin angajare pentru calitate și performanță a profesioniștilor din sistem, valorizarea socială explicită a învățării, a oamenilor care învață.

Performanța pe care ne-o dorim este una **autentică, sustenabilă, însoțită de o stare de echilibru social și emoțional al tuturor celor implicați în procesele de educație.**

Analizând nu doar problemele și provocările vizibile cu care se confruntă sistemul nostru de educație, dar și încercările parțial reușite sau nereușite de schimbare de până acum, împreună cu direcțiile de dezvoltare ale marilor sisteme de educație din lume, propunem un număr de 12 direcții de politică educațională – direcții strategice de transformare și de îmbunătățire pe care le-am distribuit pe trei niveluri:

- **structural-sistemic**, comprehensiv, național;

- **instituțional**, al furnizorilor de educație, al instituțiilor de educație și formare care compun sistemul;
- **procesual**, al modului în care actorii sistemului interacționează, lucrează, proiectând și urmărind cu tenacitate obiective îndrăznețe.

Nivel structural-sistemic

1. Redefinirea valorică/ axiologică a sistemului de învățământ (valori fundamentale și principii).
2. Echilibrarea structurală a sistemului educațional (cicluri, niveluri, tranziții).
3. Profesionalizarea proceselor de elaborare, implementare și evaluare a politicilor educaționale (agenții profesionale, analiză, participare, impact).
4. Prioritizarea unor politici sectoriale: educația timpurie, promovarea învățământului matematicii, științelor și a tehnologiei, formarea profesorilor, învățământ profesional și tehnic (finanțare și susținere logistică și științifică).
5. Orientarea educației către maximizarea potențialelor elevilor pe domeniile lor de interes și pasiune și dezvoltarea centrelor pilot.

Nivel instituțional

6. Autonomie, responsabilitate și descentralizare – redefinirea relației școală – comunitate în procesul de educație / universitatea puternică în societate.
7. Acces la educație și un parcurs educațional fără abandon, – cu echitate și performanță, în același timp și introducerea evaluării progresului elevilor în paralel cu evaluarea performanțelor pe direcțiile de pasiune.
8. Dezvoltarea ofertelor de educație terțiară non-universitară și stimularea participării la educația permanentă și educația adulților.
9. Sisteme de stimulare / valorizare a performanței, la nivel instituțional și individual.

Nivel procesual

10. Experiințe autentice de învățare pentru elevi și studenți (calitatea procesului învățării).
11. Parcursuri flexibile și relevante de învățare printr-un curriculum centrat pe competențele necesare dezvoltării personale și economiei cunoașterii (calitatea curriculum-ului și relevanța calificărilor).
12. Acces la servicii educaționale de suport: consiliere și orientare, bunăstare socială și emoțională, predare remedială, asistarea nevoilor speciale etc. (calitatea sprijinului pentru învățare).
13. Prestigiu social pentru profesioniștii din educație și valorizarea social-economică a învățării.

Transformarea profundă a educației la nivelul conceptual, sistemic, paradigmatic și adițional nu se poate face în mod profesionist și democratic fără susținerea unui ansamblu strategic coerent, dat de direcții asumate de politică publică transformate în proiect de politici, programe și proiecte prioritizate.

Educația reprezintă o sarcină a întregii societăți, România Educată nu se poate construi altfel decât printr-o participare și implicare publică largă, pornind de la **părinți, educatori, dascăli, guvernanți și mediul de afaceri.**

Pornind de la valorile și principiile enunțate, de la cele 12 direcții de politică educațională se propun 8 programe fundamentale, care pot conduce la o stabilire a priorităților transversal la nivel public și politic, la o asumare largă a lor pe termen lung.

1. START BUN ÎN EDUCAȚIE
2. AUTONOMIE ȘI RESPONSABILITATE
3. ÎNVĂȚARE AUTENTICĂ PENTRU TOȚI
4. BUNĂSTARE ȘI STIMĂ DE SINE
5. EXCELENȚĂ ÎN PREDARE / PROFESORI DE CALITATE
6. ȘCOALA ȘI UNIVERSITATEA DESCHISE
7. MINȚI CURIOASE, MINȚI CREATIVE
8. UNIVERSITATEA ȘI SOCIETATEA COGNITIVĂ

PROGRAME, SCENARIILE PENTRU OPERAȚIONALIZARE

La nivelul anilor 2035–2040, România va dispune de un sistem național de educație și formare a cetățenilor performant, competitiv și atractiv, având la bază **coerență, transparență, autonomie, descentralizare, adaptabilitate, creativitate, sustenabilitate, responsabilitate socială.** Poziționarea României sensibil mai bună, ca a zecea țară din Europa în ceea ce privește calitatea sistemului național de educație, reprezintă un obiectiv realizabil, în condițiile în care societatea în ansamblul ei înțelege rolul esențial al educației pentru viitorul țării.

Procesele transformative ale sistemului impun o schimbare reală a mentalității elevilor, studenților și dascălilor, o reconsiderare a modului de intervenție în cadrul sistemului de jos în sus, cu suportul părinților, societății civile, mediului economic și de sus în jos prin crearea cadrului legislativ, structural-funcțional și a suportului material și financiar necesar unui sistem performant, sustenabil.

Implementarea și operaționalizarea celor 8 programe strategice vor asigura sistemului SNE coerență și sustenabilitate, flexibilitate și adaptabilitate, transparență și deschidere în concordanță cu cerințele societății viitorului bazată esențialmente pe cunoaștere, inovare și creativitate.

Principalele direcții strategice care vizează sistemul național de educație sunt:

- formarea inițială și continuă a cadrelor didactice și a personalului auxiliar, care vor acționa ca promotori ai unui SNE bazat pe: **coerență, continuitate, transparență, creativitate, adaptivitate, sustenabilitate, personalizare, deschidere.** Redefinirea rolului și poziției în societate a dascălilor;
- proiectarea unei arhitecturi curriculare flexibile, consistente și coerente, în concordanță cu evoluția științei, culturii și tehnologiei, compatibilă cu cerințele economiei digitale, cu cerințele societății bazate pe cunoaștere și cu adaptarea la cerințele de pe piața muncii;

- restructurarea la nivel instituțional și procesual al întregului SNE prin flexibilizarea traiectoriilor formative, prin reorganizarea structurală a entităților care oferă programe educative, asigurând echilibru echitabil între autonomie – descentralizare – responsabilitate;
- asigurarea condițiilor materiale și a resurselor financiare pentru facilitarea accesului cetățenilor din România la programe educative și de formare profesională de calitate, compatibile cu cerințele pieței forței de muncă la nivelul anilor 2038;
- elaborarea unui sistem coerent, flexibil, consistent pentru educația continuă a adulților, pentru compatibilizarea competențelor și cunoștințelor cu evoluția științei, culturii și tehnologiei, cu cerințele pieței forței de muncă, dinamică și globală;
- formarea specialiștilor pentru educație în domeniul științelor și tehnologiei și organizarea unor laboratoare/ platforme pentru pregătirea STEM (Science/ Technology/ Engineering and Mathematics). Trebuie luată în considerare și transformarea educației prin tehnologie, fiindcă tehnologia devine atât obiectiv, cât și mijloc, iar educația nu poate să ignore această realitate. În acest sens, vom avea învățământ tehnic și învățământ bazat pe tehnologie, în interacțiune;
- promovarea conceptului de excelență în unitățile educaționale prin selectarea dascălilor, elevilor/studentilor, monitorizarea și evaluarea continuă a calității procesului formativ și a impactului societal.

Referitor la **proiectarea și implementarea unei arhitecturi curriculare flexibile** trebuie avute în vedere următoarele aspecte:

- revizuirea și adaptarea locală și contextuală a programelor formative pornind de la competențe – cunoștințe, deprinderi, abilități asociate fiecărui ciclu de învățământ pre-universitar, în concordanță cu nivelul cunoașterii și al dezvoltării tehnologiei, dar și cu profilul psihologic al elevilor;
- regândirea sistemului de elaborare a manualelor pentru ciclurile de învățământ preuniversitar, corelat cu evoluția tehnologiei digitale și cu dezvoltarea infrastructurii pentru platforme experimentale virtuale;
- flexibilitatea ofertei educaționale după
- cei 8 ani de școală (cultura generală, educație civică, formarea deprinderii de a munci, dragostea pentru natură etc.) prin orientarea profesională de specialitate – colegii, școli tehnice, școli profesionale. Creșterea atractivității entităților de formare profesională aplicativă – vocațională orientate pe cerințele economiei.

Restructurarea la nivel instituțional și procesual al întregului SNE presupune:

- definirea conceptelor de *școală de ucenici* (1 an), *școală profesională* (2–3 ani), *școală tehnică* (2–4 ani), *liceu* (4 ani), *școală postliceală și colegiu* (4 ani) și a responsabilităților/obligațiilor (ministeriale și ale comunităților locale) pentru curriculum și suport financiar;

- evaluarea de fond a performanțelor tuturor entităților integrate în SNE și a unităților prestatoare de servicii educaționale, private și publice, pe baza unor criterii validate la nivel național și, eventual, de comunitatea internațională;
- diferențierea între structurile universitare de tip *undergraduate* (licența) și *graduate* (master/ doctorat), în asociere cu profiluri și traiectorii diferite de carieră. Universitățile trebuie să ofere competențe transdisciplinare și trasee educaționale individualizate. Competențele transversale vor fi de tipul: **creativitate, spontaneitate, inventivitate, reflexivitate și comunicare.**

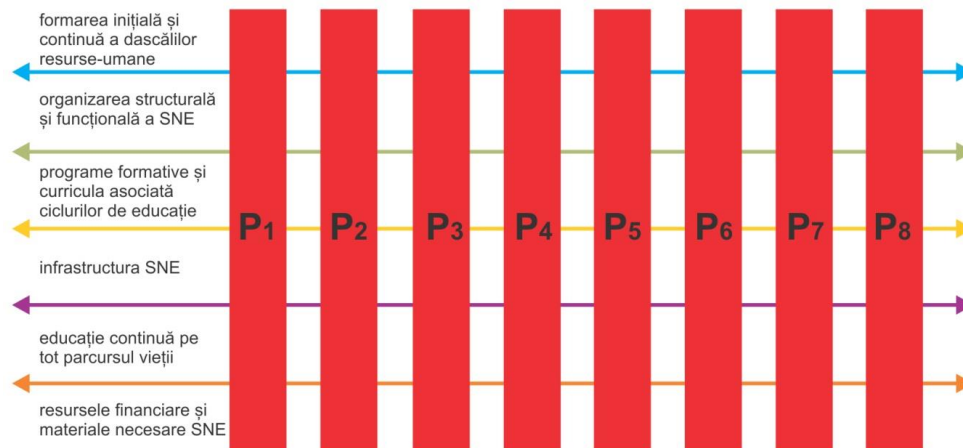
Elaborarea unui sistem coerent, flexibil, consistent pentru educația continuă a adulților, sau, altfel spus, *educația pe tot parcursul vieții*, presupune:

- educarea părinților și dezvoltarea nivelului lor de cunoaștere și de responsabilitate parentală.
- creșterea capacității de adaptare la cerințele societale în concordanță cu evoluția științei, tehnologiei, culturii într-o economie globală bazată pe cunoaștere, creativitate și inovare, prin învățare neîntreruptă și formare continuă.
- eliminarea factorilor care contribuie la reducerea competitivității economice: analfabetismul funcțional, lipsa competențelor, productivitatea scăzută precum și o rată scăzută a ocupării forței de muncă. Îmbătrânirea populației și emigrarea au condus la reducerea potențialului activ ca forță de muncă, ceea ce reprezintă o provocare majoră pentru susținerea creșterii economice pe termen lung, cu impact asupra competitivității și dezvoltării durabile a țării.
- necesitatea existenței unui sistem coerent de formare continuă cu implicarea angajaților și a furnizorilor de educație și formare profesională. Se impune o lege a formării continuă pentru toți membri societății în contextul evoluției științei și tehnologiei în cadrul economiei digitale.

În acest scop se impune crearea unui model de finanțare flexibil și transparent, care să promoveze performanțele, eficiența și inovarea în procesul formativ și în cercetarea științifică, iar pe de altă parte, să susțină corelarea autonomiei universităților cu guvernanta și responsabilitatea publică a acestora față de societate, față de student. Corelarea programelor strategice cu cele operaționale poate fi urmărită în figura de mai jos, unde **guvernarea**, finanțarea și **responsabilitatea** sunt elemente cheie în succesul implementării.

Strategia și planul operațional vor fi completate cu mecanisme, prevederi și o legislație corespunzătoare acestora în vederea eficientizării procesului de implementare. Procesul de implementare în mod etapizat, ținând seama de țintele propuse pentru fiecare etapă, necesită o intensă activitate participativă a tuturor factorilor implicați în SNE de la elevi, părinți, dascăli, conducători, guvern la președinte, într-un efort comun de a atinge obiectivele strategiei, de transformare a țării într-o țară performantă și competitivă la nivel global, care implementează cu succes societatea bazată pe cunoaștere.

Continuitatea, coerența și transparența acțiunilor întreprinse la toate nivelurile decizionale în cadrul procesului de implementare vor reprezenta elemente esențiale pentru asigurarea succesului acestui proces.

Întreaga coordonare a procesului de implementare și monitorizare a impactului strategiei SNE revine Ministerului Educației Naționale și Cercetării Științifice care va elabora cadrul legislativ și executiv pentru operaționalizarea strategiei. Vor fi stabilite elementele esențiale ale guvernării acestui proces complex, responsabilități și modalități de acțiune pentru fiecare etapă a implementării, precum și resursele umane, financiare și materiale necesare.

În procesul de implementare a strategiei, referitor la SNE, se propune aplicarea unor mecanisme adaptive, cu multiple reacții pe parcurs pentru corecții structurale și funcționale care să asigure atingerea obiectivelor și indicatorilor asumați, vizând participarea școlară, rezultatele învățării și integrarea în societate.

Sistemul Național de Educație reprezintă în esență un sistem adaptiv complex, care ține seama în evoluția și dezvoltarea sa, de schimbările sociale la nivel național și global generate de sărăcie, educație precară, emigrare, și trebuie tratat în mod corespunzător.

CONCLUZII

Restructurarea și regândirea întregului SNE reprezintă un obiectiv prioritar de importanță strategică și un factor determinant pentru dezvoltarea durabilă a României în următorii 20 de ani. Educația reprezintă factorul strategic al dezvoltării viitoare a țării prin modelarea multiregională și anticipativă a capitalului uman. Prin implementarea și operaționalizarea strategiei se urmărește dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității prin corelarea educației și învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii. Pentru asigurarea accesului și a participării la educație și formare profesională de calitate se impune rezolvarea problemelor legate de descentralizarea, creșterea autonomiei și responsabilității unităților educative, implementarea mecanismelor eficiente de asigurare a calității, promovarea excelenței în actul formativ, flexibilizarea programelor formative,

asigurarea infrastructurii performante în campusuri educaționale, valorificarea eficientă a mijloacelor moderne în procesul formativ și crearea cadrului legislativ eficient pentru perfecționarea și stimularea corpului profesoral, a dascălilor și personalului auxiliar.

În acest sens se au în vedere: restructurarea ciclurilor de învățământ în concordanță cu registrul național al calificărilor, dezvoltarea capacității și inovației instituționale prin promovarea managementului cunoașterii, al autonomiei și responsabilității, profesionalizarea managementului educațional, deschiderea sistemului formal de educație, dezvoltarea bazei logistice și a infrastructurii SNE, extinderea programelor transdisciplinare și deschidere spre noi profesii în contextul evoluției științei și tehnologiei, corelarea pregătirii profesionale cu cerințele specializării inteligente, susținerea programelor specifice alfabetizării digitale și a educației de calitate în mediul rural.

O estimare preliminară a resurselor financiare necesare este de 7% din PIB pentru primii 10 ani și, în funcție de rezultatele înregistrate, revenirea la un minim de 6%, asigurate într-un mod transparent și predictibil, pe baza unui plan de finanțare multianual, în contextul în care obiectivul vizat justifică în mod cert modificarea legislativă necesară.

Astfel, se impune aprobarea bugetelor pentru SNE printr-o lege organică special, care să asigure continuitate, predictibilitate, transparență și stabilitate pe termen mediu și lung, asumată de către toți factorii de decizie. Se impune în același timp asigurarea tuturor condițiilor pentru implementarea strategiei și creșterea responsabilității tuturor factorilor implicați în SNE (cadre didactice, elevi, studenți, părinți).

Proiect 2

RESURSELE NATURALE – REZERVE STRATEGICE, CE FOLOSIM ȘI CE LĂSĂM GENERAȚIILOR VIITOARE

COORDONATOR: ACAD. BOGDAN C. SIMIONESCU

Provocări majore: decalaje de percepții și practici, fragmentare, grad de epuizare avansat, productivitate și eficiență scăzute, probleme de infrastructură, legislație și finanțare ș.a.

Punct de plecare: valorificarea cât mai prudentă a patrimoniului natural.

Principii fundamentale: conservarea biodiversității și dezvoltarea durabilă a capitalului natural.

Toate măsurile prevăzute în cadrul acestui proiect au fost construite astfel încât să ofere posibilitatea de **a compatibiliza și a asigura interdependența pilonilor** economic, social și ambiental în cadrul procesului de **înscriere a României pe traiectoria dezvoltării durabile**. Raportul sintetic și cele de etapă ale proiectului conțin o analiză SWOT a domeniului, direcțiile de dezvoltare propuse ținând cont de trei scenarii posibile, țintele obligatorii care trebuie atinse pe parcurs, detaliază resursele umane, financiare și infrastructura necesare, sursele de finanțare și modificările legislative care se impun.

Direcția principală a oricărei strategii în acest domeniu ar trebui să fie reabilitarea patrimoniului natural în condițiile unei creșteri și diversificări economice de durată.

Elementele cheie ale realizării unei astfel de strategii sunt: educația, cercetarea, investiția, legislația puternică și coerentă și cooperarea reală și facilă între toți actorii implicați.

Rata de succes a acestui demers depinde de o multitudine de factori, printre care trebuie să se numere și coordonarea între factorii de decizie de pe toate palierele, orientarea către investiții publice și private, atragerea de fonduri externe, ieșirea din logica ciclului electoral și ocolirea măsurilor populiste, controlul aplicării măsurilor și al resurselor financiare alocate.

AER

Punctul de plecare: corelarea obiectivelor care vizează principalele sectoare cu impact asupra calității aerului: transport, industrie, energie, deșeuri, schimbări climatice.

Obiective strategice: reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră prin atingerea „*Obiectivelor 20-20-20*”; energie (eficiență și siguranță energetică); schimbări climatice, prin reducerea incidenței fenomenelor climatice extreme:

măsuri de reducere și adaptare; calitatea aerului, prin sisteme de monitorizare și de îmbunătățire a calității și îmbunătățirea performanței ecologice prin managementul durabil al resurselor și gestionarea eficientă a deșeurilor.

Ținte principale: (1) pregătirea resursei umane noi și existente (noi tematici educaționale, specializare, reconversie profesională, *green jobs*); (2) monitorizarea surselor de poluare, a evenimentelor extreme și a celor în relație cu schimbările climatice; (3) reducerea emisiilor de GES și a emisiilor de pulberi în suspensie; (4) creșterea suprafețelor împădurite; (5) transport multifuncțional (*smart grids*), mărirea eficienței la consumator, conceptul *smart city*; (6) intensificarea studiilor/cercetărilor privind poluarea aerului și impactul asupra sănătății populației și mediului; (7) educarea și conștientizarea populației și a factorilor de decizie cu privire la calitatea aerului și necesitatea colectării selective; (8) realizarea unor strategii privind calitatea aerului și sănătate axate pe grupele de vârstă cele mai vulnerabile.

Necesar de personal (Comisia Națională de Prognoză, 2013): 8400 persoane, la care se adaugă 7000 persoane, care vor avea nevoie de ajutor de șomaj și reorientare profesională în perioada 2016–2030 (costuri totale: aprox. 120 mil. euro).

Cost total reducere emisii: 1,47% din PIB; cost total impact: 7,4 mld. lei.

APĂ

Principalii **parametri** în domeniu (Eurostat, noiembrie 2016): 30,2% din populație fără acces la baie proprie, duș sau toaletă interioară; 61,9 % din populație conectată la rețeaua de apă potabilă; 45 PPS/mc productivitate a apei; 48,7% grad de conectare la rețeaua de canalizare.

Ținte: (1) creșterea accesului populației la servicii de alimentare cu apă potabilă și canalizare; (2) realizarea de prelevări de apă din industrie și agricultură care să asigure dezvoltarea durabilă; (3) creșterea gradului de utilizare a potențialului hidroenergetic; (4) îmbunătățirea funcționării instituțiilor și companiilor care asigură servicii de alimentare cu apă.

Direcții de acțiune: (1) caracteristici calitative ale resurselor de apă; (2) amenajarea cursurilor de apă; (3) acces la sursele de apă potabilă; (4) eficiența guvernantei publice în domeniu.

Infrastructură critică: (1) structuri de apărare împotriva inundațiilor; (2) sisteme de irigații în zone cu deficit de apă; (3) sisteme de tratare a apei și alimentare centralizată cu apă potabilă; (4) sisteme de colectare și epurare a apelor uzate și de canalizare; (5) noi capacități hidroenergetice.

Cerințe referitoare la pregătirea resurselor umane: (1) stimularea corespunzătoare a pregătirii profesionale; (2) profesionalizarea personalului existent și pregătirea noilor resurse umane; (3) formarea de specialiști cu pregătire multidisciplinară; (4) adaptarea abilităților autorităților și stabilirea competențelor necesare.

Cost total investiții (MMAF, ANAR, Guvernul României): 21,9 mld. euro până în 2027 (din care 14,9 mld. euro în perioada 2016–2021 și 7,0 mld. euro în perioada 2022–2027), la care se adaugă 16,7 mld. euro pentru managementul riscului la inundații.

SOL

Obiectivul strategic 2038 – utilizarea solurilor în condiții de dezvoltare durabilă și eradicarea amenințărilor ce generează degradarea terenurilor – poate fi atins doar prin implementarea unor obiective și măsuri bine stabilite și prin implicarea tuturor factorilor de decizie, a lumii academice și a societății în ansamblul său.

Principalele amenințări la adresa calității solurilor sunt: seceta, umiditatea excesivă, eroziunea, compactarea, sărăcirea solului în materie organică și elemente nutritive, salinizarea, acidifierea, poluarea, extinderea suprafețelor cu soluri din clasele inferioare de calitate, degradarea lucrărilor de îmbunătățiri funciare, vânzarea terenurilor agricole unor investitori străini, decopertarea orizonturilor fertile pentru comercializare ș.a., **suprafețele de teren afectate** de astfel de fenomene **dublându-se în ultimii 25 de ani**. Fiecare amenințare necesită măsuri specifice de abordare, elaborarea de planuri de acțiune, pachete legislative și studii specifice complexe.

Ținte principale: (1) prevenirea și combaterea degradării terenurilor și creșterea și conservarea fertilității solurilor; (2) extinderea și modernizarea sistemelor de îmbunătățiri funciare; (3) diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea deșertificării; (4) consolidarea și dezvoltarea cercetării științifice agricole și pedologice și creșterea contribuției acestora la utilizarea durabilă a resurselor de sol; (5) utilizarea durabilă, bazată pe cunoaștere a resurselor de sol; (6) informarea și formarea continuă a fermierilor și proprietarilor de teren; (7) dezvoltarea instituțională (la nivel național, regional și local); (8) îmbunătățirea legislației în domeniu; (9) o administrare, exploatare și monitorizare mai bune a resurselor de sol.

Necesar de personal (Comisia Națională de Prognostic, 2013): minim 10 000 de persoane (din mai multe categorii profesionale) (costuri minime: 50 mil. euro) în perioada 2018–2038.

Cost total investiții: 4,5 mld. euro (0,13% din PIB).

PĂDURI

Obiectiv general: păduri pentru societate, servicii ecosistemice, management responsabil, exploatare forestieră responsabilă. Prezența în România a cinci din cele opt eco-regiuni identificate la nivel european garantează un **nivel ridicat al biodiversității** potențiale, dar impune și **o serie de obligații** în ceea ce privește **gestionarea sustenabilă a pădurilor**.

Ținte principale/Buget minim necesar: (1) eficientizarea cadrului instituțional și de reglementare a activității din sectorul forestier/281 mil. euro;

(2) gestionarea durabilă a resurselor forestiere în vederea îmbunătățirii factorilor de mediu și a adaptării pădurii la schimbările climatice/1,95 mld. euro; (3) valorificarea superioară a produselor forestiere/impact bugetar dificil de estimat; (4) îmbunătățirea comunicării cu factorii interesați/34 mil. euro; (5) conservarea biodiversității/impactul bugetar nu poate fi estimat la ora actuală; (6) resurse umane și formarea profesională/4 mil. euro (pe lângă drepturile salariale aferente resursei umane din domeniu).

Necesar de personal: minim 600 de posturi suplimentare (mai multe categorii profesionale) în perioada imediat următoare, la care se adaugă un număr neestimat de voluntari.

ARII PROTEJATE

România prezintă o **biodiversitate ridicată** (circa 3700 specii de plante, 33 800 specii animale și 783 tipuri de habitate) și unele din **cele mai valoroase ecosisteme din Europa** (1,6 mil. ha.), **impactul antropic** exercitat asupra acestora fiind **foarte ridicat**.

Viziunea de dezvoltare a ariilor protejate: protejarea, valorificarea și refacerea biodiversității, inclusiv a serviciilor ecosistemice pe care le oferă, ținându-se seama de valoarea intrinsecă pe care o prezintă și de contribuția esențială la dezvoltarea economică și socială.

Ținte principale: (1) dezvoltarea unui cadru legislativ și instituțional general adecvat; (2) asigurarea unui management eficient al ariilor protejate, care să conducă la o stare de conservare favorabilă pentru speciile protejate, să reducă presiunea antropică (despăduriri, activități turistice, exploatarea miniere, supra-pășunat etc.) și să permită utilizarea durabilă a resurselor biodiversității; (3) controlul speciilor invazive; (4) dezvoltarea sistemului de învățământ și cercetare științifică; (5) asigurarea unui cadru corespunzător de informare, instruire, educare și profesionalizare a managementului ariilor protejate, conform cerințelor impuse de specificul fiecărei arii protejate.

Necesar de personal: între 1900 și 2600 persoane în perioada 2018–2038.

Cost total investiții: 920 mil. euro.

RESURSELE SUBSOLULUI

Resursele subsolului constituie un **patrimoniu național** și o componentă a securității naționale, iar valorificarea lor reprezintă *cheia succesului* atâta timp cât este realizată în condiții de dezvoltare durabilă.

Trei direcții de abordare: (1) valorificare echitabilă a resurselor; (2) aprovizionare durabilă cu resurse; (3) creșterea eficienței resurselor și promovarea reciclării (resurse secundare).

Fundamentarea și susținerea politicilor naționale de dezvoltare a sectorului minier au nevoie de: (1) studii economice privind dimensiunea cererii de materii prime, dinamica achizițiilor și tendințele pieței; (2) studii pentru diversificarea,

protejarea și punerea în valoare a bazei de materii prime minerale și a resurselor energetice, fezabile și adaptabile la conjunctura de piață; (3) studii privind capacitatea de producție corelată cu impactul social și gradul de epuizare; (4) studii de mediu referitoare la ariile afectate de exploatarea unui zăcământ, în subteran sau la suprafață.

Obiective cheie: (1) promovarea prosperității naționale prin implementarea unui Program național de gestionare durabilă a resurselor și a unui Program geologic național de reevaluare și valorificare; (2) reforma instituțională prin înființarea *de facto* a Serviciului Geologic Național; (3) consolidarea cercetării, dezvoltării și inovării; (4) reforma educațională și calificarea personalului prin restructurarea ciclurilor de învățământ și dezvoltarea învățământului vocațional pentru minerit și geologie; (5) reforma legislativă, urmărind stimularea investițiilor, reducerea impactului asupra mediului și creșterea siguranței în exploatare.

Formarea resursei umane (absolvenți/an) prin: (1) școli profesionale: 150; (2) colegii tehnice: 30; (3) învățământ superior tehnic: 200.

RESURSE ENERGETICE

România va rămâne dependentă de importurile de resurse (unul din statele cu cel mai mic grad de dependență din UE), dar are un consum de energie primară cu o structură diversificată și echilibrată.

Coordonate de dezvoltare: eficiență energetică, sisteme adecvate de susținere a energiilor regenerabile, stimularea cercetării și dezvoltării, energie nucleară, energia hidrogenului, gazul natural drept combustibil de tranziție, integrarea deplină în piața internă de energie.

Obiective: (1) siguranță energetică; (2) competitivitate pe piața internă și regională; (3) dezvoltarea durabilă; (4) protecția mediului; (5) atragerea capitalului necesar modernizării și dezvoltării sectorului; (6) dezvoltarea unei piețe concurențiale reale, transparentă și funcțională.

Ținte: (1) optimizarea valorificării activelor și promovarea unor condiții echitabile de piață; (2) explorarea oportunităților din surse regenerabile; (3) asigurarea securității energetice prin menținerea capacităților de producție (de țiței, gaze și cărbuni) la nivelul cererii sistemului energetic; (4) plan de eficientizare a activității agreat cu partenerii sociali; (5) dezvoltarea activității de cercetare și descoperire de noi rezerve; (6) dezvoltarea zăcămintelor și concentrarea activității în perimetre de exploatare cu potențial economic real; (7) modernizarea și creșterea rețelei și capacităților de înmagazinare; (8) explorarea, evaluarea și dezvoltarea oportunităților energetice din regiunea Mării Negre; (9) reconstrucția ecologică în vederea încadrării în normele europene de mediu; (10) explorarea dezvoltării unui *hub* regional de țiței și gaze naturale; (11) investiții în extracția, prelucrarea și prepararea minereurilor de uraniu.

Un **factor de creștere** a eficienței este implementarea integrală a managementului bazat pe guvernanză corporatistă în companiile publice.

Resurse financiare: 100 mld. euro în perioada 2018–2038. Necesarul investițional al sectorului energetic românesc este enorm: o mare parte din infrastructura energetică existentă este depășită și precară din punct de vedere tehnic, iar nevoia de a construi sisteme de transport energetic fiabile și adaptate provocărilor prezentului implică alocări financiare de anvergură.

DEȘEURI

România **nu va îndeplini obiectivul de reciclare** a 50% din deșeurile solide municipale până în 2020 (chiar și cu o perioadă de derogare de 5 ani) **dacă** progresul continuă în ritmul actual, iar neîndeplinirea obiectivelor asumate va conduce la plata unor penalizări semnificative. Este nevoie de un efort de excepție din partea tuturor celor implicați pentru creșterea ratei de reciclare.

Ținte principale: (1) introducerea unui sistem de instrumente economice coerente pentru gestiunea deșeurilor (ex: supra-taxa la depozitarea deșeurilor); (2) utilizarea veniturilor pentru a sprijini colectarea separată și infrastructurile alternative; (3) creșterea exponențială a gradului de reciclare; (4) dinamizarea cererii de produse reciclate; (5) funcționarea la capacitatea maximă a primului incinerator (și construirea unui al doilea) pentru deșeurile municipale în regiunea București-Ilfov; (6) conceperea, dezvoltarea, implementarea și controlul riguros al infrastructurii de colectare separată și a schemelor de depozit-garanție la mai mult de zece produse reciclabile; (7) reducerea fracției biodegradabile eliminate la deponie; (8) reducerea/limitarea procentului de finanțare din fonduri UE și promovarea, susținerea și creșterea finanțării prin parteneriate public-privat.

Infrastructură critică: (1) infrastructura de colectare a deșeurilor; (2) infrastructura de colectare separată a produselor reciclabile; (3) infrastructuri alternative; (4) incinerator deșeurilor.

Necesar de personal: 290–380 persoane.

Cost total reducere emisii: 400–450 mil. euro. **Reciclarea deșeurilor reprezintă o activitate antreprenorială** și firmele active în gestiunea deșeurilor și a reciclării acționează deja pe o piață concurențială, dar cu multe deficiențe. **Intervenția prin investiții publice** poate aduce mai multe neajunsuri decât beneficii. Crearea unei piețe funcționale determină atragerea de fonduri (mai ales private) pentru investiții și re tehnologizare.

Proiect 3

SECURITATEA ȘI EFICIENȚA ENERGETICĂ

COORDONATOR: PROF. UNIV. DR. FILIP CÂRLEA

INTRODUCERE

Dezvoltarea economiei naționale se bazează pe consumul de resurse, inclusiv resurse primare de energie și de energie electrică, ceea ce face necesară evaluarea posibilităților de susținere a cererii de energie pe baza unui program de dezvoltare pe termen mediu și lung. Sectorul energetic are rol fundamental în dezvoltarea economică și socială a țării. Calitatea vieții, creșterea economică și competitivitatea economiei românești se realizează dispunând de energie suficientă, la prețuri accesibile și cu impact minim asupra mediului înconjurător. Uniunea Europeană urmărește realizarea unei politici energetice comune a statelor membre, bazată pe trei obiective principale: sustenabilitate, competitivitate și siguranța în alimentarea cu energie.

STAREA ACTUALĂ PRIVIND CONVERGENȚA DINTRE ROMÂNIA ȘI ȚĂRILE MEMBRE ALE UE ȘI ALTE ȚĂRI

În comparație cu Uniunea Europeană (53%), dependența de importul de energie primară a României este de 18–20%, iar creșterea economică s-a decuplat de necesarul de energie începând din anul 1998. Nivelul de independență energetică al României se va păstra pentru următoarele două decenii, având chiar o tendință de consolidare (80–85%). De asemenea, din punct de vedere energetic, România se află într-o situație atipică pentru regiunea sud-est-europeană întrucât dependența față de furnizorii externi de energie este minimă (*a 3-a cea mai puțin dependentă țară din UE*). Cadrul geopolitic actual oferă României oportunitatea dezvoltării sectorului energetic în următorii 20 de ani în contextul schimbărilor de paradigmă economică pe plan regional și global.

În România, sectorul energetic deține o poziție dominantă și are rol strategic în cadrul economiei naționale, cu o piață de cca. 30 miliarde €, în care lucrează peste 110 000 persoane, de la extragerea de cărbune, petrol și gaze naturale, sistemele de transport, valorificarea carburanților, producerea și distribuția de energie electrică etc.

EVIDENȚIEREA LOCULUI OCUPAT DE ROMÂNIA ÎN CONTEXT INTERNAȚIONAL ȘI EUROPEAN

Privind participarea la piața unică europeană pentru energie electrică și gaze naturale, se estimează că, până în anul 2038 și ulterior, sectorul energetic românesc

poate răspunde cerințelor naționale și europene, în acord cu programul de implementare al proiectelor de investiții preconizate la nivel european. România participă la procesul de integrare a piețelor de energie la nivelul UE și la realizarea Uniunii Energetice Europene, cu implicații majore asupra codurilor de rețea și a concurenței la nivel regional și european.

Proiectele prioritare pentru România se referă la coridorul regional de transport gaze naturale Bulgaria–România–Ungaria–Austria (BRUA), respectiv conectarea viitoarelor resurse de gaze din Marea Neagră la sistemul național de transport și, ulterior, la coridorul regional; la acestea se adaugă cuplarea la sistemele regionale de tranzit, cum ar fi Coridorul Sudic și consolidarea capacității de interconectare energetică cu Republica Moldova.

Gazele naturale și celelalte resurse minerale din Marea Neagră reprezintă cea mai importantă frontieră energetică a UE. Marea Neagră reprezintă un bazin energetic de interes european comun, cu un potențial energetic similar celui de la Marea Nordului, însă relativ puțin explorat și exploatat. Extinderea platoului continental al Mării Negre permite României accesul la rezerve de aprox. 70 mld. m³ gaze naturale și de 85 milioane barili de petrol, rezerve care pot extinde cu min. 18 ani independența României privind gazele naturale. Deși mai sunt de parcurs etape importante, producția în Marea Neagră se estimează să înceapă în anul 2019.

Rezervele de țiței permit – la producția medie anuală din ultimii ani din România (4,2 mil. tone) și în condițiile unui declin anual constant al rezervelor sigure de 5%, la o rată de înlocuire de 3–5% pentru rezervele de țiței și condensate – utilizarea încă până la 23 ani (*datele nu includ potențialele rezerve din Marea Neagră, a căror evaluare nu s-a încheiat*).

România dispune de importante resurse de gaze naturale, cu rezerve sigure de aproximativ 1 600 TWh. Astfel, la o producție medie anuală în România de 11 mld. m³ și, în condițiile unui declin anual constant de 5% al rezervelor sigure, respectiv cu rata de înlocuire a rezervelor de gaze naturale de 80%, resursele actuale de gaze naturale s-ar putea epuiza după o perioadă de minim 14 ani. Pe de altă parte, trebuie clarificat regimul de fiscalitate la petrol și gaze, sistemul de taxare din domeniul hidrocarburilor să capteze și volatilitatea, ca și licitațiile pentru noi perimetre, cu condiții restrictive, dar transparente de participare.

Rezervele de lignit declarate certe pot asigura nevoile energetice încă aproximativ 40 de ani, la un nivel de producție de circa 30 mil. tone/an. Producerea de energie pe bază de huilă indigenă fără subvenții a devenit resursă marginală în etapa actuală. Huila energetică, a cărei exploatare este subvenționată până în anul 2018, se află într-un program de închidere a minelor din Valea Jiului, conform înțelegerilor convenite de România cu Uniunea Europeană. Însă, implementarea unui program de reabilitare și modernizare a minelor de huilă, pe termen mediu și lung, ar conduce la valorificarea unei reurse energetice indigene disponibile, cu consecințe favorabile privind menținerea independenței energetice naționale, valorificarea experienței profesionale în domeniu, impactul economic și social pozitiv în aria de exploatare și preparare a minereului de huilă energetică.

TENDINȚE FAVORABILE-DEFAVORABILE ALE DECALAJELOR ȘI INDICATORII DEZVOLTĂRII DURABILE

România are un avantaj competitiv privind energia din surse regenerabile, întrucât acestea au o pondere de aprox. 40% în producția totală de energie, față de 15% – media UE 28, iar prin promovarea acestor surse de energie se limitează gradul de poluare a mediului ambiant. La indicatorul ponderea energiei din surse regenerabile, România se situează peste nivelul țintei comunitare „UE 2020”, situație favorabilă care se va perpetua până în anul 2038 și ulterior. Astfel, între sursele regenerabile disponibile, potențialul hidroenergetic reprezintă o importantă sursă nepoluantă, previzibilă și utilă pentru echilibrarea și securitatea sistemului energetic național; implementarea programului de amenajare hidroenergetică la nivel național poate majora cantitatea de energie electrică din surse regenerabile până la 43% în anul 2020, valoare care se va stabiliza la circa 42% până în anul 2038. O altă sursă regenerabilă este *biomasa*, de asemenea, insuficient și ineficient utilizată, dar care poate reprezenta soluția la asigurarea nevoilor de energie (*ex. pentru încălzire*) și pentru protecția mediului înconjurător (*ex. valorificarea deșeurilor*). Caracterul volatil al energiei produse din surse regenerabile impune măsuri și reguli suplimentare pentru funcționarea în condiții specifice menținerii echilibrului sistemului energetic național.

VIZIUNEA ASUPRA POZIȚIEI LA CARE AR TREBUI SĂ AJUNGĂ ROMÂNIA ÎN ANUL 2038

Apropierea României de nivelul mediu de dezvoltare sustenabilă al țărilor membre ale UE, până în anul 2038, se poate realiza prin conformarea la performanțele Uniunii Europene, cu referire la indicatorii energetici și de schimbări climatice (*ex. îndeplinirea angajamentelor în domeniul emisiilor de gaze cu efect de seră, trecerea la economia competitivă cu emisii scăzute de dioxid de carbon, decarbonarea prin măsuri de eficiență energetică, energie din surse regenerabile, energie pe bază de combustibil nuclear, captarea și stocarea CO₂*); în plus, se adaugă statornicirea principalelor elemente ale economiei și societății bazate pe cunoaștere, prin contribuțiile cercetării românești la realizarea obiectivelor dezvoltării sustenabile.

În România, investițiile străine directe (ISD) reprezintă o sursă importantă privind asigurarea capitalului pentru investiții și creșterea locurilor de muncă, ISD fiind considerate investiții tip „greenfield”, orientate prioritar către dezvoltarea capitalului autohton prin utilizarea resurselor financiare internaționale private din România în activități financiare nebancale și în piața de capital. Necesarul de investiții în sectorul energetic românesc, pentru perioada 2018–2038, este de cca 100–110 miliarde €, ceea ce impune implementarea de politici pentru stimularea investițiilor în domeniul energetic, cu o piață stabilă, predictibilă și transparentă, respectiv înlăturarea unor bariere potențiale în atragerea investitorilor. Pentru orizontul de timp 2038–2040, România trebuie să se bazeze pe programe de

susținere a eficienței energetice, a energiei din surse regenerabile, a energiei nucleare, a energiei hidrogenului, a gazelor naturale – combustibil de tranziție, concomitent cu integrarea deplină în piața unică de energie și stimularea cercetării și dezvoltării-inovării energetice.

În România, necesarul de energie electrică, până în anul 2028, se va asigura, cu precădere, din combustibilii fosili (*ex. cărbune, gaze naturale*) și sursele regenerabile. Trebuie menționat că îndeplinirea țintelor de decarbonare (reducerea treptată cu până la 40% a emisiilor de gaze cu efect de seră până în anul 2028 și ulterior până în etapa 2038–2040) necesită o creștere graduală a ponderii energiei din surse regenerabile, respectiv pe bază de gaze naturale și diminuarea treptată a ponderii cărbunelui energetic. Pentru următorii 20 de ani sunt necesare investiții în capacități de generare cu tehnologii curate și implementarea de tehnologii cu impact minim asupra mediului înconjurător. Desigur, în funcție de evoluția cererii de energie, de costul tehnologiilor (*incl. de operare și mentenanță*) și al combustibililor, respectiv al certificatelor de emisii de gaze cu efect de seră (GES) pot să redevină viabile capacități noi pe bază de cărbune și gaze naturale.

TRASEE ȘI ȚINTE POSIBILE ÎN FUNCȚIE DE PRIORITĂȚILE STABILITE

Unul dintre obiectivele principale ale sectorului energetic este asigurarea securității energetice, parte esențială a securității naționale, care implică aprovizionarea cu energie, la prețuri competitive și stabile, cu infrastructuri critice protejate și prin care se susține performanța economică. Obiectivul de asigurare a securității alimentării cu energie electrică și termică a tuturor consumatorilor trebuie să se realizeze cu costuri accesibile pentru consumatori, respectarea cerințelor de mediu și în acord cu obiectivele din Cadrul de reglementare pentru politici de mediu și energie pentru perioada 2020–2030, încât să fie menținute siguranța în alimentarea cu energie, competitivitatea industriei și protejarea locurilor de muncă. Principiile care pot asigura securitatea energetică presupun diversificarea surselor de aprovizionare cu energie, planificarea de stocuri de siguranță pentru energie, integrarea rețelelor energetice, asigurarea unui flux integrat de informații de la producători până la utilizatorii de energie.

Pe termen scurt și mediu, riscurile asociate securității energetice se datorează schimbărilor rapide ale cererii sau ofertei de energie, prețurilor energiei, disfuncționalităților tehnologice etc. Pe termen lung, securitatea energetică este garantată prin investiții de dezvoltare economică și de mediu, întrucât riscurile asociate securității energetice sunt generate de evenimente geopolitice imprevizibile, cu consecințe dificil de estimat și atenuat pe termen scurt și mediu. Securitatea energetică se evaluează în contextul cererii de energie, prevăzută să crească cu 27% până în anul 2028–2030 (*cca 45% – energie electrică*), cu schimbări importante ale aprovizionării cu energie și ale fluxurilor comerciale.

Potențialul național de economisire a energiei, respectiv de reducere a pierderilor energetice, este de cca 27,7% din energia finală, însă pentru

eficientizarea consumului de energie la nivelul economiei naționale este necesară dezvoltarea economiei circulare, reciclarea deșeurilor și reintroducerea materiilor utile în circuitul economic.

În ceea ce privește reducerea decalajului economic față de media europeană și implicit în ceea ce privește intensitatea energetică specifică, România se află printre performere între țările membre ale UE; astfel, intensitatea energetică s-a redus, începând din 2003 până în prezent, în medie, cu mai mult de 2%/an.

România și-a asumat consumul unei cantități de energie primară de 43 Mtep (tone echivalent petrol) în anul 2020, adică o reducere de 19% față de necesarul prognozat de energie primară (nn. scenariul PRIMES), ceea ce se poate realiza prin:

- inversarea proceselor negative (*evidențiate în analiza SWOT*) privind starea din România, pentru următorii 3–5 ani;
- atingerea nivelului mediu de dezvoltare al UE – în următorii 10 ani;
- plasarea României pe un loc în rândul țărilor din UE, potrivit resurselor de care dispune, pe termen lung (20 ani).¹

Resursele energetice de care dispune România pentru atingerea țintelor pe termen mediu și lung trebuie corelate cu evoluția produsului intern brut și cu modul în care PIB este valorificat pentru consum sau pentru investiții care amplifică potențialul de creștere.

Economia de energie obținută prin creșterea eficienței energetice este importantă la clădiri rezidențiale (*gospodăria: potențial – 27%*) și comerciale (*sectorul terțiar: potențial – 30%*).

INTERDEPENDENȚA DINTRE CALITATEA VIEȚII ȘI FACTORII ECONOMICI, SOCIALI, AMBIENTALI

Utilizarea energiei se regăsește în creșterea economică, nivelul de trai, evoluția sectoarelor industriale, nevoile de consum; scenariul realist preconizează creșterea consumului în sectorul casnic și industria prelucrătoare, prin tendințele evoluției tehnologice care modelează societatea de azi (ex. mobilitatea electrică, digitalizarea rețelelor, sisteme de stocare a energiei, urbanizare etc.); mobilitatea electrică este un exemplu de inovație asociată cu digitalizarea rețelelor de energie. Resursele energetice și, pe cale de consecință, energia electrică sunt factori determinanți pentru dezvoltarea economică și creșterea calității vieții, în condițiile în care statul își păstrează controlul asupra acestora, prin poziția majoritară deținută și cadrul legal corespunzător. Calitatea vieții, creșterea economică și competitivitatea economiei românești se asigură dispunând de energie la prețuri accesibile și impact minim asupra mediului înconjurător.

¹ Academician Ionel-Valentin Vlad „Cuvânt înainte” volumul al II-lea, *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*, Editura Academiei Române, București, 2016. ISBN 978-973-27-2615-0.

SCENARII (CU ACCENT PE SCENARIUL REALIST)

Scenariul realist este bazat pe structura de resurse actuală, cu o evoluție bazată pe prognoza PIB, pe factorul de decuplare a consumurilor energetice moderate și include tendințele actuale și previziunile pe termen lung privind dezvoltarea economică [ex.: creșterea produsului intern brut cu 1,7%/an]. Scenariul ține seama de politicile adoptate și de obiectivele asumate pentru 2020, 2028, ulterior 2038, privind ponderea energiei în general, a energiei din surse regenerabile, reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, în acord cu recomandările directivei europene privind schema de comercializare a certificatelor de emisii (EU-ETS). Eficiența energetică se realizează prin accelerarea factorului de decuplare a consumului energetic de evoluția PIB și impune cerințe minime stricte pentru echipamente și clădiri noi, cu obligația reducerii consumului energetic pentru utilități energetice. Scenariul realist presupune ca România să își asume politicile energetice și măsurile convenite la nivel național și european până în etapa 2038–2040. Astfel, în scenariul realist, pentru anul 2020, se stabilește cota de energie din surse regenerabile (*pondere în consumul brut de energie finală*), ținta privind reducerea emisiilor de GES în sectoarele non-ETS și pentru biocombustibili (*10% din volumul total al carburanților utilizați în transporturi*).

Scenariul etapei 2028–2030 presupune însușirea Țintelor UE de energie și de mediu pentru anul 2030, cu asumarea obiectivului de reducere a emisiilor de GES cu 40% și cu participarea României la efortul colectiv al statelor membre de atingere a Țintelor pentru SRE și eficiență energetică.

Regimul fiscal pentru activitățile de exploatare a resurselor energetice trebuie să fie competitiv, echitabil și stabil, pentru a încuraja utilizarea optimă a potențialului resurselor indigene de Țiței, gaze naturale, biomasă, hidroenergie și celelalte surse regenerabile (*eoliene, fotovoltaice, solare, geotermale etc.*). Referitor la Țiței și gaze naturale, regimul fiscal trebuie să asigure un raport de tip ”win-win” între stat și investitor.

Analiza privind dezvoltarea sectorului energetic românesc în contextul politicii europene oferă o viziune de dezvoltare sustenabilă a țării pentru rolul de „hub regional” de producție, tranzit, înmagazinare și tranzacționare a energiei și resurselor energetice, respectiv profesionalizarea actului de guvernare energetică. Pentru dezvoltarea infrastructurii energetice, tehnologiile inteligente pot fi o soluție cu schimbări profunde în sectorul energetic, care pot fi valorificate în România. Cu un sector IT atât de important, România poate crea și implementa ultimele tehnologii în energie. Piața locală are potențialul de a deveni dezvoltator de soluții energetice tip smart, iar această tranziție energetică este o oportunitate pentru crearea de plusvaloare.

Creșterea cu circa 45% a necesarului de energie electrică și asigurarea securității energetice, până în anul 2038, înseamnă un nivel ridicat al eficienței în utilizarea energiei electrice (estimat la cca 24%), realizat printr-un set de măsuri, precum creșterea randamentului în centrale termoelectrice, reducerea pierderilor în

sistemele de transport și distribuție, ameliorarea randamentului conversiei energiei electrice în activitățile industriale cu circa 10% ș.a.

Din estimări reiese că, până în anul 2028, necesarul de energie în aplicațiile urbane va crește cu circa 1,9%/an, comparativ cu 1,6% – creștere medie anuală a energiei totale. De asemenea, se estimează că, până în anul 2028, este posibilă reducerea cu cca 50% a energiei termice în clădiri prin mai buna izolare termică și materiale eco-eficiente.

Conform estimărilor, adoptarea și implementarea unui comportament energetic adecvat din partea utilizatorului final creează un potențial de economisire a energiei între 30% și 40% față de nivelul actual (per total energie). Cu toate acestea, creșterea nivelului de trai arată că necesarul de energie electrică nu se va diminua, având în vedere dotarea sectorului rezidențial cu noi aplicații pe bază de energie electrică (ex.: electrocasnice, electromobilitatea etc.). Astfel, estimarea producătorilor de automobile este că, între anii 2025 și 2030, automobilele electrice vor deține o cotă de 20–30%, aceasta fiind și impunerea unui prag de emisii la nivelul UE, care obligă către orientarea spre electromobilitate.

Scenariul realist de dezvoltare a sectorului energetic, până în anul 2038, se concentrează pe structura actuală de resurse, cu o evoluție bazată pe prognoza PIB și pe factorul de decuplare a consumurilor energetice moderat și cu luarea în considerare a previziunilor de dezvoltare economică. Aceasta presupune că România își asumă politicile energetice și măsurile adoptate la nivel național și european până în 2020, precum și recomandările pentru etapele 2028–2030, respectiv 2038–2040.

CONCLUZII

Obiectivul strategic al Proiectului Academiei Române constă în schimbarea de viziune politică și anume abandonarea politicii statului mic și adoptarea politicii europene a statului important, partener al economiei. Conform scenariului, România se va situa, în anul 2038, în apropierea sau la nivelul mediei comunitare. În acest sens, este decisiv efortul investițional, incluzând în această categorie fondurile europene de investiții. Preocuparea pentru orientarea prioritară a investițiilor către sectoare economice cu efect multiplicator, precum sectoarele energetic sau de cercetare-dezvoltare-inovare de profil, conferă durabilitate procesului de creștere economică.

Sistemul energetic românesc are resurse și poate să facă față și unui stres în funcționare, având exemplul din iarna 2016/2017 când, pe perioada de vârf de consum, a contribuit cu cca 12% din producția de energie la echilibrarea sistemelor unor țări vecine.

România trebuie să pună în funcțiune capacități energetice noi, cu tehnologii curate, care să acopere deficitul de capacitate după anul 2020, în contextul obiectivelor de decarbonare, respectiv prin reducerea cu 40% a emisiilor de gaze cu efect de seră până în anul 2030 și cu 56% până în anul 2038 (valoare orientativă obținută prin extrapolare), ambele reduceri raportate la nivelul emisiilor din anul

1990. Sistemul energetic are nevoie de grupuri energetice noi, iar unitățile 3 și 4 de la Cernavodă sunt o opțiune pentru România.

Standardele de eficiență energetică, nivelul de performanță și schemele de etichetare, reprezintă instrumente adecvate pentru utilizatori și pentru adaptarea pieței în scopul creșterii eficienței energetice. România este avansată pe calea pieței de energie complet liberalizate, în care funcționează platforme de tranzacționare și competiție între producători, însă pentru a se dezvolta este necesară planificarea pe termen lung, alături de toți actorii din piață. Piața gazelor se află încă în etapa de construcție și implementare, nu a ajuns la maturitatea necesară și trebuie să prindă din urmă piața de energie electrică.

Investițiile în domeniul energetic se recuperează pe termen lung (10–20 ani sau chiar mai mult în domeniul nuclear), iar deciziile se bazează pe analize cost-beneficiu și eficiență economică fundamentate atât pentru fonduri publice, cât și pentru cele private. Investitorii au nevoie de cadrul adecvat de reglementare, politici fiscale și scheme de sprijin armonizate, stabile și predictibile. Promovarea investițiilor în rețele „inteligente” și tehnologii performante de producție, transport și stocare a energiei pot să asigure limitarea pe termen mediu și lung a prețurilor la energie.

Pe termen mediu și lung, creșterea producției descentralizate de energie electrică poate conduce la sporirea rezilienței pentru utilizatorii finali, re poziționarea sistemului de transport și distribuție pentru a asigura fluxul energiei, determinante fiind comportamentul utilizatorilor specifici (prosumer) și capacitățile de stocare.

Asigurarea sustenabilității, competitivității și modernizării sectorului de generare a energiei presupune integrarea producătorilor pe bază de surse de energie primară diferite (ex. cărbune, gaze naturale, hidroenergie, surse regenerabile de energie etc).

România trebuie să aleagă și să mențină mixul optim de energie. În prezent, mixul energiei electrice este diversificat, iar nivelul mediu al emisiilor de bioxid de carbon pe unitatea de energie electrică produsă este asemănător nivelului european (cca 300 gCO₂/kWh).

Rolul statului rămâne important privind securitatea energetică a României; există rațiuni economice, sociale (ex. serviciul public) și de siguranță națională pentru deținerea de către stat de participații în sectorul electroenergetic, iar programele de dezvoltare energetică reprezintă o prioritate a guvernului. Statul are rol esențial în sectorul energetic românesc în calitate de elaborator de politici energetice, legislație, reglementări, respectiv de proprietar de active în sectorul energetic. Intervenția statului este esențială pentru atragerea de surse de finanțare de noi proiecte, pentru producția de energie, unde este nevoie de înlocuirea imperativă a unor capacități. În funcție de mijloacele de care dispune, statul trebuie să participe la investiții strategice, în limitele recomandărilor Uniunii Europene (concurența și ajutorul de stat); exemplificând, pe termen mediu și lung, sunt realiste participații majore ale statului în active strategice de producere a energiei electrice în subsectorul nuclear sau hidroenergetic.

Proiect 4

SIGURANȚA INFORMATICĂ – PROTECȚIA CIBERNETICĂ, PROTECȚIA PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ÎN PROIECTE ȘI ÎN PUBLICAREA ELECTRONICĂ

COORDONATOR: ACAD. IOAN DAN TUFIȘ
RESPONSABIL PROIECT: DR. ANGELA IONIȚĂ

Trăim într-o eră caracterizată de evoluție digitală fără precedent, ne confruntăm cu schimbări masive bazate pe tehnologie, inovație și evoluție semnificativă în modul în care oamenii folosesc tehnologia. Pe lângă avantajele incontestabile și progresul pozitiv al umanității, următoarele decenii ale Erei Informaționale sunt departe de a materializa convergența unanim-armonioasă dintre tehnologie și dezvoltare durabilă. România va fi trebui să acționeze strategic nu doar pentru a preveni și a combate amenințările, ci pentru a identifica și a exploata competitiv oportunitățile Erei Informaționale în anii ce vor urma. Costurile inacțiunii și incoerenței decizionale vor fi decontate de către populație, în cea mai mare parte, cu efecte dezastruoase la nivel economic și social. În acest context, din perspectiva protecției cibernetice și siguranței informatice, am atras atenția că există riscul ca reziliența României să fie diminuată semnificativ, alături de capacitatea instituțiilor publice și private de a acționa inteligent și de a proiecta interesele naționale la nivel internațional, inclusiv în domeniul protecției proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică.

Din această perspectivă, în primul rând, echipa de experți a Proiectului 4 a considerat că este esențial să se definească o strategie consistentă care să identifice soluțiile pentru problematicile din domeniul Proiectului 4. Majoritatea organizațiilor trebuie să aibă o înțelegere clară asupra propriei identități și asupra modului în care aduc valoare adăugată. Astfel, li se permite să rămână fidele identității lor unice și să se concentreze asupra dezvoltării de capabilități pentru a prospera într-o lume din ce în ce mai digitală. În al doilea rând, din perspectiva strategiei, este important ca utilizatorul tehnologiei să se afle în centrul abordărilor, indiferent de gradul acestora de complexitate. În al treilea rând, coordonarea în acest domeniu necesită o polarizare a acțiunilor. Mobilizarea rapidă a luării de decizii și acțiunea pot fi deosebit de dificile pentru organizațiile publice și private, mai ales în situația în care multe dintre ele se confruntă cu această problemă. Organizațiile care construiesc rapid sau dobândesc capabilitățile de care au nevoie pentru a rămâne competitive vor deține cele mai avantajoase poziții în universul bazat pe tehnologie. În ansamblu, din perspectiva strategiei, unul dintre pericole

constă în faptul că se poate ținti prea jos într-un orizont de timp scurt sau mediu, ceea ce ar conduce la demobilizare și suficiență pentru orizontul de timp lung. Cel mai nociv lucru care ar putea să se întâmple ar fi încorsetarea utilizării tehnologiei la nivel micro și macro, doar pentru a realiza o creștere progresivă mică sau doar pentru a pune starea actuală într-o lumină ceva mai pozitivă. Pe de altă parte, cea mai mare oportunitate din perspectiva strategiei constă în reconfigurarea strategică de perspectivă, prin prospectarea inteligentă a viitorului, pentru a împinge granițele din trecut, pentru a crea viziuni îndrăznețe și pentru a face planuri alimentate de ceea ce tehnologia va fi în măsură să ne arate mâine.

Ca atare, obiectivul demersului echipei de experți a Proiectului 4 a constat în fundamentarea științifică și facilitarea celor mai adecvate decizii, pornind de la situația actuală și privind spre viitor. Astfel, s-a ținut cont de faptul că dezvoltarea și avansul tehnologic la care asistăm în ultimii ani face ca orice prognoză privitoare la viitor să aibă un grad considerabil de subiectivism. Strategia și scenariile dezvoltate acoperă o perioadă de peste 20 ani. Prin urmare, dinamica tehnologiei și a inovației nu permite anticipări exhaustive pentru domeniul protecție cibernetică, siguranță informatică și protecția proprietății intelectuale. Precizăm că abordarea tematică din cadrul Proiectului 4 nu se referă la asigurarea securității informatice – protecției cibernetice în domenii cum ar fi: asigurarea sănătății, transporturi, apărare, asigurarea și furnizarea apei potabile, utilități publice, energie ș.a.m.d și nici la infrastructurile critice de interes național (ICIN).

STAREA ACTUALĂ A DOMENIULUI ANALIZAT

România înregistrează decalaje importante față de mediile Uniunii Europene (UE) în cazul celor mai multor indicatori de dezvoltare și prosperitate în spațiul cibernetic. Printre cauzele sistemice s-au identificat: (a) inacțiunea decizională; (b) alocarea deficitară a resurselor, respectiv (c) resursele au fost gestionate ineficient în cadrul implementării proiectelor strategice la nivel național. Din această perspectivă, provocările strategice cu care România se confruntă sunt:

- Fragmentarea spațiului cibernetic
- Creșterea utilizării spațiului cibernetic și a capacităților cibernetice cu dublă utilizare în activități economice și informaționale ostile
- Cooperarea deficitară
- Proliferarea cibernetică și accentuarea conflictelor purtate în spațiul cibernetic
- Incoerența și inacțiunea la nivel decizional
- Transformarea accelerată a naturii pericolelor
- Precaritatea educației și pregătirii cetățenilor

VIZIUNEA ASUPRA SITUAȚIEI ȘI POZIȚIEI LA CARE AR TREBUI SĂ AJUNGĂ ROMÂNIA

În cadrul acestei secțiuni, echipa de experți a Proiectului 4 a inventariat din perspectivă cantitativă sau calitativă valorică indicatorii strategici care au fost

propuși în cadrul strategiei (neexclusiv) pentru dezvoltarea de scenarii cu privire la dezvoltarea durabilă a României în domeniu. Pe baza acestora, au fost formulate *Scenariile de dezvoltare durabilă a României în următorii 20 de ani în domeniul Proiectului 4*, ținând seama de necesitatea posibilității particularizării lor pe intervalele de timp (scurt: 2018–2020; mediu: 2021–2028; lung: 2028–2038) și evidențiind trasee și ținte posibile în funcție de prioritățile stabilite și dinamica indicatorilor relevanți pentru perioadele prefigurate, îndeosebi în ceea ce privește indicatorii de rezultat, costuri și resurse umane.

SCENARIILE DE DEZVOLTARE DURABILĂ A ROMÂNIEI ÎN URMĂTORII 20 DE ANI

Scenariile și strategia în domeniul Proiectului 4 vizează trei direcții: (1) cetățeanul, (2) organizațiile, (3) datele, informațiile, proiectele și serviciile. Pentru fiecare dintre acestea, obiectivul strategic este asigurarea protecției cibernetice și siguranței informatice, respectiv protejarea adecvată a proprietății intelectuale.

Scenariul pesimist (probabilitate scăzută) – beneficiază de o probabilitate relativ scăzută de materializare, dar unele elemente necesită o atenție deosebită din partea decidenților. Pe termen scurt, în viziunea acestui scenariu, România se situează pe ultimele 10 locuri în UE în ceea ce privește serviciile publice furnizate către cetățeni și mediul de afaceri. Pe termen mediu, România înregistrează progrese modeste la majoritatea indicatorilor strategici și eșuează să recupereze decalajele strategice de dezvoltare durabilă față de media europeană și competitorii regionali direcți (ex. Bulgaria, Ungaria, Polonia, Slovacia, Grecia). În acest scenariu, România nu dobândește pe termen lung avantaje competitive semnificative și dispune de capacități restrânse de a-și proiecta efectiv interesele naționale cu ajutorul TIC, atât în scopuri civile, cât și militare. România este surclasată astfel de majoritatea competitorilor regionali și este tot mai aproape de a deveni pe termen lung un stat-problemă la nivel european din perspectiva protecției cibernetice, siguranței informatice și protecției proprietății intelectuale. Ca urmare a exodului masiv de creiere, a îmbătrânirii populației și infrastructurilor naționale, a investițiilor precare și a sincopei din sistemul național de educație, România dobândește pe termen mediu un nivel scăzut de atractivitate pe piața globală a TIC, fiind privită ca o destinație nesigură și o piață în care majoritatea investitorilor străini și-au păstrat investițiile și capitalul la cote de avarie. De asemenea, România se confruntă tot mai des cu disfuncționalități la nivelul infrastructurilor naționale, fiind posibil ca, într-un orizont de timp pe termen lung, să beneficieze de asistență internațională indispensabilă asigurării protecției cibernetice și siguranței informatice la nivel național.

Scenariul realist (probabilitate medie-ridicată) – este scenariul cu cea mai mare probabilitate de materializare, fiind scenariul în care România își consolidează pe termen mediu profilul de furnizor de securitate cibernetică la nivel transatlantic, diminuându-și semnificativ pe termen scurt contribuția la generarea de insecuritate în spațiul cibernetic și îmbunătățind imaginea de generator de securitate cibernetică la nivel global. România recuperează pe termen mediu o serie

de decalaje strategice și reușește pe termen lung să se apropie ca profil de state precum Italia, Cehia și Estonia, fiind un factor de stabilitate în regiune ca urmare a faptului că beneficiază de un cadru legal actualizat și predictibil, iar instituțiile care asigură protecția cibernetică și siguranța informatică sunt eficiente și se bucură de un grad ridicat de încredere în rândul populației. România dobândește astfel pe termen lung recunoaștere la nivel internațional. În ceea ce privește cooperarea public-privată, România se confruntă pe termen scurt cu un nivel ridicat de birocrație, ceea ce încetinește pe termen mediu demersurile de sporire a rezilienței în fața incidentelor, transparentizare a administrației și recuperare accelerată a decalajelor de dezvoltare față de primul eșalon de state membre UE. Sub auspiciile acestui scenariu, cetățenii și mediul de afaceri dobândesc pe termen scurt acces și beneficiază pe termen mediu de o paletă semnificativă de servicii publice digitale, fără disparități semnificative între urban și rural. În domeniul legislativ, pe termen mediu, România acționează timpuriu în cele mai multe dintre cazuri, iar legislația națională este armonizată și amendată constant în raport cu provocările Erei Informaționale, România reușind astfel să-și mențină pe termen mediu poziția privilegiată dobândită la nivel global. Totuși, pe termen lung, autoritățile și decidenții vor da dovadă de proactivitate limitată în a transpune în strategii, acte normative și investiții adecvate anumite realități ale Erei Informaționale.

Scenariul optimist (probabilitate scăzută) – este cel mai puțin probabil dintre scenarii, fiind cel mai greu de materializat, deoarece presupune ca România să ocupe o poziție de top la cei mai mulți dintre indicatorii strategici prezentați anterior. Așa cum este prezentată situația de fapt acum, acest scenariu impune ca, la momentul evaluării pe termen lung, România să fie comparabilă cu Suedia, Finlanda sau Germania. De asemenea, materializarea acestui scenariu presupune obligatoriu ca toate prescripțiile și predicțiile din scenariul realist să fi dobândit un nivel foarte ridicat de consistență la momentul evaluării parcursului României în recuperarea decalajelor strategice în context european, aspect puțin probabil.

PROTECȚIA PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE ÎN PROIECTE ȘI ÎN PUBLICAREA ELECTRONICĂ

În această secțiune s-a subliniat faptul că o dinamizare a domeniului protecției drepturilor de proprietate intelectuală în general, dar și pentru domeniul TIC în special ar putea determina un impact pozitiv pentru România². Din aceste motive, experții și-au îndreptat atenția către zona software, lăsând la latitudinea experților din cadrul celorlalte proiecte derulate în cadrul Strategiei Academiei Române valorificarea acestor rezultate din prisma tematicii lor, perspectivele lor venind să întregască viziunea strategică a domeniului multidisciplinar asumat de Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani.

---

² *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*, vol III, Partea I, coord.: Acad. Ionel-Valentin Vlad, Editura Academiei Române, 2016, ISBN: 978-973-27-2706-5, p. 214–215, 232–236.

Protecția proprietății intelectuale în materia produselor de software/IT

În aceeași măsură în care spațiul cibernetic este afectat de *fenomenul fragmentării* (menționat în secțiunea dedicată Stării actuale a domeniului analizat), același lucru este aplicabil și în materia protejării/brevetabilității produselor software. Din această perspectivă, echipa de experți a subliniat lipsa de *uniformitate legislativă* în materia brevetării produselor software/IT, care nu este unică și care face obiectul unei reale controverse la nivel internațional. Programele de calculator, produsele software/IT nu pot fi privite *ut singuli*. Acestea sunt *produse științifice complexe*, care posedă o sumă incredibilă de proprietăți, unice din punct de vedere al unei analize pur juridice. În acest context, se poate argumenta că armonizarea legislației interne, în sensul aplicării testului caracterului tehnic, propus de către Oficiul European de Brevete, ar crea cel mai facil mecanism juridic pentru soluționarea *dilemei brevetabilității produselor de software/IT*. Se poate spune că mecanismul este cel mai facil pentru că nu presupune amendarea legislației, ci numai reinterpretarea normelor deja existente și pentru că ar încuraja dezvoltarea pieței produselor software/IT românești. În lumina prevederilor Convenției de la Viena se poate concluziona că orice tratat internațional trebuie interpretat și aplicat atât *in littera*, cât și *in spiritul* în care acesta a fost scris. De asemenea, putem sublinia că, în contextul general al fragmentării dreptului internațional, o abordare îndreptată către adoptarea unei soluții jurisprudențiale deja consacrate la nivel european ar avea potențialul de a da un plus de coerență unei *enclave normative* și ar contribui la uniformizarea legislației în materie, cel puțin la nivel european, având în vedere că există deja state care aplică testul caracterului tehnic propus inițial de *Propunerea de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului privind brevetabilitatea invențiilor implementate prin computer* și consacrat ulterior de Oficiul European de Brevete.

CONCLUZII, MĂSURI (M) ȘI RECOMANDĂRI (R)

M01. Crearea și finanțarea corespunzătoare a unor instituții care să se ocupe numai de securitatea cibernetică.

M02. Înființarea unei „celule de criză cibernetică” interministeriale/interagenții, subordonate CSAT, cu scopul de a preveni și combate/remedia/planifica măsuri de revenire la normal din situațiile de criză cibernetică.

M03. Planuri pentru prevenirea atacurilor cibernetice în ideea de a avea un răspuns rapid în cazul apariției unor evenimente.

M04. Furnizarea unor recomandări de acțiuni/măsuri preventive, care să poată să atenueze efectele asupra echipamentelor și rețelei digitale.

R01. Gândirea și implementarea unui regim etapizat de management al riscului și adoptarea standardelor și procedurilor în domeniu (Cobit 5, OMF 946/2005 actualizat prin ORDINUL Nr. 400 din 12 iunie 2015 pentru aprobarea Codului controlului intern/managerial al entităților publice, Publicat în: Monitorul Oficial NR. 444 din 22 iunie 2015) pentru întărirea instituțională a capacității de răspuns la incidente de securitate cibernetică, atât în sectorul public cât și privat, valabil pentru fiecare organizație.

R02. Consolidarea abordării standardizării tehnice și stabilirea granițelor dintre standardizare și uniformizare³.

R03. Realizarea unui Dicționar General al amenințărilor de ordin informatic (cibernetice), care să definească în forme neechivoce sensurile unor termeni, concepte, fenomene sau procese.

M05. Efectuarea managementului – în cazul unor atacuri cibernetice – de către persoane calificate, atât la nivel național cât și regional.

M06. Asigurarea suportului financiar necesar integrării conceptuale, funcționale și operaționale pentru instituțiile specializate din România cu partenerii euroatlantici, ca principali garanți ai asigurării securității informatice pentru infrastructurile critice ale țării.

M07. Crearea unui portal românesc unitar, de informare și de alertă, ori a unui punct de contact, care să țină evidența amenințărilor și a măsurilor propuse pentru creșterea securității informatice.

M08. Lansarea de programe naționale de investiții în sistemele moderne de stocare și prelucrare de informații.

Resurse umane și formare profesională

M09. Definirea riguroasă și punerea în aplicare a blocurilor de construcție pentru o profesie nouă legată de siguranța informatică – protecția cibernetică, protecția proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică.

R04. Colaborarea între organizații din sectorul public și privat și universități în ceea ce privește proiectarea și/sau livrarea de conținut, precum și colaborarea cu școlile doctorale și oferirea de doctorate sponsorizate.

R05. Includerea de discipline legate de siguranța informatică – protecția cibernetică în învățământul de nivel școlar, atât în cadrul activităților școlare, cât și extra-școlare, pentru a sensibiliza cu privire la cariera legată de siguranța informatică – protecția cibernetică și pentru a încuraja abordarea de subiecte din știință, tehnologie, inginerie și matematică (STIM) relevante și educarea elevilor și studenților pentru a deveni eficienți în economia digitală, fără însă a deveni dependenți de anumite concepte și tehnologii care au ele însele evoluție în timp.

R06. Îmbunătățirea continuă și creșterea gradului de informare și educație a elevilor cu privire la securitatea cibernetică în mediul online.

R07. Exploatarea oportunităților existente în domeniul securității cibernetice destinate elevilor cu performanțe în domeniul TIC.

M10. Creșterea gradului de promovare și conștientizare cu privire la importanța securității cibernetice.

R08. Instituirea unei zile/săptămâni speciale: Ziua/Săptămâna securității informatice românești cu impact asupra creșterii conștientizării și

³ *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*, vol II, coord.: Acad. Ionel-Valentin Vlad, Editura Academiei Române, 2015, ISBN: 978-973-27-2615-0, p. 132.

responsabilizării tuturor actorilor implicați, după modelul acțiunii similare la nivel European – European Cyber Security Month (ECSM)⁴.

R09. Sprijinirea universităților în procesul de predare a disciplinelor legate de siguranța informatică – protecția cibernetică, protecția proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică, precum și acreditarea de Centre Academice de Excelență pentru siguranța informatică – protecția cibernetică, protecția proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică.

R10. Sprijinirea organismelor profesionale, pentru a încorpora ingineria software în domeniul siguranței informatice – protecției cibernetică, protecției proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică.

R11. Sprijinirea de rute alternative în cariera legată de siguranța informatică – protecția cibernetică, protecția proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică prin ucenicie și crearea de abilități de a explora alte oportunități de educație și formare profesională în domeniu.

M11. Asigurarea salarizării optime a personalului calificat din sectorul public, precum și scutirea de impozit pentru formatorii de la nivel academic, dar și a acelor din sectorul public și din sectorul privat⁵.

M12. Creșterea competențelor de nivel superior legate de siguranța informatică – protecția cibernetică, protecția proprietății intelectuale în proiecte și în publicarea electronică

R12. Lansarea unor programe naționale de cercetare fundamentală și aplicativă în domeniile Proiectului 4.

R13. Sprijinirea acreditării și certificării personalului calificat aflat în posturi-cheie de lucru, în fiecare sector industrial.

M13. Stabilirea/înființarea unor grupuri de cercetare academice în domeniu precum și a unor birouri/oficii de monitorizare și analiză a securității cibernetică și electronice pe lângă ministerele de resort.

M14. Instruirea (posibil gratuită) a operatorilor economici cheie (sistem bancar, agenți economici de importanță națională, precum sistem energetic, aparat guvernamental, Guvern, Parlament, sistem tehnic al Parlamentului și Senatului).

---

⁴ <https://cybersecuritymonth.eu/about-ecsm/whats-ecsm>

⁵ *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*, vol II, coord.: Acad. Ionel-Valentin Vlad, Editura Academiei Române, 2015, ISBN: 978-973-27-2615-0, p. 132.

Proiect 5

SECURITATE ȘI SIGURANȚĂ ALIMENTARĂ

COORDONATOR: ACAD. CRISTIAN HERA

RESPONSABIL PROIECT: ACAD. PĂUN ION OTIMAN

În cadrul *Proiectului 5. Securitate și siguranță alimentară* a fost abordată problematica evoluției sectoarelor economico-sociale implicate în asigurarea securității alimentare a populației din România pentru următorii 20 de ani. Conceptul de securitate alimentară a evoluat în decursul timpului, trecându-se de la abordările bazate exclusiv pe necesitatea asigurării unei oferte agricole suficiente la un concept multidimensional, care ia în considerare și necesitatea accesului economic la hrană, problemele stabilității ofertei și ale modului de utilizare a hranei la nivel individual. Dacă responsabilitatea pentru disponibilitatea hranei revine în principal agriculturii, care trebuie să asigure o ofertă alimentară suficientă pentru satisfacerea nevoilor alimentare și nutriționale ale populației, accesul la hrană este o problemă care depinde de situația economică a populației, de nivelul veniturilor, de puterea de cumpărare a fiecărei gospodării.

În acest context, o primă activitate a acestui proiect a constat în **evaluarea stării securității alimentare și nutriționale** a populației din România și în identificarea principalilor determinanți ai acesteia. Așteptările și previziunile pentru securitate alimentară și agricultură la nivel mondial indică o încetinire a ritmului de creștere a producției agricole pe termen mediu și lung, iar creșterea producției agricole va fi centrată pe țările în curs de dezvoltare. Cererea alimentară va continua să crească în următorii ani, deoarece populația lumii va spori considerabil, iar schimbările climatice vor începe să pună presiune din ce în ce mai accentuată pe resursele de apă și sol. Viitorul securității și siguranței alimentare depinde de sustenabilitatea fertilității solului, resurselor de apă și energie. Cercetarea științifică are datoria să contribuie la găsirea acelor surse și mijloace care să conducă la asigurarea satisfacerii necesităților alimentare într-un mod durabil. În aceste împrejurări, securitatea alimentară reprezintă prioritatea politicilor agricole, atât la nivel european, cât și național.

Ca reper pentru poziționarea agriculturii românești în context european, la orizontul anului 2038, s-a considerat nivelul Franței, o țară agricolă cu un profil productiv complex și cu un mix apropiat de cel al României. Ca nivel, valoarea producției agricole la hectar în România reprezintă 44% din nivelul Franței (ca medie a anilor 2011–2015), deci pentru a recupera decalajul ar fi nevoie de o dublare a valorii producției agricole până în anul 2038.

Analiza stării securității și siguranței alimentare din România a pus în evidență mai multe *vulnerabilități*: oferta agricolă internă insuficientă la o gamă largă

de produse, dintre care deficite pe termen lung există la carne, legume, fructe, zahăr și pește; instabilitatea ofertei agricole interne, în special a celei vegetale și în mod deosebit a celei de cereale, care afectează indirect producția animală; prețurile la poarta fermei continuă să fie mai mari decât prețurile din țările central și est-europene vecine, pentru unele produse agricole, dintre care cele mai importante sunt carnea de porc, cartofii, unele legume și fructe (mere); nivelul scăzut al veniturilor populației și decalajele între venituri în profil teritorial și pe medii de rezidență generează insecuritate alimentară; infrastructura rutieră și sanitară inadecvată, mai ales în mediul rural generează riscuri de siguranță alimentară și insecuritate nutrițională; consumul alimentar deficitar din punct de vedere calitativ, ponderea ridicată a caloriilor provenite din cereale și cartofi, precum și consumul redus de proteină animală generează riscuri nutriționale; există categorii de populație identificate ca având risc alimentar și nutrițional ridicat, dintre care copiii din mediul rural și comunitățile de romi. Necesitatea contracarării acestor vulnerabilități poate ghida demersul de selectare a priorităților pentru îmbunătățirea securității alimentare a populației din România pe termen mediu și lung.

Deoarece **producția agricolă este principala sursă și cea mai sigură pentru asigurarea disponibilului de consum alimentar al populației** unei țări, s-a considerat că prima și cea mai importantă direcție strategică a acestei abordări este cea referitoare la **creșterea rolului agriculturii românești ca furnizor de securitate alimentară**, cu următoarele obiective: **creșterea nivelului de asigurare a consumului alimentar al populației din producția internă**, la produsele importante (cereale, legume, fructe, carne, alimente procesate); **stabilizarea ofertei agricole interne**, în principal prin măsuri de susținere a infrastructurii de îmbunătățiri funciare (cu accent pe irigații); **dobândirea statutului de țară exportatoare de produse agricole și furnizor de securitate alimentară în plan regional și european**. Cea de-a doua direcție strategică o reprezintă **creșterea accesului populației la hrană și îmbunătățirea calității alimentației**, prin **creșterea puterii de cumpărare a populației, reducerea decalajelor referitoare la accesul la hrană al diferitelor categorii de gospodării și îmbunătățirea calitativă a dietei alimentare a populației și a diversității alimentare**. A treia direcție strategică se referă la **dezvoltarea rurală și ridicarea nivelului educațional al populației rurale, ca premise pentru îmbunătățirea siguranței alimentare și nutriționale**. Obiectivele vizate sunt legate de **dezvoltarea/modernizarea infrastructurii rutiere și sanitare în localitățile rurale**, a rețelei școlare și creșterea nivelului educațional al persoanelor ocupate în agricultură și, în special, **îmbunătățirea calificării șefilor de exploatații agricole**. Pentru direcțiile strategice enunțate anterior au fost propuse ținte la orizonturile 2020–2028–2038, plecând de la situația de bază reprezentată de anul 2015.

Pentru direcția strategică creșterea rolului agriculturii românești ca furnizor de securitate alimentară, în cadrul obiectivului legat de **creșterea nivelului de asigurare a consumului alimentar al populației din producția internă** au fost propuse ținte pentru nivelul de autosuficiență la produsele alimentare care au

înregistrat deficite sistematice în ultimele decenii, și anume **carne** (pentru care gradul de autoaprovizionare ar urma să crească de la 79% în 2015 la 99% în 2038), **legume** (creștere de la 88% în 2015 la 104% în 2038) și **fructe** (de la 67% în 2015 la 86% în 2038). De asemenea, au fost specificate **ținte pentru producția de cereale**, care este esențială pentru dezvoltarea sectorului producției animale. Pentru obiectivul legat de **stabilizarea producției agricole**, au fost propuse ținte pentru **reducerea volatilității producției agricole**, respectiv a producției vegetale și a producției de cereale, de legume și de fructe. Principalul mijloc pentru reducerea volatilității producției agricole este considerat a fi **reabilitarea și modernizarea sistemului de irigații**. Țintele propuse pentru suprafața agricolă deservită de sisteme de irigații modernizate pleacă de la 400 mii ha (2015), la 600 mii ha (2020), 800 mii ha (2028) și 950 mii ha (2038), iar suprafața efectiv irigată, de la 173 mii ha (2015), la 400 mii ha (2020), 600 mii ha (2028) și 800 mii ha (2038). În ceea ce privește **comerțul agricol al României**, țintele propuse pentru următorii 20 de ani se referă la exporturile și importurile agricole, precum și la nivelul de acoperire al importurilor prin exporturi. Țintele propuse pentru balanța comercială agricolă vizează tranziția de la o țară net importatoare de produse agricole în majoritatea anilor, către o țară net exportatoare, care să valorifice potențialul agricol de care dispune și oportunitățile aduse de poziția geografică prin dezvoltarea statutului de nod comercial între țările emergente din Orientul Apropiat și zona Uniunii Europene.

Pentru a doua direcție strategică reprezentată de **creșterea accesului populației la hrană și îmbunătățirea calității alimentației** sunt propuse ținte pentru nivelul *ponderii cheltuielilor de consum alimentar în cheltuielile totale de consum*, care este considerat un indicator cheie care reflectă accesul economic al populației la hrană. În România acesta a fost de 38,2% în anul 2015 (față de 13,6% în Franța), iar ca țintă s-a propus un nivel de 27% în 2038. De asemenea, pentru **creșterea calității alimentației** au fost propuse ținte pentru creșterea consumului la produsele considerate superioare din punct de vedere nutrițional, cum ar fi carne, legume, fructe și scăderea consumului la produsele inferioare, bazate pe amidon, în principal cereale și cartofi. Sunt specificate în acest context ținte pentru consumul diferitelor tipuri de carne, cereale, legume, fructe.

În ce privește a treia direcție strategică, legată de **dezvoltarea rurală și ridicarea nivelului educațional al populației rurale**, au fost propuse ținte pentru **îmbunătățirea infrastructurii rurale** și anume pentru creșterea ponderii drumurilor comunale modernizate, a ponderii comunelor cu rețea de apă potabilă și a ponderii comunelor cu rețea de canalizare. Dezvoltarea infrastructurii rurale este esențială pentru siguranța nutrițională și sănătatea locuitorilor din rural. În același timp, ea poate contribui în mod decisiv la revitalizarea zonelor rurale, prin consolidarea filierelor de aprovizionare, inclusiv livrarea produselor agricole către procesatori, pentru atragerea în rural a populației tinere și pentru dezvoltarea micilor afaceri care să asigure sustenabilitate veniturilor oamenilor din acest mediu de rezidență.

De asemenea, **educația și pregătirea profesională a fermierilor** este esențială pentru performanța agriculturii românești în deceniile care vin. În acest sens au fost specificate ținte pentru instruirea fermierilor, pentru șefii de fermă cu pregătire agricolă completă și pentru șefii de fermă cu pregătire agricolă de bază.

Evaluarea cantitativă și calitativă a resurselor necesare sectorului agricol a avut în vedere resursele umane și cele financiare necesare pentru investițiile în infrastructura de irigații și de îmbunătățiri funciare, investițiile productive în ferme, în depozitare, în organizarea filierelor, în cercetarea agricolă și în infrastructura rurală. Sectorul agricol a fost subfinanțat grav în perioada de tranziție și aceasta este una din cauzele pentru care productivitatea și competitivitatea în agricultura românească este mult inferioară mediei europene. Ca efect al decalajului, valoarea adăugată pe persoană ocupată cu timp integral în agricultura românească reprezintă la momentul actual doar 29% din media europeană.

Evaluarea *resurselor umane și financiare* necesare pentru atingerea țintelor propuse în domeniul securității și siguranței alimentare s-a concentrat asupra a două mari direcții: îmbunătățirea pregătirii profesionale a șefilor de exploatații, pe de o parte, și furnizarea sprijinului public pentru investițiile din sectorul agricol și din mediul rural, pe de altă parte.

În ipoteza reducerii populației ocupate în agricultură la aproximativ 15% pentru orizontul 2038, creșterea nivelului de instruire al șefilor de exploatații din România pentru aducerea la o situație comparabilă cu cea din Polonia, presupune un necesar estimat de aproximativ 2 miliarde euro, atât pentru pregătirea profesională completă a șefilor de exploatații, cât și pentru cea de bază. A fost luat în considerare faptul că *pregătirea profesională a șefilor de exploatații* se va produce simultan cu ajustarea structurilor agrare, în special prin reducerea numărului exploatațiilor. Este de așteptat ca îmbunătățirea pregătirii profesionale a șefilor de exploatații să aibă efecte importante asupra productivității muncii din agricultură, fiind stimulată și de progresele realizate în cercetarea agricolă. Estimările resurselor financiare necesare cercetării agricole au căutat să ofere o imagine a efortului bugetar necesar pentru reabilitarea în următoarele decenii a cercetării agricole românești și pornesc de la nivelul actual al structurii alocării fondurilor de cercetare către științele agricole, sumele mari estimate ca alocabile pentru cercetarea agricolă (cca 700 milioane euro anual la orizontul 2038) reprezintă transpunerea țintelor naționale referitoare la cercetarea științifică și includ atât fondurile provenite de la bugetul de stat, cât și cele din surse private destinate cercetării.

Estimarea necesarului de fonduri publice pentru **sprijinirea investițiilor în sectoarele de producție agricolă** relevante din perspectiva securității alimentare (carnea, legumele și fructele), dar și pentru reabilitarea și modernizarea sistemelor de irigații și a infrastructurii rurale de bază (drumuri și rețele de apă și canalizare), a scos în evidență importanța contribuției fondurilor europene destinate agriculturii și dezvoltării rurale. La nivelul fiecărui produs agricol situația presupune măsuri

specifice: sectorul creșterii păsărilor reprezintă principalul vector pentru atingerea până în 2038 a autosuficienței la carne, având performanțe tehnice comparabile cu ale celor mai performanți producători din UE; pentru depășirea problemelor din sectorul creșterii porcinelor, sunt necesare investiții în fermele de reproducție specializate în producerea de purcei cu genetică performantă; carnea de bovine poate contribui în viitor la atingerea țintei de autosuficiență, atât prin creșterea producției, cât și prin îmbunătățirea calității acesteia; sectorul legumicol trebuie să depășească problemele randamentelor scăzute, a sistemului logistic insuficient dezvoltat și a gradului de organizare foarte redus; subprogramul pomicol, parte integrantă a PNDR 2014–2020, poate contribui decisiv la corectarea deficiențelor sectorului fructelor. Comparăția dintre resursele disponibile și cele necesare pentru perioada 2016–2020 relevă faptul că, din perspectiva securității alimentare, principala problemă nu o reprezintă resursele financiare, ci ansamblul măsurilor de stimulare a investițiilor în sectoarele prioritare pentru securitatea alimentară, respectiv sectorul zootehnic, al legumelor și al fructelor. O contribuție importantă la implementarea măsurilor de sprijinire a investițiilor private o vor avea fondurile de garantare a creditului pentru agricultori.

Deși punctul de pornire în *reabilitarea și modernizarea sistemelor de irigații* este unul delicat, din cauza degradării progresive din ultimele două decenii a celei mai mari părți a acestor sisteme, necesarul de fonduri publice pentru investițiile în infrastructura principală și cea secundară de irigații pentru următorii 20 de ani este estimat la 1,4 miliarde euro pentru infrastructura principală (de la bugetul de stat) și cca 1 miliard euro pentru infrastructura secundară (preponderent din fonduri europene).

Investițiile pentru *modernizarea infrastructurii rurale*, orientate prioritar spre acele localități rurale care sunt poli de creștere economică și socială a căror viabilitate poate fi astfel susținută, sunt estimate la aproximativ 1,5 miliarde euro pentru drumuri comunale, alimentare cu apă și rețele de canalizare în perioada 2016–2020, finanțate preponderent din fonduri europene. Rezolvarea completă a problemelor de infrastructură în mediul rural până în 2038, necesită fonduri importante, de circa 15 miliarde euro, posibil de mobilizat printr-o combinație de programe europene și naționale.

Finalul demersului prospectiv a constat în definirea unor *scenarii pe termen scurt, mediu și lung* cărora să le poată fi asociate anumite niveluri pentru principalii indicatori de performanță din aria securității alimentare și a agriculturii din România, în efortul de a atinge nivelurile acestora din țările europene dezvoltate, concomitent cu armonizarea obiectivelor propuse cu cele ale actualelor strategii guvernamentale, pe termen scurt și mediu.

Cele trei scenarii proiectate pentru evoluția agriculturii și a securității alimentare în următorii 20 de ani (*optimist, realist și pesimist*) au luat în considerare o paletă largă de evoluții economice, sociale și demografice, dar mai ales viitorul Politicii Agricole Comune, considerată ca fiind stabilă și cu finanțări

în creștere în scenariul optimist, cu finanțări asemănătoare celor actuale în scenariul realist și suferind o reducere drastică a finanțării în scenariul pesimist.

Numărul *indicatorilor strategici pentru recuperarea decalajelor* a fost limitat la domeniile cheie care pot defini problematica securității și siguranței alimentare, fiind selectați zece indicatori principali: ponderea cheltuielilor de consum alimentar în cheltuielile totale de consum; productivitatea muncii în agricultură (exprimată în euro/unitate anuală de muncă); alocările financiare din fonduri europene și naționale; valoarea producției agricole și a consumurilor intermediare (euro/ha); consumul de îngrășăminte (kg/ha) și suprafața agricolă efectiv irigată; producția medie la cereale (kg/ha); consumul total de carne (kg/an/locuitor); ponderea suprafeței agricole utilizate cultivate în regim ecologic; balanța comercială cu produse agroalimentare și gradul de acoperire a importurilor prin exporturi; ponderea comunelor cu rețea de apă potabilă și a celor cu rețea de canalizare.

O recuperare avansată a decalajelor este dificilă, în primul rând din cauza problemelor structurale ale agriculturii românești, unde fragmentarea excesivă a fermelor constituie o piedică în calea practicării unei agriculturi cu productivitate ridicată. În estimările prezentate se apreciază că aportul investițional furnizat de fondurile europene va crea condițiile pentru creșterea productivității, a veniturilor fermierilor și schimbarea calității vieții în zonele rurale.

Proiect 6

ECONOMIA ȘI CALITATEA VIETII

PARTEA I

CADRUL MACROECONOMIC AL DEZVOLTĂRII ROMÂNIEI ÎN URMĂTOARELE DOUĂ DECENII

COORDONATOR: ACAD. LUCIAN LIVIU ALBU

CONSIDERAȚII PRIVIND CONVERGENȚA ÎN UE ȘI CORELAȚII MACROECONOMICE ÎN PERSPECTIVĂ

Programele de convergență în cadrul noii Uniuni Europene, după retragerea Marii Britanii, vor trebui desigur regândite. Perspectiva următoarelor două decenii, așa cum sugerează situația actuală extrem de complicată, este în multe privințe una incertă, fiind supusă deja unor riscuri majore cunoscute sau unora noi care pot apărea. Din perspectivă macroeconomică, se cunoaște că avansarea pe calea convergenței reale nu se poate realiza fără analiza dinamicii corelațiilor din economie, fără realizarea unor modificări de ordin structural. În această secțiune a proiectului, după prezentarea sintetică a rezultatelor simulării privind dinamica convergenței reale (exprimată de regulă prin valoarea PIB-ului pe locuitor, fie în euro PPS, pentru cazul individual al UE, fie în dolari internaționali PPP), pentru cazul economiei globale, prezentăm unele rezultate ale cercetării privind dinamica în spațiul european a unor categorii de cheltuieli semnificative pentru economiile moderne și a unor previzibile modificări structurale, atât în profil sectorial cât și regional.

Pentru construirea unor scenarii privind convergența în UE, pornind de la exercițiul de prognoză realizat în etapele anterioare ale acestui proiect, am utilizat studiile recente privind perspectiva dinamicii economice, realizate de către o serie de organisme internaționale, ultimele date statistice publicate și am ținut cont de modificările politice sau de altă natură, survenite în ultima perioadă. Pentru realizarea simulărilor și construirea scenariilor, am luat în considerare trecerea de la convergența în UE28 la aceea în UE27 (după ieșirea Marii Britanii), iar ca indicator de bază pentru convergența reală am trecut de la PIB-ul pe locuitor în PPS la cel exprimat în dolari internaționali PPP. Aceasta din urmă s-a datorat faptului că exprimarea în PPP permite raportarea directă la sursele de date foarte bogate, oferite de statistica internațională, în special de Banca Mondială, OECD și FMI.

Referindu-ne la datele în dolari PPP și prognoza până în anul 2021, PIB-ul pe locuitor în România a sporit continuu de la doar 8,0 mii în anul 2000 la 20,8 mii în 2015, iar pentru 2021 este estimat un nivel de 28,7 mii. Raportat la media din UE27, sporul a fost de la 33,5% în 2000, la 55,6% în 2015, iar pentru 2021 corespunde o proporție de 63,0% (61,1% este valoarea în 2021 pentru Croația, care se estimează a fi devansată din 2018, și 55,6% pentru Bulgaria, ceea ce ar plasa România pe locul 25 în UE27). Un salt semnificativ se înregistrează față de media UE27 și în cazul exprimării prin dolari curenți: de la 9,8% în 2000, la 29,5% în 2015 și la valoarea estimată de 34,6% în 2021. Cu toate acestea, decalajul totuși consistent va fi greu de recuperat în următoarele două decenii.

Un impediment în realizarea scenariilor noastre de prognoză îl reprezintă faptul că, pentru toate țările din UE27, în datele (estimările) pentru anul 2015 și până în 2021, există un salt semnificativ în valoarea raportului dintre PIB-ul în PPP și cel în dolari curenți, ceea ce infirmă evoluția din perioada anterioară, cât și numeroase studii pe tema dinamicii acestui raport, care demonstrează că, pe măsură ce o economie avansează spre media grupului în care este încadrată, valoarea raportului crește, tinzând teoretic către unitate, pentru decalaje din ce în ce mai mici (pozitive sau negative). De exemplu, în cazul României, valoarea raportului menționat a scăzut (desigur, cu unele oscilații) de la 4,8 în 2000 la ceva sub 2 în anul 2014, după care în toată perioada 2015–2021 se plasează practic constant la valoarea de 2,3. De aceea, pentru orizontul de timp de după 2021, am impus prin modelul de simulare revenirea la un trend descrescător al acestui raport, în cazul reducerii decalajului față de media UE27, și, invers, un trend crescător atunci când se înregistrează o creștere a decalajului relativ la media UE27. Alături de această ipoteză de lucru, ca scenariu de bază, l-am considerat pe cel notat în studiul anterior cu V0 (estimată inițial pornind de la evaluarea în euro PPS). Acesta rămâne, în opinia noastră, unul care poate fi denumit realist (presupunând un ritm anual mediu pentru UE27 de 2,6% în perioada 2022–2030 și de aproximativ 2,4% în intervalul 2031–2038, iar pentru România de 5,0% între 2020–2030 și de 4,0% între 2031–2038; a se nota, că ritmurile respective sunt creșteri evaluate în dolari curenți, ceea ce presupune cumularea ratei reale de creștere în moneda națională, cu deflatorul și cu efectul modificării ratelor de schimb, acestea din urmă fiind evident înghețate la nivelul implicit estimat pentru 2021).

Alături de scenariul realist, prezentăm rezultatul simulărilor în cazul altor două scenarii, denumite de noi optimist, Vop, și respectiv pesimist, Vpe. Ca ipoteze, în cazul primului s-a considerat un ecart sporit între România și UE27 în materie de ritm anual (anume: 2,0% în perioada 2022–2030 și 1,5% în intervalul 2031–2038, pentru UE27, comparativ cu aceleași ritmuri ca în scenariul de bază pentru România, respectiv 5,0% și 4,0%). În cazul scenariului pesimist, ritmurile selectate au fost, în cazul UE27, 1,4% în intervalul 2022–2030 și 1,5% pentru 2031–2038, iar pentru România 1,8% și respectiv 1,4% (aceste valori sunt în acord cu un recent scenariu al Comisiei Europene, *Energy, transport and GHG emissions – Trends to*

2050, care însă are ca principal scop mutațiile pe termen lung în domeniile menționate).

Corespunzător scenariilor selectate, prezentăm următoarele rezultate ale simulării, unde r este rata anuală de creștere (în procente), iar g_1 și g_2 (de asemenea în procente), reprezintă raportul dintre PIB-ul pe locuitor față de media UE27, estimate pe baza evaluării în PPP și respectiv în USD.

V0 (scenariul realist)

rUE	2,6% (2022–2030)	
2,4% (2031–2038)		
rRO	5,0% (2022–2030)	
4,0% (2031–2038)		
g_1	63,7% (2022)	70,0% (2030)
72,5% (2038)		
g_2	35,5% (2022)	44,1% (2030)
53,1% (2038)		

Vop (scenariul optimist)

rUE	2,0% (2022–2030)	
1,5% (2031–2038)		
rRO	5,0% (2022–2030)	
4,0% (2031–2038)		
g_1	64,1% (2022)	73,8% (2030)
83,5% (2038)		
g_2	35,8% (2022)	46,5% (2030)
61,2% (2038)		

Vpe (scenariul pesimist)

rUE	1,4% (2022–2030)	
1,5% (2031–2038)		
rRO	1,8% (2022–2030)	
1,4% (2031–2038)		
g_1	62,5% (2022)	66,2% (2030)
51,7% (2038)		
g_2	34,9% (2022)	37,1% (2030)
37,9% (2038)		

Desigur, pentru realizarea unei dinamicii în următoarele două decenii care să fie compatibilă cu scenariul de bază sau cu cel optimist, este necesar un efort masiv de investiții așa cum a fost detaliat în etapele precedente ale proiectului. În condițiile actuale, ale unei înăspriți a competiției și a condițiilor pe plan extern, o sursă decisivă a acestui efort va trebui să o reprezinte acumularea internă și dezvoltarea unui capital autohton performant. În afară de efortul investițional propriu-zis, investiția în educație, în sănătate și în cercetare vor reprezenta direcții majore pentru o dezvoltare economică, dar și socio-umană modernă.

În privința modificărilor în structura sectorială, necesare în viitor în România, comparativ cu standardele din UE, așa cum am analizat în detaliu într-unul din studiile anterioare, principala problemă o reprezintă ponderea relativ mare a agriculturii în populația ocupată, precum și productivitatea redusă, raportat la aceasta, desigur, la care se adaugă cea mai mică pondere a sectorului serviciilor. Dezvoltarea de activități economice în zona rurală va trebui să aibe în vedere necesitatea de a genera locuri de muncă și condiții de viață civilizate pentru populație. Astăzi, problema nu este a gradului de extindere a zonelor rurale, ci aceea a atragerii acestora în circuitul economic și cultural.

SCENARIILE DE FINANȚARE BUGETARĂ

Ipotezele scenariilor privind veniturile bugetare

În România, veniturile bugetare ca pondere în PIB au fost relativ constante, în anul 2009 înregistrându-se cea mai mică pondere (31,5%), în timp ce în anul 2015 s-a atins un maxim de 34,8% din PIB.

Exceptând perioada de criză, când veniturile bugetare au scăzut drastic, deficitul bugetar nu a depășit prevederile Tratatului de la Maastricht (în 9 ani din 15 ani de perioadă analizată deficitul bugetar a fost sub 3%).

Contribuția activității economice la formarea veniturilor bugetare este diferențiată. Astfel, dacă industria reprezintă principala activitate cu contribuție bugetară, agricultura putem spune că practic nu contribuie la crearea resurselor bugetare.

Analizând performanțele României în context european trebuie subliniat faptul că cheltuielile cu investițiile, în general, au reprezentat circa 5% din PIB, față de o medie europeană de doar 3%.

Un semnal de alarmă îl reprezintă faptul că tendințele (pe termen lung) de până în prezent nu reprezintă un argument pentru existența în viitor a unor resurse financiare publice, suficiente pentru atingerea țintelor din Strategie.

Ipoteze de calcul pentru perspectivele bugetare sunt următoarele:

- apropierea treptată a ponderii veniturilor în PIB din România de cea din țările dezvoltate;
- asigurarea unui echilibru bugetar începând cu anul 2028;
- competitivitatea în creștere asigură o profitabilitate sporită și capacitate ridicată de conformare și plată a contribuabililor astfel încât se așteaptă o reducere semnificativă a arieratelor către buget (circa 1 punct procentual din ponderea veniturilor bugetare în PIB provine din arierate);
- cheltuielile pentru sănătate și educație sunt printre cele mai reduse din Europa.

Scenarii de finanțare

S I pesimist (cu elemente de risc):

Varianta pesimistă de creștere a PIB, concomitent cu un progres foarte lent al încasărilor bugetare (ca pondere în PIB);

- Ponderea veniturilor în PIB se menține la 35% până în 2020, și apoi se majorează moderat, ajungând la 40% în 2035–2038;
- Scenariul nu ia în considerare o modificare a sistemului fiscal;
- Soldul bugetar (BGC) urmează să fie pozitiv (circa 1%) după anul 2028.

S II realist:

Varianta realistă de creștere reală a PIB;

- Ponderea veniturilor în PIB se majorează anual de la 35% în prezent până la 45% (media UE de acum) la sfârșitul intervalului de prognoză;
- Scenariul ia în considerare o modificare a sistemului fiscal, în principal prin impozitarea tuturor veniturilor; în aceleași condiții va trebui să se înregistreze o reducere semnificativă a evaziunii fiscale, iar economia naturală să se apropie de zero;
- Soldul bugetar (BGC) urmează să fie în echilibru după anul 2028.

S III optimist (de consens):

Varianta de creștere puternică a PIB, concomitent cu:

- Ponderea veniturilor în PIB depășește media UE actuală (posibil și cea viitoare), situându-se astfel la un prag minim de 50%;
- Scenariul ia în considerare valori minime pentru economia ascunsă (maxim 5%, ca în țările dezvoltate, față de 20–22% în prezent) și fără economie naturală în agricultură după 2030.

Structura cheltuielilor bugetare și decalajele actuale față de obiectivele propuse arată că există o mare probabilitate de nerealizare a acestora.

Principala sursă sustenabilă pentru convergența reală o reprezintă investițiile din fonduri europene, însemnând în fapt un transfer de capital ce excede deficitul de cont curent.

Sursele pentru dezvoltare din perspectivă internă și națională ar urma să fie:

- circa 45–50% venituri (cheltuieli) publice;
- maxim 1% contribuția actorilor naționali nerezidenți în România;
- maxim 4% necesar de finanțare acoperit din surse externe (ISD, transferuri curente de la UE, împrumuturi, export net negativ);
- circa 3% transfer capital de la UE.

RESURSE, MECANISME ȘI INSTRUMENTE PENTRU ATINGEREA OBIECTIVELOR STRATEGICE

Resursele financiare necesare pentru atingerea obiectivelor strategice, în scenariul de bază, sunt în sumă de 1 543,2 miliarde euro pentru perioada 2021–2038, cu o medie anuală de 85,7 miliarde euro (respectiv 1 696,1 miliarde euro pentru perioada 2018–2038, cu o medie anuală de 80,7 miliarde euro). Acestea sunt acoperite prin resurse financiare interne (economisire) în sumă de

1.378,6 miliarde euro în perioada 2021–2038 (respectiv 1 512,2 miliarde euro în perioada 2018–2038) și 164,6 miliarde euro în perioada 2021–2038 (183,9 miliarde euro în perioada 2018–2038) din resurse externe.

Finanțarea externă se estimează a fi susținută prin Investiții Străine Directe (ISD) în sumă de 72,8 miliarde euro, cu o medie anuală de 4 miliarde de euro pentru perioada 2021–2038 (respectiv 82,9 miliarde euro pentru perioada 2018–2038), astfel încât stocul de ISD la finalul anului 2038 va fi de 146,3 miliarde euro, reprezentând aproximativ 31,8% din PIB.

Diferența de finanțare externă este reprezentată de credite și investiții de portofoliu și este în sumă de 91,9 miliarde euro, cu o medie anuală de 5,1 miliarde euro pentru perioada 2021–2038 (respectiv 101,6 miliarde euro cu o medie anuală de 4,8 miliarde euro pentru perioada 2018–2038).

Din perspectiva sectorială, necesarul de investiții în atingerea obiectivelor legate:

- de schimbările climatice, în special în sectorul energetic, este de peste 43 miliarde de euro în perioada 2018–2038.
- dezvoltarea teritorială (infrastructura) este de 125,9 miliarde euro pentru perioada 2018–2035.

Atingerea obiectivelor strategice, sub restricțiile bugetare impuse atât de pactul fiscal cât și de criteriile de aderare la zona euro, impune implementarea unor mecanisme neconvenționale în abordarea investițiilor, atât din perspectiva modelului de alocare a fondurilor, cât și sub aspectul transformărilor instituționale, necesare implementării acestora. Acestea ar fi următoarele:

- A. Implementarea bugetului multianual și bugetarea pe obiective, la nivel central și local implică alocarea resurselor bugetare, pentru atingerea obiectivelor strategice, în baza politicilor publice asociate obiectivelor.
- B. Transparentizarea resurselor financiare locale, în scopul clarificării obiectivelor și modului de alocare a resurselor financiare către localități și stimulării implicării autorităților locale privind crearea condițiilor pentru creșterea economiilor locale, astfel încât să tranziteze, de la rolul „aranjor” de finanțări de la bugetul public, la cel de promotor principal al dezvoltării locale și agent de atragere de investiții.
- C. Formarea capitalului intern prin conversia capitalului străin al cărui element esențial îl reprezintă utilizarea resurselor financiare internaționale, private și publice, plasate în România, prin intermediul activităților financiare, nebankare și a pieței de capital.
- D. Investiții în capital uman.
- E. Economia circulară și economia verde.

Atingerea obiectivelor strategice necesită utilizarea unor instrumente economice adecvate atragerii capitalului privat intern și internațional la finanțarea obiectivelor propuse. Dintre acestea menționăm:

9. Fondurile de investiții strategice

10. Capitalizarea patrimoniului public
11. Finanțarea privată a companiilor de stat
12. Dezvoltarea pieței financiare nebankare
13. Fonduri de restructurare.

PARTEA A II-A

DEZVOLTAREA DURABILĂ (DD) ȘI EFICIENȚA MACROECONOMICĂ

COORDONATOR: PROF. GHEORGHE ZAMAN, M.C.

VIZIUNE

Strategia dezvoltării României în următoarele două decenii se încadrează în viziunea sustenabilității dezvoltării economico-sociale, care vizează bunăstarea, prosperitatea, coeziunea, incluziunea tuturor membrilor societății ai generației prezente și a celor viitoare cu accent pe reducerea inegalității intra și interțări și regiuni, a sărăciei în general, și a celei externe în special, și pe consolidarea clasei de mijloc ca factor de echilibru și eficiență.

EFICIENȚA ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ, PRINCIPII ȘI CRITERII

Înscirerea României pe traiectoria dezvoltării bazată pe pilonii săi **economic, social și ambiental** pe termenul scurt, mediu și lung necesită luarea în considerare, în mod integrator, a unui set de criterii, principii standarde și norme axiologice unanim acceptate care se referă la:

- DD pentru toți, ca cerință a reducerii inechităților economice și sociale și a convergenței inter și intra țări;
- principiul prevenției, ca factor de economisire a resurselor și de creștere a eficienței economice;
- principiul poluatorul plătește integral prejudiciile (externalitățile negative), generate terților, pe diferite orizonturi de timp;
- principiile parteneriatului public-privat; cooperării intergeneraționale; „masei critice” a investiției; principiul subvenționării externalităților pozitive la producția de produse și servicii cu caracter de bun public și privat;
- principiul implicării tuturor membrilor societății și al participării financiare sau sub altă formă la cauza dezvoltării durabile;
- decuplarea creșterii economice de consumul factorilor de mediu și de decarbonarea;
- principiile economiei circulare, pe întreaga desfășurare a proceselor de producție și consum, al cooperării “win-win”, condiționat de **echivalența** eficienței pentru fiecare participant, în sensul realizării de beneficii sau profit,

proporțional cu eforturile depuse; principiul responsabilității (accountability) sociale și al eticii în afaceri.

Principiile menționate anterior au o serie de argumentări și dezvoltări teoretico-metodologice și practice care necesită aprofundări mai ales că, de regulă, interferează și creează o serie de efecte sinergice și conexiuni inverse, care presupun luarea în considerare a factorului timp, ca valoare economică, pe baza unor rate de actualizare specifice, precum și trecerea de la modelele liniare la cele neliniare, pe baza abordărilor multi, intra și interdisciplinare, acordându-se o atenție sporită managementului riscului și incertitudinii, vulnerabilităților, pe de o parte, dar și căilor de sporire a rezilienței la diferitele categorii de șocuri externe și interne, pe de alta.

Subliniem importanța deosebită a fundamentării și aplicării termenilor de „eficiență” și optimalitate, în ceea ce privește DD. Noțiunea de eficiență presupune, de regulă, efecte, rezultate mai mari decât eforturile, costurile aferente unei activități, în termeni calitativi și cantitativi, optimalitatea vizează alegerea celei mai bune soluții (optime !) din mulțimea mai multor variante eficiente. În literatura de specialitate există două modele ale optimului economic general, și anume:

- **optimul “Pareto”** în sensul că o societate își atinge starea sa de optim atunci când îmbogățirea (*better off*), fie chiar și a unui singur individ, nu se realizează pe seama sărăcirii (*worse off*), fie chiar și a unui singur individ;
- **optimul Kaldor-Hicks**, care consideră că o societate își poate atinge starea de optim atunci când un grup social se îmbogățește și altul sărăcește, cu respectarea a două condiții:
  - mărimea îmbogățirii să depășească pe cea a sărăcirii;
  - să existe, la nivelul autorităților publice centrale sau locale, sisteme de redistribuire a veniturilor, astfel încât să fie compensați, fie chiar și parțial, cei care au sărăcit.

DD a devenit pentru toate țările lumii un obiectiv major, particularizat și adecvat la specificul național, conceptualizat și susținut cu instrumente și mecanisme de implementare și operaționalizare la nivel global.

Reprezentanții țărilor încearcă tot mai mult să-i confere DD și, mai recent noilor sale paradigme, o structură noțională (categorială) standard în cadrul căreia categoria de „eficiență”, ca raport între rezultat și efect, se adaptează specificului celor trei piloni care compun în interdependență sistemul integrat al DD.

Cele mai mari probabilități și efecte negative le au riscurile economice, sociale și de mediu, care trebuie să rămână în centrul atenției decidenților, cu particularizări pentru fiecare sector și domeniu de activitate, în cazul specific al economiei românești.

Probabilitatea (P) și mărimea impactului (I) riscurilor globale pe domenii, calculate pe baza prelucrării datelor din Raportul “The Global Risks Report 2016” (World Economic Forum) se prezintă astfel: economic (P=45,7%; I=53,6%); societal (P=19,5%; I=20,0%); mediu (P=16,5%; I=11,0%); geopolitic (P=11,2%; I=13,0%); tehnologic (P=7,1%; I=2,2%).

Rezultatele cercetărilor noastre anterioare, publicate în volumele I-III ale *Strategiei de dezvoltare a României în următorii 20 ani*, Editura Academiei Române, 2015–2016, prezintă posibilitatea utilizării metodei scenariilor (optimist, realist și pesimist), în elaborarea previziunilor pe orizontul de timp 2020, 2028 și 2038, pentru o serie de indicatori implicați și/sau expliți ai evoluției posibile a eficienței macroeconomice în România, ca factor esențial al competitivității și sustenabilității țării noastre, în contextul țărilor membre ale UE.

EVOLUȚIA DEMOGRAFICĂ A ROMÂNIEI

Capitalul uman al unei țări și economii naționale, caracteristicile sale cantitative și calitative, evoluția și structurile acestora reprezintă cel mai important factor al eficienței în general, al celei macro-economice în particular.

În România, evoluția demografică, în secolele al XX-lea și începutul secolului XXI-lea a fost puternic marcată de impactul negativ al mai multor evenimente și factori, între care cei mai semnificativi sunt: cele două războaie mondiale, soldate cu moartea a 680 000 și respectiv 833 000 de persoane; plecarea din țară, în timpul regimului comunist, a peste 225 000 de cetățeni de etnie germană, stabiliți în RFG, și aproximativ a 230 000 de evrei; emigranții din România, în perioada de tranziție 1990–2016, estimați la circa 2,3 milioane persoane.

Potrivit datelor INS, la 1 ianuarie 2016, populația rezidentă în România a fost de 19,760 milioane de persoane, comparativ cu 23,2 milioane, în anul 1990, și se situează pe locul 7 în ierarhia țărilor membre ale UE.

România se află pe locul al treilea între statele membre ale UE-28 cu cel mai mare declin demografic absolut, după Germania și Italia.

Subliniem că scăderea numărului populației în România reprezintă un fenomen cu **deosebit de grave implicații economice, sociale, geopolitice și de altă natură**, pe termenele scurt, mediu și lung. Existența unor opinii potrivit cărora scăderea populației ar avea efecte „favorabile” în ceea ce privește creșterea PIB per capita și a calității vieții este complet eronată și contraproductivă.

La o analiză completă a fenomenului pe termenele scurt, mediu și lung, avantajele prezumate, pe perioada relativ scurtă, sunt de departe depășite pe orizonturi de timp mai mari.

Estimările noastre, bazate pe scenariile EUROSTAT ale populației totale, evidențiază faptul că populația României va scădea cu -1,35 persoane în continuare, în perioada 2020–2038, atât în variantele cu și fără migrație, menținându-se totuși pe locul 7 în ierarhia demografică a țărilor UE-28, dar fiind aproape ajunsă de Olanda și Belgia care, în această perioadă, înregistrează importante sporuri demografice. Mai subliniem faptul că, în varianta de prognoză demografică, cu migrație, 17 țări membre ale UE, în 2038, își vor mări numărul populației, spre deosebire de varianta fără migrație în care numai 11 țări vor înregistra spor demografic

SCENARIILE PRIVIND ATINGEREA DE CĂTRE ROMÂNIA A ȚINTELOR UE 2020

Țintele UE 2020, potrivit celor trei tipuri de scenarii adoptate pentru România, evidențiază o situație mai bună pentru scenariul optimist în sensul atingerii/depășirii în anul 2038 a țintelor 2020 și o situație mai rea în cazul scenariului pesimist, în care se iau în seamă o serie de riscuri diferite în plan local, regional și global. În cazul indicatorului energie regenerabilă, România se situează peste nivelul țintei comunitare UE 2020 și această situație favorabilă va continua până în anul 2038.

Tabel 1. Țintele Strategiei UE 2020, angajamentele României în perioada 2018–2038

Indicatori ținte, obiective	UE-28 ținte comunitare 2020	Scenariul*	România realizat 2014	România estimări (%) pentru anii:			
				2018	2020	2028	2038
Rata ocupării (20-64 ani)	75%	SR	65,4%	67,5	70,0	72,5	75,5
		SO		68,0	71,0	73,0	76,0
		SP		66,0	69,0	71,0	72,0
Cheltuieli cu CDI (% din PIB)	3%	SR	0,39%	0,5	0,8	1,5	2,0
		SO		0,7	2,0	2,1	2,9
		SP		0,6	0,8	1,0	1,6
Energie regenerabilă ca % din consumul final brut de energie	20%	SR	26,1%	26,0	26,5	27,9	31,0
		SO		27,0	28,0	29,5	31,5
		SP		25,5	26,0	26,5	27,0
Eficiență energetică	20%	SR	-	41,0	43,0	45,0	52,0
		SO		41,5	43,6	45,5	53,0
		SP		40,0	41,0	42,0	45,0
Rata abandonului școlar (%)	<10%	SR	17,30%	14,0	11,3	10,0	7,0
		SO		10,0	11,0	9,0	8,0
		SP		17,0	15,0	13,0	11,0
Educație terțiară (17-33 ani)	40% din pop (17-33 ani)	SR	22,8%	24,0	26,7	30,0	35,0
		SO		25,0	27,0	32,0	39,0
		SP		22,0	25,0	27,0	29,0

* SR= scenariul realist; SO= scenariul optimist; SP= scenariul pesimist

Sursa: date EUROSTAT și calcule proprii pentru cele trei tipuri de scenarii.

În anii 2020 și 2028, România nu se va încadra în țintele UE 2020 la indicatorul rata ocupării, indiferent de scenariul adoptat. Abia în anul 2038 ar putea fi depășită această țintă cu 1 pp, față de ținta UE 2020, în cazul scenariului optimist. Aceeași situație se înregistrează și la indicatorii educație terțiară și cheltuieli cu CDI.

SCENARIILE PRIVIND OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA

Ocuparea forței de muncă în România va rămâne o problemă greu de gestionat din cel puțin 3 motive: a) **evoluția demografică**, prin cronicizarea sporurilor naturale negative, nu susține creșterea populației în vârstă de muncă; b) **rata ocupării** este dependentă de capacitatea de a crea noi locuri de muncă, prin dezvoltarea de activități non-agricole și reorganizarea agriculturii – scăderea ocupării totale în acest sector, în paralel cu creșterea muncii salariate, ca pondere în total ocupare, pe seama dezvoltării unor ferme de producție agricolă, integrate pe orizontală, de dimensiuni care să susțină eficiența muncii și performanța/profitabilitatea activității; c) **creșterea ratelor de activitate, prin reducerea nivelului NEET**, pe seama creării de locuri de muncă în servicii bazate pe servicii TIC, inovare, inclusiv în domenii precum industriile creative, economie socială etc., întâmpină o serie de dificultăți de implementare.

Ținând seama de restricțiile imprimare de trendul evoluțiilor demografice, greu de schimbat cel puțin în viitorul deceniu, precum și de estimările oficiale privind cererea de muncă în spațiul UE, implicit pe piața muncii din România, atât populația în vârstă de muncă, cât și cea potențial ocupată vor avea evoluții modeste. Ca **estimare realistă**, precizăm că ne bazăm scenariul pe o creștere a ratei de ocupare, cu atingerea nivelului mediu al țințelor Strategiei Europene 2020, spre sfârșitul perioadei previzionate și cu o ușoară depășire, respectiv o rată de 76,5% în 2038.

Scenariul pesimist presupune neatingerea ținței europene 2020 și situarea ocupării în România sub limita de 72%. **Scenariul optimist** se concentrează pe reducerea semnificativă a mobilității externe pentru muncă, cu creșterea ocupării în economia națională, pe structuri economice ce se dezvoltă prin investiții în tehnologii mediu spre înalt intensive și care generează locuri de muncă de calitate și formare profesională de cel puțin nivel secundar superior. Ne referim la orientarea spre servicii pentru producție, dezvoltarea de exploatații intensive și a rețelei de irigații în agricultură, promovarea de investiții în infrastructura mare și susținerea antreprenoriatului autohton, bazat pe întreprinderi medii, cu performanțe economice și financiare peste media națională.

PRODUCTIVITATEA MUNCII - TENDINȚE ȘI PROVOCĂRI ALE CONVERGENȚEI

Productivitatea orară a muncii reprezintă unul dintre cei mai relevanți indicatori ai competitivității unei economii naționale. În context comparativ internațional, la acest indicator, România – țările membre ale UE, țara noastră se situează pe penultima poziție. Nivelul absolut și evoluția decalajelor, în cazul României, față de alte țări membre, în **perioadele de pre și postaderare**, evidențiază următoarele aspecte:

- nivelul mediu al productivității orare a muncii, în perioada de postaderare, în România, este mai redus de circa **3,84 – 9,61 ori**, față de grupul **țărilor vechi membre ale UE** și de **2–3 ori** față de noile țări membre, Bulgaria situându-se sub nivelul României;

- în perioada de postaderare, față de cea de preaderare, nivelul productivității orare a muncii a crescut în România cu 35,84 pp, fiind depășită doar de Letonia, această dinamică explicându-se prin nivelul inițial relativ scăzut al indicatorului din România;
- față de media UE-28, în perioada 2000–2014, deși în România valoarea absolută a productivității orare aproape s-a dublat, decalajele absolute ale țării noastre, față de nivelul mediu UE-28, au crescut, de la 24,9 la 26,5 euro pe oră lucrată.

Dacă ne poziționăm pe o dinamică a productivității muncii similară cu estimările de creștere a PIB, atunci scenariile ce se pot prefigura au în vedere, cel mult, atingerea unui nivel apropiat de jumătatea valorii absolute medii a UE-28.

Tabel 2. Estimări ale evoluției productivității orare a muncii în România, la orizontul anului 2038

Scenariul*	Nivel estimat (euro/ora lucrata)			
	2018	2020	2028	2038
SR	7,1	7,8	10,2	16,5
SO	7,5	8,4	12,5	20,6
SP	6,2	6,9	9,5	17,8

*pentru cele trei scenarii au fost aplicate ritmuri relativ înalte de creștere a productivității orare a muncii, dar diferențiate, având în vedere nivelul foarte scăzut al indicatorului în România, comparativ cu media UE-28 și cu cel din țările dezvoltate ale UE.

Sursa: calcule proprii pe baza datelor primare ale EUROSTAT.

PRODUCTIVITATEA RESURSELOR, SCENARIILE PENTRU ANII 2018, 2020, 2028 ȘI 2038

Unul dintre cei mai semnificativi și complecși indicatori ai eficienței macroeconomice este productivitatea resurselor, calculat ca raport dintre **PIB, la paritatea puterii standard (PPS) în euro, și consumul material intern (CMI)**, exprimat în kilograme. Acest indicator ne indică mărimea valorică a PIB la 1 kg de consum material. Cu cât este mai mare acest raport cu atât nivelul competitivității unei țări este mai ridicat, realizându-se o valorificare superioară a consumului de resurse naturale și materiale, prin produse și servicii cu valoare adăugată mai mare.

Caracterul complex al indicatorului rezidă și în faptul că asupra mărimii și dinamicii acestuia acționează interferent o multitudine de factori de influență specifici PIB-ului, pe de o parte, și CMI, pe de alta, între care nivelul de dezvoltare economico-socială, progresul tehnologic, gradul de înzestrare cu factori naturali ai economiei, structura economiei și a comerțului exterior, specializarea internațională, inserția în lanțuri valorice internaționale, nivelul de calificare a forței de muncă.

Tabel 3. Scenarii posibile ale evoluției indicatorului productivității resurselor în România și UE 28, în anii 2018, 2020, 2028 și 2038

Scenarii	Anii				
	2014 realizat	2018	2020	2028	2038
Scenariul realist România					
• Euro/kg	0,711	0,760	0,820	0,920	0,990
• Indici față de anul anterior (%)	100,0	106,8	107,8	112,2	107,6
UE-28					
• Euro/kg	2,102	2,190	2,291	2,520	2,700
• Indici față de anul anterior (%)	100,0	104,2	104,6	109,9	107,1
Decalaje absolute euro/kg	1,391	143,0	1,471	1,600	1,710
Decalaje relative România/UE-28	2,95	2,88	2,79	2,73	2,72

Sursa: calcule proprii, pe baza datelor EUROSTAT.

Din analiza comparativă a scenariilor realist și optimist, evidențiem următoarele:

- potrivit scenariului realist, decalajele absolute dintre România și UE-28 cresc, ceea ce nu confirmă, deocamdată, la actualul nivel de cunoaștere și estimare prospectivă, existența unei convergențe reale;
- decalajele relative înregistrează o reducere modestă, astfel că nu putem considera că se produce o convergență reală între România și UE-28 la acest indicator.

COEFICIENȚI DE PROBABILITATE A SCENARIILOR EFICIENȚEI MACROECONOMICE

Ca urmare a stabilirii unor **distribuții de probabilitate** a indicatorilor, rata ocupării, productivitatea muncii, productivitatea resurselor și eficiența energetică, cu intervale de încredere specifice celor trei tipuri de scenarii, am determinat mărimea coeficienților de probabilitate pentru scenariile respective, ceea ce oferă elemente de acuratețe complementară, adițională la metodele de previziune anterior utilizate.

Tabel 4 Probabilitatea producerii scenariilor realist (SR), optimist (SO) și pesimist (SP) ai indicatorilor de eficiență macroeconomică ai României, prognozați pentru orizontul 2038

	Indicatorii prognozați ai eficienței economice							
	Rata ocupării forței de muncă ^{*)}		Productivitatea orară a muncii ^{**)}		Productivitatea resurselor ^{***)}		Productivitatea energiei ^{****)}	
	%	Probabilitate (%)	euro/oră	Probabilitate (%)	euro PIB la 1 kg CMI	Probabilitate (%)	euro PIB la 1 kg echivalent petrol	Probabilitate (%)
SR	75,5	40,0	17,8	19,05	0,990	26,67	6,2	40,10
SO	76,00	30,00	20,6	47,62	1,100	40,00	6,4	55,00
SP	72,0	30,00	16,8	33,33	0,850	33,33	5,9	4,9

^{*)} rata ocupării este calculată ca raport procentual dintre persoanele ocupate, în vârstă de 20-64 de ani, și populația totală de aceeași vârstă;

^{**)} productivitatea orară a muncii reprezintă PIB la PPS în euro aferent unei ore lucrate;

^{***)} productivitatea resurselor reprezintă PIB la PPS raportat la consumul material intern (CMI) care măsoară volumul total al materialelor consumate în economie, exprimat în kilograme;

^{****)} productivitatea energiei reprezintă raportul dintre PIB la PPS raportat la 1 kg echivalent petrol.

Sursa: Calcule proprii pe baza datelor primare EUROSTAT.

Datele tabelului 4 evidențiază următoarele aspecte referitoare la probabilitatea cu care s-ar putea realiza cele trei scenarii ale macroeficienței economice, la orizontul anului 2038: **ocuparea forței de muncă**, potrivit scenariului realist, are cel mai mare coeficient de probabilitate (40%); **productivitatea orară a muncii** în România are cel mai mare coeficient de probabilitate la scenariul optimist (47,62%); **productivitatea resurselor** la scenariul optimist are cea mai mare probabilitate (40%); în cazul eficienței energetice, în România, cel mai mare coeficient de probabilitate (55%) îl are scenariul optimist.

SCENARIILE PRIVIND EVOLUȚIA DOMENIULUI CERCETĂRII, DEZVOLTĂRII ȘI INOVĂRII (CDI)

În perioada 2008–2015, România nu a putut depăși stadiul de inovator modest, ajungând în anii 2014 și 2015 pe ultimul loc între Țările Membre ale UE 28 în privința performanței inovative, măsurată prin indicele sintetic al inovării (ISI). Dacă în anul 2008, acest indice reprezenta 50% față de media UE28, în 2015 reprezenta doar 34,4%. Toți cei 27 de indicatori, care compun ISI, erau în România sub media UE28.

Elaborarea scenariilor referitoare la posibilele mărimi ale ponderii cheltuielilor de CDI în PIB a avut în vedere nivelul foarte scăzut al acesteia în anii 2014–2015, comparativ cu ținta UE 2020, precum și restricțiile financiare ale bugetului României. Astfel, la nivelul anului 2038, scenariul realist preconizează o rată de 2% a cheltuielilor cu CDI în PIB, cel optimist de 2,9% și cel pesimist de 1,3%.

Resursele umane în domeniul CDI din România, potrivit scenariului realist, ar urma să crească de la 25,6% din total populație activă la 34,0% față de media UE. În alte țări membre ale UE, această pondere este cu mult mai ridicată, depășind media UE-27.

În anul 2014, ponderea resurselor umane în știință și tehnologie, ca procent din populația activă, a fost de respectiv 39,2% la nivelul mediei UE-28, 41,7% în Franța și 32,5% în Polonia.

Sporirea în termeni absoluți și relativi a ocupării forței de muncă în știință și tehnologie, în următoarele două decenii, de fapt, vine să compenseze scăderile acesteia din perioada 1990–2014, când România era considerată ca țară inovatoare modestă.

STABILITATEA FINANCIARĂ – OBIECTIV STRATEGIC PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ A ROMÂNIEI ȘI CREȘTEREA EFICIENȚEI MACROECONOMICE

Asigurarea și menținerea stabilității financiare, pe termenele scurt, mediu și lung reprezintă un obiectiv strategic de cea mai mare importanță pentru realizarea unei dezvoltări durabile a României și creșterii eficienței macroeconomice, fiind o condiție *sine qua non* a reducerii decalajelor intra și interțări, creând premise favorabile pentru accelerarea procesului de convergență reală, în contextul UE.

Sintetizând experiențele practice și opiniile specialiștilor privind posibilele soluții pentru menținerea stabilității financiare, potrivit lecției majore a crizei, **fiecare stat trebuie să-și asigure, de o manieră proprie, soliditatea cadrului financiar intern și extern**, singurul scut viabil reprezentându-l o economie puternică, competitivă, cu un management performant al sectorului public și al celui privat.

Starea actuală a stabilității financiare prezintă o serie de vulnerabilități, în cazul României, marcate de decalaje semnificative față de țările UE. **Gradul de intermediere financiară** se situează la un **nivel scăzut**, **sistemul bancar** s-a confruntat cu fenomenul de **restrângere a creditării**, precum și cu un **nivel ridicat al ratei creditelor neperformante**, **costurile finanțării bancare** din partea băncilor comerciale **se mențin ridicate**, **datoria publică a crescut în mod accelerat**, iar **datoria externă a înregistrat o majorare semnificativă**, în perioadele preaderare și postaderare.

Creșterea eficienței alocării capitalului și a contribuției tuturor componentelor sistemului financiar la dezvoltarea durabilă a României presupune **majorarea**

gradului de intermediere financiară, exprimat prin raportul active/PIB, previzionat să crească la niveluri procentuale de 65–70% în 2018, 80–90% în 2028 și 110–120% în 2038, apropiate de cele din țările Europei Centrale și de Est. În condițiile ameliorării calității activelor, prin reducerea ratei creditelor neperformante, precum și ale diminuării costurilor finanțării bancare, la nivelul standardelor internaționale, din spațiul UE, **raportul credite/depozite**, potrivit estimărilor noastre, urmează să crească la 90–95% în 2018, 100–105% în 2028 și 110–115% la orizontul anului 2038. Creșterea gradului de intermediere financiară **în sectorul bancar** necesită a fi susținută de măsuri pentru fluidizarea canalelor de transmisie a politicii monetare și reducerea nivelului ratelor dobânzii, practicate de băncile comerciale, schimbarea de concepție a managementului bancar și adaptarea la noile modele de business, creșterea competiției pe piață, inclusiv prin încurajarea capitalului autohton privat și recapitalizarea celor două bănci de stat (CEC și Eximbank), creșterea gradului de specializare bancară, implicarea mai fermă a băncilor comerciale în derularea și absorbția fondurilor europene, alocate României. **În sectorul nebancar**, activarea exercitării eficiente a atribuțiilor autorității de reglementare și supraveghere (ASF) este decisivă pentru dezvoltarea sectorului asigurări, a pieței primare și secundare de capital și fondurilor private de pensii, respectiv a creșterii contribuției acestora la acoperirea necesităților de finanțare a dezvoltării durabile.

Chiar dacă teoria economică și practica internațională nu au reușit să ajungă la un consens privind pragul de la care gradul de îndatorare poate fi considerat nesustenabil (la nivelul UE, acesta este stabilit la 60% din PIB, conform standardelor Maastricht), în abordarea postmerit a sustenabilității datoriei publice, aceasta este condiționată de **menținerea ritmului său de creștere sub cel al majorării PIB pe termen lung**, ceea ce depinde și de măsura în care împrumuturile se concretizează în investiții capabile să conducă la accelerarea creșterii economice, cu respectarea principiului **echității intergeneraționale**. Ca regulă, la o structură dată a portofoliului datoriei, eșalonarea termenelor de rambursare și magnitudinea serviciului său anual trebuie să corespundă capacității reale de plăți, evitând situația de restructurare sau rostogolire a datoriei, care majorează riscul suveran, respectiv costurile noilor împrumuturi, și maximizează impactul unui eventual șoc al creșterii randamentelor asupra nivelului datoriei, ca și asupra consumului.

Menținerea gradului de îndatorare internă și externă în limite sustenabile în România, presupune situarea datoriei publice în intervalul 38–40% din PIB, în întreaga perioadă de referință, asigurând un caracter constant sustenabil al acesteia, fiind în concordanță cu pactul fiscal european și cu pragurile de prudențialitate, prevăzute în programele de convergență cvadriennale, incluzând și un plafon de contingență împotriva riscului unei eventuale încetiniri sau declin temporar al PIB. În același timp, se preconizează o reducere a poverii datoriei publice, serviciul anual aferent acesteia urmând să se situeze în intervalele 26–28% din veniturile bugetare în 2018, 20–25% în 2028 și 15–20% în 2038.

Menținerea sustenabilității datoriei publice impune o serie de schimbări în strategia de administrare a finanțelor publice, între care adoptarea unei viziuni bugetare multianuale, inclusiv pentru relansarea investițiilor publice, având ca obiectiv central finanțarea-cofinanțarea lucrărilor de infrastructură mare, considerată punctul slab al României, abordarea programării fiscal – bugetare, decuplate de ciclul electoral, introducerea unui sistem coerent de monitorizare și evaluare a capacității de plăți externe și interne, pe diferite orizonturi de timp, de standarde și parametri de avertizare timpurie specifici, reintroducerea practicii de stabilire a unor plafoane anuale, aprobate de Parlament, instituirea unui sistem de emisiuni de titluri de stat, cu note clare de fundamentare, transparent și explicit.

Stabilitatea financiară externă se prevede a fi menținută prin scăderea ponderii în PIB a datoriei externe pe TML la circa 40–42% în 2018, la 35–40% în 2028 și la 30–35% în 2038, în condițiile unor schimbări structurale care să permită **diminuarea ponderii componentei publice** până la circa ¼ din totalul datoriei externe pe TML, precum și a **reducerii poverii datoriei externe**, serviciul său anual urmând să reprezinte 15–20% din exportul de bunuri și servicii către finele perioadei de referință. **Ameliorarea gradului de îndatorare externă și a macroeficienței** depinde de o serie de acțiuni care să vizeze reducerea deficitelor comerciale, îndeosebi prin susținerea creșterii și diversificării exporturilor, inserția eficientă pe lanțurile valorice internaționale, cu componente de produse și servicii cu valoare adăugată cât mai ridicată, limitarea emisiunilor de titluri de stat în valută, diminuarea gradului de concentrare a datoriei externe private în sectoare vulnerabile.

Tabel 5. Proiecție indicatori stabilitate financiară și macroeficiență

Indicatori (scenariu realist)	2018	2020	2028	2038
Stabilitate financiară				
Gradul de intermediere financiară (active / PIB – %)	62,0	65,0 – 70,0	80,0 – 90,0	110,0 – 120,0
Raportul credite/depozite (%)	87,0	90,0 – 95,0	100,0 – 105,0	110,0 – 115,0
Poziția investițională internațională netă (% în PIB)	–48,0	– (46,0 – 48,0)	– (40,0 – 45,0)	– (30,0 – 35,0)
Grad îndatorare publică				
Datoria publică* (% în PIB)	41,0	39,0 – 40,0	38,0 – 39,0	37,0 – 38,0
Datoria denominată în valută/total datorie publică (%)	48,0	46,0 – 48,0	35,0 – 40,0	25,0 – 30,0
Serviciul datoriei publice / venituri bugetare (%)	28,0	26,0 – 28,0	20,0 – 25,0	15,0 – 20,0

Grad îndatorare externă				
Datoria externă pe TML (% în PIB)	41,0	40,0 – 42,0	35,0 – 40,0	30,0 – 35,0
Datoria externă publică / Datoria externă pe TML (%)	40,0	35,0 – 38,0	30,0 – 35,0	25,0 – 30,0
Serviciul datoriei externe pe TML (% în exportul de bunuri și servicii)	30,0	25,0 – 30,0	20,0 – 25,0	15,0 – 20,0
Macroeficiență				
PIB / Sold total ISD (euro/euro)	2,75	2,81	3,00	3,20
PIB / Datoria externă pe TML (euro/euro)	2,4	2,5	3,0	3,5
Integrare				
Stocul ISD pe locuitor (euro)	3.500	3.800	5.000	8.000
Exportul B&S pe locuitor (euro)	3.700	4.100	5.700	8.400

*Conform metodologiei MFP

Sursa: pentru anul 2018, estimări proprii pe baza datelor primare de la BNR, CNP și Comisia Europeană; pentru perioada 2020–2038, proiecție pe baza scenariului realist fundamentat în volumele I–III ale *Strategiei de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*, Editura Academiei Române, 2016.

În privința **ISD**, care dețin poziții-cheie în unele sectoare (în industria prelucrătoare – cu precădere prelucrarea țițeiului, industria mijloacelor de transport, metalurgie, prelucrarea lemnului – precum și în servicii de intermediere financiară și asigurări, comerț cu ridicata sau cu amănuntul) și contribuie în proporție de peste 2/3 la comerțul exterior al României, se preconizează fluxuri nete consistente ale investițiilor străine, estimate la 3–4 miliarde euro în medie anual, pe orizontul de timp analizat, acestea continuând să reprezinte o sursă importantă de finanțare a economiei, respectiv a deficitelor de cont curent. În această perioadă, se așteaptă modificări structurale ale influxurilor ISD, în sensul creșterii impactului lor de durată și al maximizării externalităților pozitive și a efectelor de propagare, la toate nivelurile activității economice și în profil teritorial, precum și diversificării portofoliului ISD, majorării ponderii investițiilor de tip *greenfield*, a ponderii investițiilor verticale, în sectoare *tradable* și a celor având calitatea de promotor al transferului de *high-tech*. Rămâne o provocare la adresa autorităților, monitorizarea transferurilor profiturilor companiilor cu capital străin, îndeosebi ale subsidiarelor companiilor multinaționale care operează în țara noastră (intra-grup, prețuri de transfer), în concordanță și cu Directivele UE.

Ca indicator de eficiență macroeconomică, raportul între PIB și datoria externă se prevede să crească la 2,5 euro în 2018, la 3,0 euro în 2028 și la 3,5 euro în 2038, evidențiind o majorare de circa 50% a macroeficienței îndatorării externe, pe durata perioadei analizate. Un alt indicator de eficiență macroeconomică, definitoriu pentru evoluția economiei României, raportul între PIB și soldul total al ISD, ar urma să ajungă la 2,7 euro în 2018, la 3,0 euro în 2028 și, respectiv, la 3,20 euro în 2038.

Previziunile privind îmbunătățirea Poziției Investiționale Internaționale Nete (PIIN) la 48–50% din PIB în 2018, la 40–45% în 2028 și la 30–35% în 2038 pentru România permit încadrarea acesteia sub pragurile de alertă stabilite de Comisia Europeană în privința echilibrelor și stabilității macroeconomice.

Stabilitatea financiară are impact direct și indirect asupra bunăstării populației și calității vieții, contribuie la **reducerea sărăciei, a decalajelor și inegalităților sociale**. O funcționare în parametri de stabilitate a sistemului financiar și asigurarea necesităților de finanțare a economiei creează premise favorabile dezvoltării durabile, ocupării și creșterii veniturilor populației. Creșterea gradului de intermediere financiară implică, printr-un nivel sporit al accesului populației la servicii financiare de calitate, în condițiile unor costuri rezonabile, **majorarea gradului de incluziune financiară**, un parametru de cea mai mare importanță pentru reducerea inegalităților sociale, urmărit la scară globală în cadrul Agendei ONU 2030, de către Banca Mondială, precum și la nivelul UE, OECD și G20.

PARTEA A III-A

CALITATEA VIEȚII – ROMÂNIA 2018–2038

COORDONATOR: PROF. CĂTĂLIN ZAMFIR, M.C.

Starea socială actuală a României este rezultatul unui proces istoric. Factorul cel mai important îl reprezintă opțiunile strategice adoptate la începutul tranziției și care au orientat întregul proces.

În procesul tranziției românești s-a adoptat o reformă axată prioritar pe o privatizare rapidă, însoțită de importante costuri sociale, considerate ca inevitabile. Piața economică liberă, odată privatizată, va asigura o creștere economică fără intervenția statului.

Efectele sociale negative vor trebui compensate doar la un minim care să evite posibilele explozii sociale. S-a considerat că o politică de suport social, dincolo de nivelul minim necesar, ar afecta succesul obiectivelor tranziției.

Obiectivele tranziției României au fost îndeplinite: reforma economiei, a sistemului politic și a instituțiilor publice, justiție, sănătate, educație. Rezultatul este o societate reformată, dar sărăcită și dezorganizată: dezindustrializare, o

agricultură care de abia acum trebuie pusă pe un drum normal de dezvoltare, instituții publice cu importante curențe, un stat capturat de grupurile de interese, exploatat de acestea, incapabil să prevină explozia corupției. **Reforma economiei**, spre deosebire de cele mai importante țări în tranziție, a fost caracterizată printr-o cădere brutală în primii 11 ani și apoi o relansare modestă.

Costul social al tranziției este apreciabil: pierderea locurilor de muncă, migrația șocantă în Occident, o sărăcire explozivă, dar și grupuri restrânse care afișează o bogăție ostentativă, o populație demoralizată, neîncredere în instituțiile publice; o stare socială sever deteriorată.

România a plătit cel mai mare cost al tranziției comparativ cu celelalte țări în tranziție membre ale UE. Confuzia politică, accentuată de conflictele politice, a fost o cauză importantă a rezultatelor modeste ale reformelor.

Starea socială a României este gravă nu numai din cauza economiei slab dezvoltate, dar și viziunii politice asupra rolului statului. Tranziția a fost dominată de **politica statului mic**. Contrar viziunii europene, inclusiv a celorlalte țări în tranziție, factorii politici au fost dominați de argumentul că statul parazitează economia, împiedicând creșterea ei. A dominat teoria „statului fundamental rău, incompetent”. Președintele anterior repeta frecvent în discursul public imaginea sa preferată a „grasului (statul) care stă în spatele slabului (economia)”. Statul subdimensionat s-a dovedit a fi o sursă importantă a menținerii în subdezvoltare.

România a optat, iarăși în contrast cu toate celelalte țări europene, pentru **o politică socială minimală**. Toate funcțiile sociale ale statului, educație, sănătate, au suferit în această perioadă de o cronică subfinanțare. Finanțarea protecției sociale ca procent din PIB se plasează la jumătatea valorii din țările europene dezvoltate și, de asemenea, la distanță substanțială față de celelalte țări în tranziție.

CALITATEA VIEȚII: STAREA SOCIALĂ A ROMÂNIEI ÎN 2015

Toate datele disponibile indică faptul că țara noastră se plasează la distanțe importante de celelalte țări europene la toți indicatorii calității vieții, inclusiv în comparație cu grupul celorlalte țări foste socialiste.

Seria de **indicatori de satisfacție cu viața**, devenit în ultimii ani un important indicator al statisticii europene, înregistrează în prima perioadă a tranziției un nivel al satisfacției cu viața în România plasat constant pe panta negativă: cei foarte satisfăcuți/destul de satisfăcuți cu viața lor se plasează în toți acești ani sub **40%**, similar cu cel din Bulgaria, Grecia și Portugalia, la mare distanță de celelalte țări europene.

Ocuparea și calitatea ocupării. Strategia tranziției românești a avut ca unul din efectele sale contracția economiei. De la un nivel foarte ridicat în 1989, s-a produs o scădere dramatică a oportunităților de ocupare economică. În 2015, rata ocupării în România este de 66,0% față de media UE, reprezentând una dintre cele mai scăzute din Europa. Locurile de muncă salariale, care oferă venituri mai ridicate, relativ sigure și însoțite de asigurări sociale și de sănătate, s-au redus de la începutul tranziției la aproape jumătate: de la peste **8,2 milioane** în 1990, numărul

salariaților oscilând între **4,6 și 5,2** milioane între 1999–2014. Munca informală în România este estimată între 32 și 36% din totalul muncii în economie, producând 21% din PIB, față de 7–16% din PIB în UE. Munca informală sau agricultura pentru acoperirea propriilor nevoi a oferit și ea o oportunitate precară de supraviețuire. Sunt sectoare în care proporția muncii informale este importantă: construcțiile (RO – 21%, UE – 16%), serviciile în gospodărie (îngrijirea copiilor sau a vârstnicilor, menaj) (RO – 29%, UE – 17%), serviciile personale (RO – 15% și UE – 9%).

Venitul disponibil per capita plasează România pe **ultimul loc în Europa**. Salariul minim este, în România, de mai mult de cinci ori mai mic decât în țările europene avansate (17%), dar și la jumătate din nivelul celorlalte 8 țări europene în tranziție (52,7 %).

Calitatea guvernării/ funcționarea democrației în România. Toate sondajele scot în evidență faptul că **moralul** românilor are cote foarte scăzute: demoralizare și dezamăgire, neîncredere în instituțiile cruciale ale funcționării societății. „Clasa politică” se confruntă vizibil cu o criză profundă care poate induce o perpetuare a situației economice și sociale dificile. Clasa politică este considerată a fi responsabilă de orientarea greșită a societății, de proasta funcționare a statului și de corupția extinsă. Majoritatea populației era nemulțumită în anul 2015 de modul în care funcționează democrația în România: **84%** dintre români nu au încredere în partidele politice, elementul cheie al democrației. Majoritatea românilor consideră că țara a fost și este angajată pe un drum greșit: 61% în 2016.

Calitatea mediului construit: orașul, satul, organizarea teritoriului. Toate datele indică faptul că serviciile publice, atât la sat, cât și la oraș, sunt deficitare în mod critic.

PROBLEME SOCIALE DE REZOLVAT ÎN URMĂTORII 20 ANI

Sunt analizate problemele sociale critice cu care România se va confrunta în următorii 20 ani: explozia sărăcirii, migrația pentru muncă, subocuparea și salarii scăzute, inegalitatea social-economică, situația copiilor și tinerilor, situația precară a marii majorități a populației de romi.

Amploarea sărăciei s-a datorat combinării a 3 factori: pierderea locurilor de muncă, deteriorarea veniturilor principale, salariile și pensiile, o politică socială de protecție plasată la un nivel foarte scăzut. Statistica europeană estimează că în jur de 40% din populația română se confruntă cu sărăcie, nivelul cel mai scăzut din UE. Datele arată că grupul social cel mai afectat de sărăcie este cel al copiilor, la mare distanță de celelalte țări europene. În timp ce țări foste socialiste, precum Ungaria și Slovenia, reușesc să reducă sărăcia prin sistemul de protecție socială cu peste 11%, în România acest procent nu depășește 4%.

Migrația pentru muncă, în jur de trei milioane și jumătate au migrat, a atins un punct critic care devine un factor al blocării funcționării societății românești. Migrația este ea însăși polarizată: persoanele cu educație ridicată, concomitent cu o

accentuare a plecărilor spre slujbe necalificate. *Revenirea* este posibil să cunoască un trend pozitiv semnificativ, dar mai mult odată cu pensionarea valurilor de migranți plecați la începutul anilor 2000.

De la o societate cu un grad scăzut de **inegalitate**, a devenit țara cu inegalitățile dintre cele mai ridicate din UE: aproape dublu față de nivelul inițial.

Situația social-economică a romilor. Ponderea persoanelor rome care se află în risc de sărăcie este de 84%, aproape de patru ori mai ridicată decât ponderea la nivel național. Deprivarea materială severă atinge 90%. Situația este agravată de nivelul scăzut de educație și calificare și abandonul școlar. Îngrijorător este constituirea unor *pungi de sărăcie*, adevărate găuri negre care atrag pe cei mai săraci, cei mai mulți de etnie romă.

DIRECȚII/OBIECTIVE/ȚINTE ALE CALITĂȚII VIETII: ROMÂNIA 2038

Pentru a identifica direcțiile și țintele pentru 2038 sunt folosite performanțele actuale ale țărilor europene dezvoltate și ale celorlalte țări foste socialiste.

Putem merge pe presupuziția că în următorii 20 de ani economia României își va continua creșterea, probabil într-un ritm mai ridicat decât al altor țări europene. Așa cum toate datele sugerează, economiile mai puțin dezvoltate, nou integrate în UE, au în primele perioade ritmuri de creștere mai mari decât celelalte țări europene. România înregistrează, în perioada tranziției, o creștere importantă a convergenței cu economia europeană, de la 31% la 52% din nivelul economic al țărilor UE dezvoltate.

O schimbare de politică economică, cu accentul pe stimularea investițiilor interne, ar putea asigura un ritm de creștere economică mai accentuată. În aceste condiții, economia românească s-ar putea apropia de media europeană, dar diferențele se vor menține probabil încă semnificative.

Îmbunătățirea **stării sociale** a României s-ar putea realiza mai accentuat, atât ca efect al creșterii economiei, dar mai ales a îmbunătățirii organizării sociale: o administrație rațională și eficientă, centrată pe interesele populației, un sistem politic mult mai democratic și transparent.

O politică salarială **pro-prosperitate**. Politică salarială în următorii 20 de ani va avea ca unul dintre principalele mecanisme refacerea capacității de **negociere colectivă** a salariilor și a îmbunătățirii condițiilor de muncă, complementar cu creșterea ocupării.

O variabilă strategică este înlocuirea *politicii statului mic* cu *amplificarea funcțiilor statului la nivelul standardelor europene*. Alte schimbări de orientare politică sunt absolut necesare: înlocuirea **statului social minimal** cu un stat social la nivel european, cu finanțarea substanțială a educației și a sănătății, accent pe suport pentru copii și tineri; promovarea unei politici pro-muncă în raport cu orientarea excesivă pro-profit; politica salariului mic trebuie înlocuită cu politica creșterii progresive a salariilor la nivel european.

O atenție specială trebuie acordată relansării **științei**. Astfel, un **obiectiv prioritar pentru 2038** trebuie să fie finanțarea publică a cercetării științifice la

nivel de **2%** din PIB. În mod special trebuie sprijinită cercetarea științifică care are ca obiect societatea românească și creșterea contribuției ei la susținerea dezvoltării social-economice a României.

Schimbarea radicală a orientării politice va compensa o creștere economică moderată cu promovarea unei societăți echilibrate social, integrate, cu o centrare pe nevoile populației; creșterea satisfacției cu viața, optimismului, încrederii în instituțiile publice, respect pentru om.

Obiectivul realizării în perspectiva lui 2038 a unei societăți echilibrate, rațional organizată, centrată pe susținerea dezvoltării social-economice, cu un nivel ridicat al funcționării democrației este realizabil, chiar în condiții economice care, inevitabil, se va confrunta cu multe dificultăți.

Proiect 7

SĂNĂTATEA – DE LA BIOLOGIA MOLECULARĂ LA MEDICINA PERSONALIZATĂ DE VÂRF ÎN ROMÂNIA- REPERE PENTRU URMĂTOARELE DOUĂ DECENII

COORDONATOR: ACAD. VICTOR VOICU

La nivel global, amenințările majore în domeniul sănătății sunt determinate de îmbătrânirea populației, creșterea poverii bolilor transmisibile și non-transmisibile și de criza economică, toate acestea având un impact major asupra sustenabilității și echității sistemului de sănătate publică. Sănătatea populației este considerată un domeniu „cu impact critic asupra calității vieții și a resuselor publice” și o componentă esențială a creșterii productivității economice și, implicit, a dezvoltării durabile a economiei românești. Principalii indicatori de sănătate din România arată însă o tendință vizibilă de îmbătrânire a populației, țara noastră situându-se pe ultimele locuri în lista statelor europene atât ca speranță de viață calculată la naștere, cât și ca speranță medie de viață sănătoasă, cu rate înalte de mortalitate și morbiditate și o rată a natalității în scădere. Sistemul românesc de sănătate este marcat de o infrastructură neactualizată și de alocări financiare insuficiente, inconstante și ineficient utilizate. Finalitatea serviciilor de sănătate nu se regăsește în mod corespunzător în starea de sănătate a populației și în încrederea cetățenilor în calitatea actului medical.

În acest context, pentru a se sincroniza cu restul statelor membre ale UE și pentru a respecta angajamentele asumate la nivel european, strategia pentru sănătate propusă de Academia Română consideră prioritară orientarea către medicina de precizie, cu accent pe: identificare timpurie, prevenție și creșterea predictibilității eficacității terapiei.

Orientarea generală către medicina de precizie urmărește integrarea rezultatelor obținute prin tehnologiile de secvențiere a genomului cu cele provenite din abordările „omice” (proteomică, metabolomică, nutrigenomică, epigenomică) în scopul obținerii de date care să răspundă necesităților clinice. În acest sens, extrem de utilă este și descoperirea de noi biomarkeri cauzali și asociați în maladii umane grave (transmisibile, nontransmisibile și complexe).

Promovarea medicinei personalizate conduce la stratificarea pacienților în funcție de diverși parametri demografici, genetici, metabolomici, legați de stilul de viață și condițiile externe și permite identificarea unui profil individual de risc și monitorizarea și individualizarea răspunsului la un anumit tip de terapie. Aceasta presupune în fapt generarea unui sistem de sănătate centrat pe individ, mai eficient, mai echitabil și mai flexibil.

Corespunzător acestui obiectiv fundamental, strategia a urmărit evaluarea posibilităților de convergență cu sistemul european de sănătate, a costurilor și resurselor necesare, astfel încât să se obțină un răspuns adecvat la provocările complexe viitoare: schimbările demografice și mai ales schimbările în spectrul patologiilor.

Totodată, s-a pornit de la necesitatea modernizării sistemului de sănătate, nu pentru a consuma mai puțin din resursele societății, ci pentru o convergență reală, în următorii 20 de ani, cu starea de sănătate și nivelul de trai ale celorlalți cetățeni europeni. Focalizarea pe medicina de precizie în vederea ameliorării stării de sănătate precare a populației din România, abordare care ar putea identifica timpuriu riscul de boală și creșterea predictibilității eficacității terapiei, ar permite evoluția sincronă a României cu țările dezvoltate.

Principalele obiective pe termen mediu și lung în strategia propusă de Academia Română sunt reprezentate de:

- 1. Dezvoltarea mai accelerată a sistemului de sănătate comparativ cu cea a restului economiei, pentru recuperarea decalajului față de celelalte state membre UE.** Aceasta presupune în primul rând o finanțare constantă, predictibilă și bine monitorizată. Pe termen mediu și lung este necesară alinierea treptată a finanțării în sănătate cu nivelul european, prin alocări treptate, între 6–10% din PIB, care să permită valorificarea potențialului existent și promovarea produselor și serviciilor autohtone pentru sănătate. În cheltuielile pentru sănătate, pentru viabilitatea sectorului medical și creșterea performanțelor trebuie amplificate deopotrivă sursele publice și sursele private de finanțare. În acest sens se impune: **dezvoltarea în continuare a sistemului privat ca alternativă concurențială, adoptarea unor facilități fiscale și reglementări legislative pentru dezvoltarea mai rapidă a asigurărilor private complementare, creșterea ponderii investițiilor private în unitățile spitalicești publice (pentru serviciile de bază gratuite) și promovarea unor politici flexibile în domeniul investițiilor.**
- 2. Politica socială actuală în domeniul sanitar favorabilă accesului deschis la servicii medicale va trebui conservată în sensul solidarității sociale.** În acest sens se impune folosirea mai eficientă a resurselor și reducerea costurilor de administrare a sistemului. Aceasta presupune:
  - creșterea nivelului colectării și creșterea bazei de colectare a primelor de asigurare socială de sănătate
  - restructurarea modului de calcul al costului real al procedurilor corelat cu instituirea de ghiduri și protocoale terapeutice
  - colectarea datelor în mod unitar în sistem cu instituirea unei unități unice la nivel național colectoare/furnizoare de date în mod integrat
  - reducerea numărului de cazuri tratate în sistemul terțiar, spitalicesc și întărirea medicinei primare, a celei preventive și translatarea către îngrijirile cu componentă socială (prevenție, ajutor la domiciliu, consiliere pentru reabilitare psiho-socială și medicală, îngrijire copii și bătrâni)

- investiții eficiente în sistemul sanitar, cu prevederea/planificarea în timp a necesarului de consumabile și a personalului/calificărilor necesare
- limitarea cheltuielilor ineficiente și a corupției în sistem.

3. Prioritizarea domeniilor care pot beneficia de colaborare transdisciplinară și armonizarea cu strategiile naționale, guvernamentale, europene și mondiale în domeniul sănătății.

Focalizarea pe **medicina de precizie** este considerată esențială pentru ameliorarea stării de sănătate precare a populației din România. Aceasta presupune implementarea tehnologiilor moderne pentru:

- Diagnosticul precoce, inclusiv pentru identificarea predispoziției genetice pentru dezvoltarea unor maladii complexe și definirea unui profil individual de risc;
- Introducerea unor algoritmi diagnostici și terapeutici în funcție de biomarkeri de predicție ai evoluției bolii;
- Dezvoltarea unor metode inovative de tratament și profilaxie și personalizarea acestora în funcție de răspunsul individual.

Această direcție trebuie însă consolidată prin definirea unor programe profilactice inovative pentru abordarea integrată a bolilor netransmisibile care au factori de risc în comun și prin crearea unui sistem național de alertă și răspuns rapid pentru prevenirea declanșării și extinderii unor epidemii care pot evolua rapid în contextul socio-economic actual.

4. Formarea specialiștilor, evaluarea noilor tehnologii și educarea pacienților pentru o participare activă sunt ținte pentru personalizarea actului medical.

Formarea specialiștilor. România trebuie să ia măsuri urgente pentru a contracara diminuarea forței de muncă din sănătate. Aceasta se realizează prin politici flexibile în domeniul recrutării și formării de specialiști, prin pregătirea timpurie a studenților în arii înalt inovative și prin stimularea competitivității.

Evaluarea noilor tehnologii. Sistemul de sănătate trebuie adaptat la condițiile generate de revoluția digitală. Este necesară mobilizarea unor resurse tehnice semnificative: platforme de investigare, identificarea unor noi soluții de stocare a datelor, digitalizarea informațiilor personale, dezvoltarea unor noi metode bioinformatică pentru analiza complexă a informațiilor și integrarea informațiilor provenite din diverse investigații „omice” cu informații clinice referitoare la rezultatele implementării medicinei personalizate.

Educarea pacienților. Medicina personalizată este proactivă și participatorie și necesită stabilirea de noi acorduri și reglementări referitoare la aspectele etice și sociale, care să permită accesul neîngrădit la cele mai noi și performante tehnologii, la datele rezultate din cercetarea biomedicală, la bănci de material biologic. În vederea educării pacienților trebuie elaborate strategii de comunicare adecvate, care pe de o parte să informeze populația asupra noului concept în medicină, iar pe de altă parte să o responsabilizeze pentru aplicarea noilor strategii de prevenție și diagnosticarea timpurie.

Medicina personalizată necesită un sistem de sănătate flexibil, ușor adaptabil în timp util și implicarea activă a tuturor participanților interesați. Atingerea dezideratului de implementare a medicinei de precizie vizează o strânsă colaborare între clinică și cercetare (atât cercetarea fundamentală cât și cea aplicativă), cu potențial de transfer economic către industria autohtonă de medicamente, chimioterapice, antibiotice, antivirale, vaccinuri. În acest sens, se impune prioritizarea domeniilor de cercetare biomedicală și, implicit, a alocării fondurilor care, prin utilizarea noilor tehnologii „omice” să conducă la descoperirea de noi biomarkeri. Aplicarea farmacogenomicii la procesul complex al dezvoltării medicamentului și integrarea genomicii în planul de dezvoltare clinică a acestuia constituie o importantă decizie strategică.

De asemenea, în domeniile de specializare inteligentă se regăsesc o serie de direcții cu aplicabilitate imediată în strategia centrată pe medicina personalizată: bioeconomia cu cercetări aplicative în industria farmaceutică, tehnologia informației și a comunicațiilor și eco-nano-tehnologii.

În egală măsură, într-o societate globalizată, medicina de precizie necesită colaborarea transfrontalieră, iar strategia națională în domeniul sănătății trebuie să facă acest sistem sustenabil, asigurând accesul echitabil al tuturor pacienților la noi metode de diagnostic și tratament. Parteneriatele consolidate pe plan internațional, noi colaborări transnaționale vor permite eliminarea unor bariere birocratice pentru transferul tehnologic și corelarea cu strategiile în domeniul medical.

Implementarea medicinei de precizie, centrată pe pacient, reclamă conlucrarea între toți factorii cu atribuții în domeniu: Guvern, Ministerul Sănătății și organismele sale, învățământul, societatea civilă. Deși în Strategia 2014–2020 a Ministerului Sănătății nu este clar exprimată introducerea medicinei personalizate/de precizie, obiectivele propuse susțin acest deziderat atât în ceea ce privește perfecționarea personalului, îmbunătățirea „infrastructurii și a platformelor de diagnostic și tratament”, cât și în dezvoltarea cercetării biomedicale (*ms.gov.ro*).

Prin aplicarea fermă și responsabilă a priorităților strategice elaborate la nivel național și armonizarea acestora cu normele și prevederile stabilite pentru statele membre la nivel European se preconizează ca România să se apropie de nivelul mediu privind indicatorii de sănătate prevăzuți la nivelul Uniunii Europene.

Proiect 8

PROIECTUL EUROPEAN AL DUNĂRII / STRATEGIA NAȚIONALĂ A DUNĂRII

COORDONATOR: ACAD. CRISTIAN HERA
RESPONSABIL PROIECT: ACAD. NICOLAE PANIN

INTRODUCERE

Proiectul prioritar nr. 8 „Proiectul European al Dunării / Strategia Națională a Dunării” face parte din *Strategia de Dezvoltare a României în următorii 20 de ani* (2016–2035) elaborată de Academia Română și are ca obiectiv structurarea unei strategii naționale, care să cuprindă problematica științifică și tehnologică complexă cu impact direct asupra creării unei societăți bazate pe cunoaștere și, în consecință, să contribuie esențial la îmbunătățirea situației socio-economice din sectorul românesc al Dunării.

Academia Română,

- *considerând* că Strategia Europeană pentru Regiunea Dunării (SUERD), adoptată de Consiliul European pe 24 iunie 2011, este o strategie macro-regională care urmărește dezvoltarea economică și socială a țărilor membre UE din regiunea Dunării, inclusiv a României,
  - *recunoscând* beneficiile pe care SUERD le poate aduce României în construirea societății bazate pe cunoaștere și prin aceasta în dezvoltarea calității vieții, protecția mediului și diminuarea efectelor riscurilor naturale și antropogene, dezvoltarea cooperărilor și schimburilor internaționale, încheierea de parteneriate de afaceri și cooperări între sectorul public și cel privat, atragerea de investiții în domenii strategice, precum infrastructurile de transport, mediu și energie etc. și
  - *considerând* că eficiența acțiunilor României din cadrul SUERD și beneficiile pe care SUERD le aduce României vor crește semnificativ dacă cercetarea științifică și inovarea vor fundamenta toate aceste acțiuni prioritare,
- a elaborat și propune spre adoptare Strategia Națională în Domeniul Cercetării și Inovării pentru Regiunea Dunării Românești.**

STRATEGIA NAȚIONALĂ ÎN DOMENIUL CERCETĂRII ȘI INOVĂRII PENTRU DUNĂREA ROMÂNEASCĂ

Structura Strategiei Naționale în Domeniul Cercetării și Inovării pentru Regiunea Dunării Românești, derivă și este în acord cu structura SUERD, cuprinzând patru domenii principale (Interconectarea regiunii Dunării Românești

cu restul regiunii Dunării; Protejarea mediului în regiunea Dunării Românești; Creșterea prosperității în regiunea Dunării Românești și Consolidarea regiunii Dunării Românești) cu 11 Arii prioritare. Planul de Acțiune conexe nominalizează principalele domenii de cercetare-inovare ce pot contribui la realizarea obiectivelor Strategiei.

Domeniile principale și ariile prioritare ale Strategiei Naționale în domeniul Cercetării și Inovării pentru Dunărea Românească sunt următoarele:

A. INTERCONECTAREA REGIUNII DUNĂRII ROMÂNEȘTI CU RESTUL BAZINULUI FLUVIULUI

A.1. Îmbunătățirea mobilității și a multimodalității:

A.1.1. *Căi navigabile interioare mai fiabile*, în principal îmbunătățirea navigabilității pe cursul inferior al Dunării pe durata întregului an; utilizarea navelor nepoluante, de ultimă generație, adaptate pentru navigația pe fluviu pe toată durata anului.

A.1.2. *Legături rutiere, feroviare și aeriene*, aducerea infrastructurii rutiere, feroviare și aeriene la nivelul țărilor dezvoltate din UE; dezvoltarea, până în anul 2020, a unor terminale multimodale eficiente în porturile de pe Dunăre, pentru a conecta căile navigabile interioare cu cele de transport rutier și feroviar.

A.2. Încurajarea energiilor durabile

A.2.1. *Utilizarea pe o scară din ce în ce mai largă a surselor de energie regenerabilă*

A.2.2. *Modernizarea și extinderea infrastructurii energetice și securitatea aprovizionării cu energie*, implementarea Programului energetic european și consolidarea rețelei TEN-E (TransEuropean Network – Energy).

A.2.3. *Mărirea eficienței energetice*, organizarea pieței, orașe inteligente energetice și eco-inovare în domeniul energiei

A.3. Promovarea culturii și a turismului, a contactelor directe între oameni

B. PROTEJAREA MEDIULUI ÎN REGIUNEA DUNĂRII ROMÂNEȘTI

B.1. Restaurarea și întreținerea calității apelor

B.1.1. *Atingerea obiectivelor de mediu prevăzute în planul de management al bazinului fluviului Dunărea*; reducerea nivelului de substanțe nocive din apa fluviului pentru a permite restaurarea ecosistemelor din zonele umede și din Marea Neagră la niveluri similare cu cele din anul 1960.

B.1.2. *Completarea și adoptarea Planului de management al Dunării Românești* în funcție de caracteristicile particulare ale cursului inferior al fluviului; *actualizarea, adoptarea și aplicarea Planului de management al Deltei Dunării* cu luarea în considerație a schimbărilor naturale și antropogene intervenite în ultimele două decenii.

B.2. Gestionarea riscurilor de mediu

B.2.1. *Riscurile generate de inundații catastrofale pe fluviu, pe cursul inferior al acestuia, și pe afluenții lui.*

B.2.2. *Riscurile generate de fenomenele de secetă severă, elaborarea și implementarea unor planuri de reducere a efectelor secetei și gestionarea generală a riscurilor unor asemenea fenomene.*

B.2.3. *Riscurile generate de accidente industriale, precum și de managementul defectuos al deșeurilor industriale și miniere.*

B.3. Conservarea biodiversității, a peisajelor și a calității aerului și solurilor

B.3.1. *Stoparea declinului biodiversității și a ecosistemelor, restaurarea serviciilor ecosistemice și reconectarea habitatelor, reabilitarea calității mediului din regiunea Dunării Românești; asigurarea în Dunărea Românească și pe principalii săi afluenți a condițiilor de mediu pentru prezervarea și dezvoltarea populațiilor de pești indigeni cu valoare economică, iar pe Dunăre a speciilor de sturioni ; combaterea speciilor invazive, mai ales a celor cu efecte dăunătoare asupra ecosistemelor locale.*

B.3.2. *Crearea condițiilor de protejare a naturii, în principal în siturile Natura 2000.*

B.3.3. *Reducerea zonelor afectate de eroziuni ale solului de peste 10 tone pe hectar pentru asigurarea productivității performante agricole, limitarea poluării apelor Dunării și afluenților prin spălarea de apele de șiroire a substanțelor chimice cu diferite utilizări în agricultură, precum și a deșeurilor.*

C. CREȘTEREA PROSPERITĂȚII ÎN REGIUNEA DUNĂRII

C.1. Dezvoltarea societății bazate pe cunoaștere prin cercetare, educație și tehnologii ale informației

C.1.1. *Coordonarea fondurilor naționale, regionale și UE pentru stimularea excelenței în cercetare și dezvoltare, în domenii de cercetare specifice regiunii Dunării – un obiectiv care se adresează structurilor oficiale, guvernamentale și private în vederea atingerii nivelului de investire a 3% din PIB.*

C.1.2. *Consolidarea capacităților în domeniul infrastructurii de cercetare. Se urmărește modernizarea sistemelor regionale de cercetare-inovare din întreaga regiune și consolidarea capacităților infrastructurii de cercetare. La propunerea României a fost acceptată Acțiunea Prioritară „Instituirea unor centre comune de cercetare la nivel internațional pentru studii avansate” cu proiectul „Centrul Internațional de Studii Avansate pentru Sisteme Fluviu–Mare DANUBIUS – RI” care este un proiect de prioritate națională și internațională și are statutul de “flag-ship” SUERD.*

C.1.3. *Consolidarea cooperării între universități și centre de cercetare și ameliorarea rezultatelor în materie de cercetare și educație, prin acceptarea unor programe de învățământ competitiv și de înaltă factură științifică.*

C.1.4. *Elaborarea și punerea în aplicare a unor strategii de îmbunătățire a furnizării și utilizării tehnologiilor informației și comunicațiilor.*

C.2. Sprijinirea competitivității întreprinderilor, inclusiv dezvoltarea clusterelor

C.2.1. *Sprijinirea cooperării și schimbului de cunoștințe între mediul academic, sectorul public și IMM-uri în domenii de competență în regiunea Dunării Românești.*

C.2.2. *Elaborarea unui program pentru regiunea Dunării pentru clusterare și rețele de IMM-uri.*

C.2.3. *Elaborarea unor programe comune de educație și formare profesională împreună cu întreprinderile.*

C.3. Investiția în oameni și capacități

C.3.1. *Crearea condițiilor pentru realizarea unui nivel mai mare de ocupare a forței de muncă, asigurarea mobilității și unor condiții excelente de muncă.*

C.3.2. *Creșterea (cu cca 40%) a tranșei de populație în vârstă de 30–34 ani cu educație post-secundară sau echivalentă până în 2020.*

C.3.3. *Combaterea sărăciei și excluziunii sociale a comunităților marginalizate din regiunea Dunării Românești, în special a comunităților de romi.*

D. CONSOLIDAREA REGIUNII DUNĂRII

D.1. Ameliorarea capacității instituționale și a cooperării

D.1.1. *Reducerea birocrăției excesive, îmbunătățirea calității legislației și procedurilor administrative.*

D.1.2. *Îmbunătățirea cunoștințelor privind administrarea finanțelor publice.*

D.1.3. *Instituirea unui forum al societății civile dunărene, ca pilon al participării societății civile în cadrul strategiei la dialogul dintre stat și societatea civilă, precum și la cooperarea în cadrul unor rețele transfrontaliere și transnaționale.*

D.2. Conlucrarea în vederea promovării securității și pentru soluționarea problemelor legate de criminalitatea organizată și de infracțiunile grave

D.2.1. *Îmbunătățirea cooperării între profesioniști și mediul academic în domeniul dreptului penal, pentru a susține eforturile statelor din regiunea Dunării de a îmbunătăți calificările autorităților însărcinate cu aplicarea legii, autorităților judiciare și altor servicii.*

Strategia Națională în domeniul Cercetării și Inovării pentru Dunărea Românească este însoțită de un **Plan de Acțiuni**, care reprezintă portofoliul de obiective de cercetare-inovare și de principalele tematici care ar trebui luate în considerare de guvern și de structurile oficiale care gestionează și sunt responsabile cu dezvoltarea sustenabilă a României în următorii 20 de ani. Obiectivele Planului de Acțiuni se grupează în câteva capitole, cuprinzând principalele tematici de cercetare-inovare:

- Managementul sistemului Fluviul Dunărea – Marea Neagră și protecția naturii;
- Deficitul de apă și seceta;
- Cunoașterea proceselor și managementul zonei de interacțiune dintre fluviu și mare;
- Hidroenergie sustenabilă;
- Adaptarea la schimbările climatice;
- Prezervarea Biodiversității;
- Protecția Sturionilor în bazinul fluviului Dunărea;
- Dezvoltare organizatorică, socio-economică și culturală.

Lista obiectivelor din Planul de Acțiuni este deschisă și va fi actualizată și completată în funcție de evoluția situației socio-economice reale din regiunea Dunării Românești.

Academia Română susține proiectele strategice naționale și participă prin unitățile de C&D din coordonare în colaborare cu unitățile din coordonarea Ministerului Cercetării și Inovării. Aceste proiecte sunt:

- **„Centrul Internațional de Studii Avansate pentru Sisteme Fluviu – Mare – DANUBIUS-RI, o infrastructură de cercetare pan-europeană distribuită”**, declarat de Guvernul României „Proiect strategic de importanță națională”, având, de asemenea, statut de proiect-fanion (flag-ship) SUERD. Proiectul a fost acceptat pe foaia de parcurs ESFRI (European Strategic Forum for Research Infrastructure) pe 2016, a obținut finanțarea pentru „Faza pregătitoare” (Preparatory phase). A fost aprobat de către Guvernul României memorandumul privind acțiunile de pregătire și de implementare a proiectului. În următoarea perioadă se vor aborda activitățile de pregătire a documentelor legale de constituire a DANUBIUS-RI ERIC (European Research Infrastructure Consortium), și, de asemenea, se va începe realizarea componentelor românești ale DANUBIUS, utilizându-se fondurile structurale destinate proiectului.
- **„Atlasul Modificărilor Globale ale Mediului în Valea Dunării Românești – un instrument bazat pe sisteme informatice de cunoaștere integrată în procesul de educare și luare a deciziilor”**.
- **„Programul Sturion 2020. Conservarea sturionilor în Bazinul Dunării – o abordare complexă ambientală – economică – socială”**.
- **Elaborarea unui program pentru regiunea Dunării pentru clustere și rețele de IMM-uri.**

Analiza documentelor oficiale, strategiilor de ramură și a master-planurilor ministerelor de resort a permis aprecierea posibilităților de integrare a Strategiei Naționale în domeniul cercetării și inovării pentru Regiunea Dunării Românești, propusă de Academia Română, cu aceste documente guvernamentale și s-a putut evidenția caracterul lor sinergetic.

Din analiza realizată a reieșit că toate proiectele, acțiunile și lucrările prevăzute de ministere se bazează în mare măsură pe cercetare științifică și pe

inovare având tematici care se regăsesc în Strategia Națională în domeniul cercetării-inovării pentru regiunea Dunării Românești, elaborată de Academia Română. În această situație Strategia Națională pentru regiunea Dunării Românești ar deveni un document de bază pentru asigurarea dezvoltării sustenabile a acestei regiuni, document care va trebui adoptat spre aplicare de oficialitățile țării.

CONCLUZII GENERALE

Strategia Națională în domeniul Cercetării și Inovării pentru Dunărea Românească, elaborată de Academia Română, și propusă spre adoptare și aplicare, poate deveni un document de bază pentru asigurarea dezvoltării sustenabile a regiunii Dunării Românești.

Se subliniază că atât Strategia Națională în domeniul Cercetării și Inovării pentru Dunărea Românească și Planul de Acțiuni conex, cât și țintele care trebuie atinse pe parcursul celor 20 de ani luați în considerație sunt documente și obiective perfectibile care trebuie să reflecte în permanență și să corespundă cu situația reală din regiunea Dunării Românești.

Strategia Dunării Românești, Planul de Acțiuni și țintele de dezvoltare pentru a fi operaționale și eficiente trebuie să fie luate în considerație de organele de stat pentru o finanțare și o susținere corespunzătoare. Programele de cercetare – inovare cuprinse în Planul de Acțiuni al Strategiei Naționale a Dunării Românești ar trebui cuprinse în Planul Național III de cercetare-inovare și susținute financiar corespunzător.

Proiect 9

CULTURA ROMÂNESCĂ ÎNTRE NAȚIONAL, LOCALIZARE ÎN ZONA PROXIMĂ ȘI UNIVERSAL – EUROPA MULTILINGVISTĂ, CULTURA ELECTRONICĂ

COORDONATORI: ACAD. ALEXANDRU SURDU
ACAD. VICTOR SPINEI

INTRODUCERE

Agenda Uniunii Europene pentru cultură (The European Agenda for Culture)¹, adoptată în 2007, are ca prim obiectiv strategic promovarea **diversității culturale** și a **dialogului intercultural**. Acest obiectiv specific este precizat după cum urmează:

- (1) încurajarea **mobilității profesioniștilor** din domeniul culturii;
- (2) promovarea moștenirii culturale prin înlesnirea circulației colecțiilor și încurajarea **procesului de digitalizare** cu accent pe **îmbunătățirea accesului public** la diferitele forme de expresie culturală și lingvistică;
- (3) promovarea **dialogului intercultural** în calitate de proces sustenabil care să contribuie la identitatea europeană și la coeziunea socială din interiorul UE. Obiectivele de mai sus au fost preluate și detaliate în Planul de lucru al Comisiei Europene pentru perioada 2015–2018².

Proiectul nr. 9 – *Cultura românească între național, localizare în zona proximală și universal – Europa multilingvistă, cultura electronică* – asumă obiectivele de mai sus ale Uniunii Europene prin intermediul unui set de strategii adaptat la specificul și nevoile reale ale culturii române.

Setul de strategii formulat în cadrul Proiectului nr. 9 este exprimat prin intermediul a trei concepte-cheie interdependente, care au fost specificate și instrumentalizate:

- (1) Conservare și dezvoltare;
- (2) Vizibilitate internă și internațională;
- (3) Dialog intra- și intercultural.

(1) Comisia Europeană descrie cultura ca fiind un set de trăsături spirituale și materiale distinctive care caracterizează o societate sau un grup social. Într-o lume aflată în plin proces de globalizare, cultura este ceea ce conferă identitate și

¹ Resolution of the Council of 16 November 2007 on a European Agenda for Culture (2007/C 287/01): <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32007G1129%2801%29>

² Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on a Work Plan for Culture (2015–2018): http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2014.463.01.0004.01.ENG

stabilitate. Ca atare, la baza proiectului european stă consolidarea moștenirilor culturale ale statelor membre, dar și „susținerea lucrărilor culturale, artistice și creative contemporane care pot reprezenta patrimoniul cultural al viitorului”³. Orice strategie guvernamentală pentru cultură trebuie să fie orientată fundamental spre o **administrare** competentă a propriului patrimoniu cultural existent, pe de o parte, și spre **extinderea** acestui patrimoniu, pe de altă parte. Proiectul nr. 9 a avut în vedere ambele direcții – de conservare a patrimoniului cultural (printr-o administrare competentă) și de dezvoltare a acestuia (prin încurajarea inovării în domeniile culturii).

(2) În conformitate cu Agenda Europeană pentru cultură, Comisia UE menționează, printre prioritățile statelor membre, în cadrul Planului de lucru în domeniul culturii, promovarea accesului la cultură prin mijloace digitale (politici și strategii pentru atragerea unui public mai larg). Accentul pe care îl pune Proiectul nr. 9 pe strategii de digitalizare a culturii române (prin enciclopedii online, baze de date, platforme interactive) are ca scop creșterea **vizibilității** produselor culturale românești atât pe plan local, cât și pe plan internațional. Aceste strategii trebuie să conducă, pe de o parte, la dezvoltarea pe plan local a competenței-cheie „**conștiință și expresie culturală**” [*cultural awareness and expression*] (ca obiectiv strategic al Planului de lucru în domeniul culturii), iar, pe de altă parte, la **promovarea** culturii române în Europa și în lume.

(3) Crearea unei baze de **dialog** între cultura română și culturile Europei este, alături de conservare/dezvoltare și vizibilitate, un concept-cheie în cadrul Proiectului nr. 9, care cuprinde strategii ce favorizează integrarea culturii române în agenda și programele UE. Aceste strategii sunt de natură să încurajeze mobilitatea profesioniștilor și a produselor culturale și să contribuie astfel la realizarea culturii europene ca „unitate în diversitate”.

CULTURA ROMÂNĂ ÎN ANUL 2038 – VIZIUNE GENERALĂ

Peste 20 de ani, în condițiile unei integrări reușite în UE a României, ar trebui să fie deja realizate următoarele obiective privitoare la cultura națională (care iau în considerare toate domeniile acesteia asupra cărora s-au efectuat cercetări: **Filosofie, Psihologie, Istorie, Literatură, Folclor, Lingvistică, Istoria artei**):

- O foarte bună **valorificare a tradiției culturale naționale scrise**. Aceasta include aducerea în actualitate a tradiției, prin editarea, în acord cu standardele actuale, a produselor culturale naționale majore (opere filosofice, științifice, literare, opere istorice, creații folclorice etc.);
- Existența unor **platforme online** în care valorile culturale naționale să devină accesibile unui public foarte larg și interconectarea acestor platforme cu cele dezvoltate deja de alte țări ale Uniunii Europene;

³ *Local and people-centred approaches to the EU's cultural heritage*: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV:1002_5

- **Traducerea în limbi de circulație internațională** a creațiilor românești și creșterea vizibilității lor externe prin intermediul platformelor online;
- Realizarea de **dicționare privind cultura românească**, în limba română și în limbi de largă circulație, prin care să se ofere informații sintetice, ușor accesibile și repere clare în toate domeniile culturale;
- Derularea unor **programe majore de cercetare dedicate culturii române**, cu posibilitatea accesării resurselor publice de finanțare, atât de către cercetătorii români, cât și de către cei străini;
- Asigurarea **consultanței de specialitate în realizarea proiectelor culturale prioritare și în identificarea partenerilor externi** de către administrațiile publice centrale sau locale implicate;
- Finalizarea elaborării unor **metodologii transparente de evaluare a proiectelor culturale și a unor strategii coerente de finanțare**;
- Funcționarea **centrelor de excelență specializate**, corespunzătoare tuturor domeniilor culturale naționale;
- Implicarea masivă a unor edituri importante, precum Editura Academiei Române, care să primească **fondurile necesare publicării rezultatelor acestor cercetări** și care să poată coedita, de asemenea, împreună cu edituri din străinătate, în limbi de circulație internațională, cele mai importante rezultate. Vor fi realizate parteneriate editoriale, prin care partea românească să publice lucrări străine în limba română, iar partea străină să publice lucrări românești în traducere;
- Finanțarea de **programe de prezentare în țară și în străinătate a culturii române** (cursuri, expoziții, concerte etc.);
- Existența unor **echipe foarte puternice de traducători ai operelor culturii române** și susținerea financiară a activității acestora;
- **Finanțarea de proiecte de cercetare și de creație** care să dezvolte idei ale autorilor români sau ale folclorului românesc și să realizeze o sinteză între opera acestora și contextul cultural european actual;
- **Reabilitarea la scară națională** a tuturor monumentelor istorice (bisericești, civile, tehnico-industriale etc.), muzeelor și bibliotecilor de importanță națională;
- Introducerea unor **prevederi legate de necesitatea înscrierii în programul politic al partidelor a unui număr minim de proiecte legate de cultivarea patrimoniului național**;
- Promovarea de **acte normative care să prevadă facilități fiscale** avantajoase (deductibilități și regim încurajator pentru sponsorizări) pentru întreprinderile care sprijină protejarea și dezvoltarea patrimoniului cultural românesc;
- **Finanțarea de proiecte mass-media** de prezentare și diseminare a culturii române, în interiorul țării, dar și în străinătate, cu accent pe difuzarea evenimentelor culturale la nivel local, regional și internațional;
- **Finanțarea masivă de achiziții ale publicațiilor din străinătate**, în scopul cunoașterii de către cercetătorii și creatorii români a stadiului actual al

dezvoltării culturii internaționale și al sincronizării cu rezultatele acestei culturi; asigurarea **accesului online al cercetătorilor** la cele mai relevante baze științifice internaționale;

- Finanțarea, pentru cercetătorii și creatorii români, de **stagii de cercetare și de creație** în străinătate;
- **Finanțarea de programe de cercetare a tradițiilor și creațiilor românești din afara granițelor;**
- Crearea unor **programe de turism cultural internațional**, care să aducă în conștiința universală creațiile arhitectonice și culturale românești, ca, de pildă, un program regional, precum programul Dunărea, în care să fie vizitate creațiile arhitectonice și culturale, în general, din întregul bazin al Dunării;
- **Încurajarea programelor de cercetare interculturală**, prin facilitarea contactelor dintre cercetătorii europeni, asigurarea finanțării cercetărilor în echipă ale acestora și publicarea rezultatelor în reviste recunoscute de comunitatea științifică internațională. Surprinderea specificității culturale naționale și a dinamicilor europene interculturale pot crește atât vizibilitatea internațională a cercetărilor, cât și dialogul intercultural dintre practicieni;
- **Creșterea numărului de institute și centre culturale din străinătate** prin deschiderea atât a unor institute noi în țări în care asemenea institute încă nu există, cât și a unor centre culturale secundare în țări în care deja există un asemenea centru;
- **Organizarea de festivaluri internaționale cu largă participare internațională** în numeroase domenii, prin care România să devină un punct nodal în dinamica valorilor europene, devenind o prezență în conștiința creatorilor contemporani;
- Includerea a cât mai multor creații românești în **lista UNESCO a Patrimoniului Cultural Intangibil al Umanității;**
- Finanțarea de programe interculturale, în care să fie cercetate, prezentate și promovate aspecte comune ale diferitelor identități culturale regionale (de pildă, elemente comune ale creștinismului ortodox în Estul Europei) ;
- **Legislație clară privind identificarea elementelor de patrimoniu național**, alături de interdicția alterării și distrugerii acestora;
- Introducerea în învățământul românesc preuniversitar și universitar a unor **discipline dedicate exclusiv patrimoniului național** (în cazul învățământului universitar, se va respecta specificul acestuia);
- Finanțarea unui **post de televiziune într-o limbă de circulație internațională** dedicat exclusiv prezentării realității românești (culturale, sociale, economice, politice etc.) în dialogul acesteia cu diferitele aspecte ale lumii contemporane;
- Conservarea și **promovarea în circuitul cultural și turistic a caselor memoriale ale creatorilor români;**
- **Digitalizarea tuturor documentelor importante ale istoriei României;**

- Crearea unui centru sau a unei **instituții guvernamentale dedicate optimizării interacțiunii dintre domeniul cultural și cel economic;**
- Un aspect deosebit de important care trebuie subliniat este **rolul vital al guvernului român de a apăra interesele culturale ale României** în relația sa cu celelalte state europene.

Văzute ca ținte **deja realizate** într-o proiecție a culturii naționale a anului 2038, obiectivele din lista de mai sus alcătuiesc un reper și un ghid al activității care urmează să fie depusă începând cu 2018. Considerăm că realizarea integrală a acestor obiective ar fi echivalentă cu o atitudine strategică optimistă. De aceea, în scenariul optimist, această viziune asupra culturii române va fi considerată ca îndeplinită în anul 2038.

SINTEZA CERCETĂRILOR ANTERIOARE⁴

În cadrul Proiectului 9, *Cultura românească între național, localizare în zona proximală și universal – Europa multilingvistă, cultura electronică* al Strategiei Academiei Române au fost reunite următoarele domenii: **Filosofie, Psihologie, Istorie, Lingvistică, Literatură, Istoria artei, Folclor.**

Experții care fac parte din colectivul proiectului (reunind specialiști recunoscuți din fiecare domeniu) au cercetat situația actuală din fiecare domeniu. Au fost evidențiate oportunitățile și riscurile specifice fiecărui domeniu și s-au elaborat propuneri de îmbunătățire a situației. Analiza activităților desfășurate până acum în cadrul Proiectului 9 conduce la constatarea că există câteva elemente comune pentru toate domeniile incluse în proiect, cu privire la inițiativa strategică de dezvoltare. Acestea sunt:

- (1) Conservarea și dezvoltarea patrimoniului cultural național.
- (2) Creșterea vizibilității internaționale a patrimoniului cultural național.
- (3) Intensificarea participării culturii naționale la dialogul intercultural european.

Cele trei elemente de mai sus trebuie să facă parte din orice inițiativă strategică de dezvoltare a României în domeniul culturii. Importanța **conservării și consolidării patrimoniului cultural național**, a **creșterii vizibilității internaționale** și, respectiv, a **intensificării participării culturii naționale la dialogul intercultural european** diferă în funcție de **scenariile de dezvoltare**. În orice proiecție, fie chiar și una pesimistă, este necesar să se întreprindă acțiuni care să aibă în vedere **toate cele trei ținte**.

⁴ A se consulta, pentru detalii, Rapoartele anterioare privind Proiectul 9, din: *Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*, coordonator Ionel-Valentin Vlad, Președintele Academiei Române, Volumul I, Editura Academiei Române, București, 2016, p. 375–410; Volumul II, Editura Academiei Române, București, 2016, p. 385–404; Volumul III, Partea I, Editura Academiei Române, București, 2016, p. 457–490; Volumul III, Partea 2, Editura Academiei Române, București, 2016, p. 645–659.

Din punct de vedere al culturii naționale, semnificația acestor scenarii se precizează față de **Viziunea generală** asupra stadiului optim de dezvoltare pe care țara noastră ar urma s-o aibă la termenul final avut în vedere de Strategie (2038).

SCENARII

Scenariile luate în considerare vizează **trei repere temporale**: 2020, 2028 și 2038.

Au fost avute în vedere **trei scenarii (ipoteze)**: *optimist, pesimist, realist*.

Pentru definirea mai exactă a celor trei ipoteze, s-au luat în considerare **factori de risc**:

- instabilitate politică și economică locală și europeană;
  - incapacitate administrativă de implementare a Strategiei;
  - absența de politici manageriale a factorilor de decizie din domeniul culturii.
- Astfel, în cazul celor trei repere temporale menționate:
- pentru scenariul **optimist**: nu se iau în considerare factorii de risc;
  - pentru scenariul **pesimist**: se iau în considerare toți factorii de risc;
  - pentru scenariul **realist**: se analizează influența combinată a doi factori de risc.

1. **Derularea scenariului optimist** ar conduce la recuperarea deplină a decalajului dintre România și țările dezvoltate ale UE în domeniul culturii. El presupune însă condiții greu de îndeplinit în actualul context național și internațional (stabilitate politică și economică națională și internațională, bună capacitate administrativă, management performant). Rolul acestui scenariu este mai mult orientativ. Potrivit scenariului optimist, România ar fi pregătită, încă din anul 2020, să realizeze un efort susținut și încununat de succes în direcția alinierii tuturor domeniilor culturii naționale cu domeniile corespunzătoare din țările dezvoltate ale UE. În anul 2028, scenariul optimist prevede existența și funcționarea unor instrumente puternice în vederea realizării scopului amintit, iar în 2038 menținerea fără probleme a țării noastre la un nivel înalt de dezvoltare pe plan cultural.

2. **Derularea scenariului pesimist** este posibilă în măsura în care deteriorarea situației internaționale se va accentua constant și, totodată, situația economică și financiară a României se va înrăutăți considerabil. Acest scenariu permite, într-o conjunctură nefavorabilă, încetinirea procesului de depreciere a patrimoniului cultural național, dar implică, totodată, și creșterea decalajului față de țările dezvoltate. În acest caz, deloc dezirabil, România va reuși, în 2020, să realizeze unele progrese legislative și administrative în vederea conservării patrimoniului național, sub riscul de a vedea accelerându-se procesul actual de degradare a acestuia. Abia în 2028 se va reuși definitivarea mijloacelor de conservare a patrimoniului național, rămânând destule acțiuni de realizat în ceea ce privește creșterea vizibilității internaționale și participarea la dialogul intercultural european. În 2038, în scenariul pesimist, România va reuși să-și conserve

patrimoniul cultural național, rămânând ca obiective de viitor creșterea vizibilității internaționale și participarea la dialogul intercultural.

În cazul derulării scenariului pesimist, este de așteptat ca unele fenomene de depreciere a patrimoniului cultural național să fie ireversibile, iar integrarea culturii naționale în patrimoniul comun european să devină deosebit de dificilă.

3. În cazul **derulării scenariului realist**, anul 2038 nu va marca recuperarea întârzierii României față de nivelul atins de țările dezvoltate în domeniul culturii naționale, ci doar accentuarea puternică a tendinței de reducere a acestui decalaj.

Derularea unuia sau altuia dintre scenarii depinde de factorii de decizie din domeniul politic și administrativ. Ei sunt aceia care, în contexte mai mult sau mai puțin favorabile, pe baza propriei voințe politice și resurselor disponibile, pot alege cele mai adecvate căi de dezvoltare a culturii naționale.

Proiect 10

ROMÂNIA – SOCIETATE A CUNOAȘTERII ȘI A VALORII ADĂUGATE LA CEEA CE ARE

COORDONATOR: ACAD. FLORIN FILIP

RESPONSABIL: DR. VIOREL GAFTEA

Sinteza de față este destinată transiterii către societate și decidenții din Statul român pentru dezbateri și primirea de sugestii și observații. Ea conține ideile principale rezultate din cercetarea desfășurată în 2015 și 2016 privind: a) evaluarea stării actuale, b) viziunea de dezvoltare și c) scenariile de evoluție cu o secțiune de concluzii.

TEZE

- *Societatea bazată pe cunoaștere privește crearea, prezervarea, transmiterea și folosirea elementelor de cunoaștere; Cunoașterea moștenită, existentă trebuie să fie larg accesibilă și prin utilizare, cercetare, inovare să i se aducă valoarea adăugată necesară dezvoltării societății.*
- *Dezvoltarea tehnologiei digitale este un factor favorizant esențial pentru evoluția către Societatea cunoașterii. Infrastructura digitală este necesară dar nu și suficientă pentru crearea Societății cunoașterii, mai cuprinzătoare decât cea informațională (digitală);*
- *Resursele principale ale Societății cunoașterii sunt înseși elementele de cunoaștere (cunoștințele), care sevesc la crearea de competențe individuale și de grup (colective);*
- *Aceste resurse au un impact decisiv asupra creșterii economice, apariției de noi profesii, locuri de muncă, forme de organizare socială și asupra calității vieții și a dezvoltării societății;*
- *Principalele surse ale elementelor de cunoaștere sunt sistemele clasice de depozitare; biblioteci, arhive fizice și digitale, muzee, sistemele ordonate de cercetare-dezvoltare și, mai nou, aportul și angajamentul mulțimilor de oameni (“crowdsourcing”);*
- *Bibliotecile sunt principalul mijloc pentru acumularea, prezervarea sigură și perenă a cunoștințelor în vederea valorificării lor;*
- *Transferul cunoștințelor se face prin educație și instruire; circulația și valorificarea lor sunt facilitate de infrastructurile tehnologiilor informatice și de comunicații (TIC), sistemele de inovare și mijloacele de informare în masă;*
- *Pentru crearea, transferul și valorificarea cunoștințelor acumulate este necesar un cadru legislativ adecvat și instituții cu roluri specifice, în pas cu tehnologia;*

- *Cadrul legal, cel instituțional și cel financiar-economic sunt deja definite pe baza strategiilor guvernamentale până în 2020 și a Acordului de Parteneriat cu Uniunea Europeană, care asigură și un cadru puternic de finanțare până în 2022;*
- *Aportul esențial al Academiei Române constă în definirea conceptelor, elaborarea și propunerea către factorii de decizie și societate a unor viziuni și obiective de atins, precum și evaluarea eforturilor și resurselor principale (de cunoaștere) și de suport necesare (umane, financiare, legislative, organizatorice) și a traseelor de evoluție (scenarii) către Societatea cunoașterii, în baza unor studii și analize detaliate.*

DEFINIREA DOMENIULUI

Conținutul conceptului de *Societate a cunoașterii* este în corelație cu cel al *Societății informaționale* (digitale), dar nu coincide în totalitate cu acesta. În timp ce în cazul conceptului de *Societate informațională*, elementul de conținut principal este tehnologia digitală și utilizarea ei în domeniul economic și societal, în cel de *Societate a cunoașterii* se pune accentul pe crearea, prezervarea și utilizarea elementelor de cunoaștere având ca suport favorizant *tehnologia informației și a comunicațiilor (TIC)*.

Relațiile care se stabilesc între cunoștințe și alte câteva clase de entități care produc cunoașterea, facilitează transmiterea, prezervarea și valorificarea elementelor de cunoaștere și, respectiv, cele în care se constată efectele folosirii sunt prezentate grafic în figura 1.

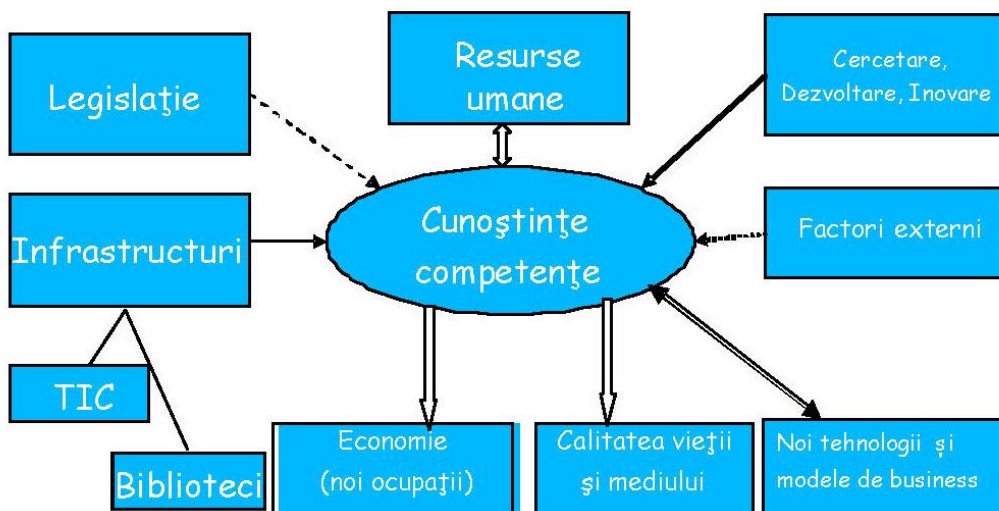

Figura 1. Interacțiuni în Societatea bazată pe cunoaștere

DESFĂȘURARE ȘI METODA FOLOSITĂ

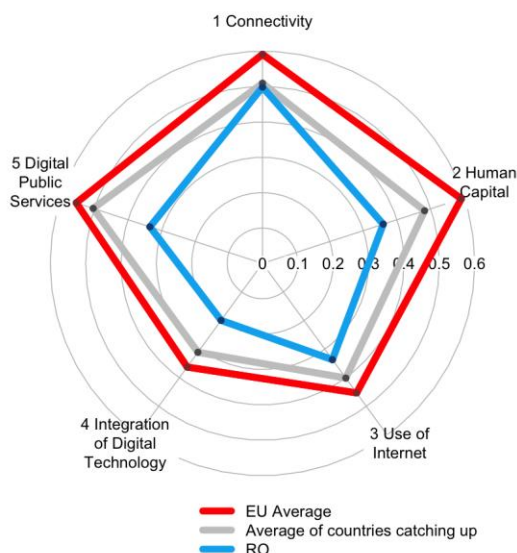
În urma analizei rezultatelor obținute în cadrul celorlalte teme și a identificării unor elemente comune, setul de *subdomenii de interes strategic* a fost în final definit după cum urmează:

1. Caracteristicile Societății cunoașterii;
2. Competențele individuale și colective;
3. Aportul activităților de *CDI* (Cercetare – Dezvoltare – Inovare) la crearea de elemente de cunoaștere;
4. Corpul de acte normative necesare;
5. Instituții necesare; interacțiunea dintre cetățean și instituțiile statului.
6. Infrastructura, incluzând:
  - Infrastructura de prelucrare, transmitere și răspândire a elementelor de cunoaștere (mijloacele de prelucrare automată a datelor și informațiilor, sistemele educaționale, de comunicații, mijloacele media),
  - Infrastructura de preservare și depozitare a elementelor de cunoaștere (biblioteci, arhive, muzee).

Metodele folosite în fazele de elaborare au fost a) cercetare individuală (“desk research”) în toate fazele, b) câte trei seminarii pe fiecare fază, c) cinci reuniuni de tip brainstorming „țintite pe subteme” organizate în teritoriu în principalele centre universitare: Cluj-Napoca, Iași, Sibiu, Oradea și Timișoara. În proiect au participat peste 150 de persoane: profesori și reprezentanți ai mediului universitar din centrele menționate, din filialele Academiei Române Iași, Cluj-Napoca, Timișoara, din institute de cercetare de profil precum ICI, INSCC, universități, ministere, firme private, Camera de Comerț Americană în România, biblioteci, asociații profesionale de profil, d) ancheta Delphi efectuată la care au fost invitați să participe 160 de specialiști din diverse domenii.

STAREA ACTUALĂ A DOMENIULUI ÎN ROMÂNIA. POZIȚIONAREA ÎN CADRUL UE

Indicatorul compozit *DESI* („Indicele economiei și societății digitale”: <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/digital-agenda-scoreboard>), folosit de Comisia Europeană situează România, pe locul 28 dintre cele 28 de state membre ale UE, cu un punctaj global de 0,35 în 2016. Prin reprezentarea grafică a principalilor indicatori *DESI* în 2016, (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/romania>), se poate constata că singurele domenii în care se apropie de nivelul mediu (caracteristice grupului de state “catching up” format din Letonia, Slovenia, Ungaria, Slovacia, Cipru, Polonia, Croația, Italia, Grecia, Bulgaria și România), sunt cele referitoare la conectivitate și folosirea Internet-ului. O prezentare intuitivă este dată în fig. 2.

Fig. 2. România în context UE; reprezentarea grafică a principalilor indicatori DESI în 2016

Sursa: I-DESI Report (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/scoreboard/romania>)

Analiza de mai sus cuprinde elemente care caracterizează cu precădere o Societate informațională (digitală). Societatea cunoașterii este, după cum s-a arătat mai sus, mai cuprinzătoare. Analiza trebuie completată cu elementele cuprinse în *Raportul de competitivitate 2016 al României* realizat de Camera de Comerț Americană în România (Am Cham Romania) precum și alte rapoarte. De exemplu, *Raportul Global asupra Competitivității* publicat de Forumul Economic Mondial și *Anuarul Competitivității Mondiale* evaluează competitivitatea țării în ansamblu.

VIZIUNEA DE DEZVOLTARE

Ținta propusă este definită prin următoarele atribute: a) *pe termen scurt: stoparea fenomenelor negative care se constată în economia și societatea noastră*, b) *pe termen mediu: situarea României pe o poziție medie din punct de vedere al nivelului de trai al țărilor din Uniunea Europeană (UE) și c) pe termen mediu-lung: situarea României pe o poziție corespunzătoare din punct de vedere al resurselor de care dispune pe plan uman, economic, geo-politic în cadrul UE.*

Obiectivele specifice derivate sunt:

- Dezvoltarea semnificativă a cunoașterii prin procesul educațional ca element fundamental de atingere a Societății Cunoașterii;
- Creșterea numărului de persoane care au competențe profesionale și transversale adecvate pentru a utiliza activ serviciile Societății Cunoașterii;
- Introducerea obligatorie în sistemul educațional și de management a competențelor informatice;

- Reducerea impactului fenomenelor infracționale, cibernetice, transfrontaliere, care afectează componentele materiale, informatice, cea bazată exclusiv pe tehnologia informației, ale patrimoniului cunoașterii, circulația și paternitatea creației, păstrarea și salvarea acestor valori.

Măsurile generice pentru atingerea obiectivelor sunt cele legate de infrastructura fizică:

- Valorificarea soluțiilor tehnice și tehnologice, pentru asigurarea accesului la Internet de mare viteză, prin conexiuni de *Bandă Largă* (BL);
- Menținerea unei piețe mature a serviciilor electronice, stimularea înființării și dezvoltării IMM-urilor în acest domeniu;
- Diversificarea cererii consumatorilor de servicii ale *Societății Cunoașterii* inclusiv prin cursuri pentru creșterea competențelor digitale la orice vârstă;
- Menținerea absolvenților din aria de discipline *STEM* (*științe, tehnologie, electronică, matematică*) cu programe de învățământ orientate pe *tehnologiile generice* (KETs);
- Existența unor strategii de securitate cibernetică, pentru a câștiga încrederea populației în serviciile specifice *Societății Informaționale – Societății Cunoașterii*.

SCENARIILE DE EVOLUȚIE PE DOMENIILE STRATEGIEI

Scenariile pentru cele *trei orizonturi* de timp (scurt – 2020, mediu – 2028, lung – 2038) privesc:

- *principalele subiecte de interes* ale Societății Cunoașterii: a) setul necesar de competențe, b) crearea de elemente de cunoaștere prin *Cercetare-Dezvoltare-Inovare* (CDI), c) dezvoltarea infrastructurilor de transmitere și a celor de preservare și a valorificare a elementelor de cunoaștere (bibliotecile),
- *trei scenarii* de evoluție și setul de *măsuri asociate*: a) scenariul „optimist” cu tendințe favorabile, b) scenariul „pesimist” cu elemente de risc și vulnerabilități majore, c) scenariul „realist”, intermediar.

În Tabelul 1 de mai jos este ilustrat sintetic și intuitiv traseul posibil care poate conduce fie cel mult la apropierea rezonabilă de nivelul de vârf („top”) regional în scenariul pesimist, fie la nivelul mediu european în scenariul optimist.

Tabelul 1. Sinteza scenariilor

Orizont→ Scenarii ↓	Scurt (2018)	Mediu (2028)	Lung (2038)
<i>pesimist</i>	Poziția actuală	Atingere nivel mediu regional	Apropiere de nivelul top regional
<i>realist</i>	Atingere nivel mediu regional	Atingere nivel top regional	Apropiere de nivelul mediu european
<i>optimist</i>	Atingere nivel top regional	Atingere nivel mediu european	Atingere nivel mediu UE

CONSTATĂRI ȘI CONCLUZII

O serie de evoluții sunt așteptate deși nu toate pot fi, însă, conturate cu precizie acum:

- Apariția de noi profesii, multe neprefigurabile acum, bazate pe stăpânirea elementelor noi de cunoaștere;
- Transformarea modelelor de activități și exploatarea intensivă a cunoștințelor;
- Diminuarea rolului instituțiilor și afirmarea participării directe a populației la crearea de elemente de cunoaștere și la determinarea evoluțiilor;
- Noi forme de organizare socială fundamentate pe un grad ridicat al cunoașterii.

În urma primirii de observații și sugestii de la societate și instituțiile statului, se va continua cu elaborarea de *planuri de acțiune* menite să conducă la țintă, pe calea marcată de bornele și etapele stabilite, folosind resursele estimate, ținând cont de scenariile descrise. În acestea se vor defini detaliat atât instituțional, cât și procedural:

- actanții și responsabilii (CINE?);
- segmentele societale țintă (UNDE?) și modalitățile de acțiune (CUM?);
- Costul inacțiunii trebuie evaluat de asemenea (CE SE ÎNTÂMPLĂ DACĂ NU...?).

Coordonarea cu celelate strategii ale Strategiei Academiei Române va asigura gestionarea eficientă privind adăugarea de valoare la cunoașterea prezentă și va asuma transferul de cunoaștere către generațiile viitoare drept misiune strategică.

Proiect 11

ROMÂNIA ÎN ERA GLOBALIZĂRII – SPAȚIU ȘI TRADIȚIE DE ÎNTÂLNIRE A CIVILIZAȚIILOR, DE ECHILIBRU ȘI MODERAȚIE (AGENDA 2018–2038)

COORDONATOR: PROF. UNIV. DR. DAN DUNGACIU

VIZIUNEA ROMÂNIEI ÎNTR-O ERĂ A GLOBALIZĂRII

Poziționarea României este (și a fost) deopotrivă o amenințare și o oportunitate. În actualul context, marcat inclusiv de amenințarea unei „crize perfecte” în Europa (vezi mai jos), statul euro-atlantic România se află în fața unor provocări, dar și a unor enorme oportunități decurgând din poziția sa geopolitică. Axa principală a acestui raport este că, în următorii 20 ani, România trebuie să își fructifice poziția geostrategică, valențele și potențialul și să devină **pol/lider regional natural de atractivitate și influență** (“**regional power house**”).

Ce înseamnă regiunea naturală de atractivitate și influență?

Regiunea de atractivitate și influență se întinde pe o rază de 1500/2000 km, respectiv 1–2 ore de zbor cu avionul (vezi figura de mai jos). Regiunea cuprinde ceea ce se numește generic “wider Black Sea Region”, respectiv Balcanii de Est, spațiul Parteneriatului Estic de Vecinătate al UE, Zona Caucazului și Mării Caspice, Balcanii de Vest, Orientul Mijlociu etc.

Acest drum al re poziționării României ca “regional power house” poate fi parcurs prin trei orizonturi de timp.

VIZIUNEA PENTRU URMĂTORII 3 ANI (2020)

România trebuie să aibă o consistență strategică accentuată/permanentizată la nivelul perspectivei euro-atlantice a populației. Interesul primordial al statului român se va axa pe întărirea atitudinilor euratlantiste ale populației. De asemenea, România împreună cu Polonia pot deveni liderii UE la frontiera estică. Reducerea decalajelor interne-omogenizarea socială și economică; dezvoltare industrială bazată pe valoare adăugată, productivitate și economia cunoașterii, vor face parte dintr-un plan urgent de reconectare internă a României. Un alt pilon central al viitorului „proiect de țară” ar consta în primul rând în urgentarea atragerii de fonduri europene. Teoretic, până în 2020, România are la dispoziție 35 miliarde de euro din care aproape 7 miliarde pentru infrastructura rutieră, feroviară, navală și aeriană, atât de necesară pentru crearea de investiții și evident locuri de muncă, eventual și pentru românii stabiliți în Europa de Vest. Pentru a depăși rata de absorbție de 65% din exercițiul financiar anterior (12 miliarde de euro atrași în perioada 2007–2013), eforturile instituțiilor de resort trebuie coroborate cu beneficiarii finali pentru a evita întârzierile și managementul de proiect defectuos.

VIZIUNEA PENTRU URMĂTORII 10 ANI (2028)

În următorii zece ani România are șansa să-și valorifice statutul de principal aliat al SUA în Sud-Estul Europei (via Parteneriatul Strategic România–SUA). România poate și trebuie să devină promotoarea unui *nou regionalism*, unul în care Balcanii și Marea Neagră să nu mai fie priviți dihotomic, ci complementar (2 B – Balkans/Black Sea Region). Diferența geografică Est – Sud nu mai trebuie tradusă în termeni politici sau strategici. Este rolul României să promoveze această nouă viziune de securitate subsumată noului regionalism, pe toate dimensiunile unui concept de securitate înțeles multidimensional: *politic* – prezența României în UE și NATO plus în formatele existente – sau altele care trebuie inventate – trebuie să vizeze noua regiune strategică și să o impună ca identitate/marcă de intervenție strategică a României; *economic* – investiții orientate strategic spre Balcani și Marea Neagră, după o viziune căreia să îi fie subsumate toate instrumentele financiare pe care România le are (bănci, companii, fonduri de investiții) sau trebuie să le construiască (Agenție de dezvoltare, Fondul Moldova etc.); *militar* – viziunea strategico-militară a României (stat NATO) trebuie să includă noua regiune, ca oportunități și amenințări de securitate; în funcție de aceasta să fie orientate toate eforturile de modernizare sau înzestrare militară; *societal* – o atenție sporită dedicată unor evoluții din noua regiune care pot deveni veritabile amenințări de securitate la adresa României și a partenerilor săi din NATO și UE (state eșuate, conflicte etnice, conflicte religioase, resurecții religioase, conflicte identitare, migrație etc.).

VIZIUNEA PENTRU URMĂTORII 20 ANI (2038)

În pofida unui relativ deficit de interes pentru problematica internațională și pentru spațiul răsăritean, suportul populației pentru includerea Republicii Moldova fie direct în proiectul *europaean*, fie prin intermediul celui *național* este semnificativ și poate fi capitalizat. Aici avem în vedere susținerea cu rigurozitate a unui plan de implicare privind Republica Moldova, inclusiv prin fundamentarea și urmărirea unei strategii de creștere a relevanței economice a țării noastre acolo printr-o politică de investiții în sectoarele cheie din economie. Deschiderea economică și nu numai spre Răsărit, poziționarea statului român pe „Drumul Mătăsiilor” va trebui să țină cont de diversificarea exporturilor pentru firmele românești cu potențial de dezvoltare regională și globală, precum și de crearea unor companii naționale puternice care pot deveni relevante la nivel regional sau chiar global. Doar așa România va avea șansa de a reduce decalajele de dezvoltare față de media UE pentru a urca pe poziția a 6-a în clasamentul economiilor Uniunii (după Brexit), în acord cu mărimea fizică și demografică a țării.

CONCLUZII

ROMÂNIA – PUNTE *EUROATLANTICĂ* ÎNTRE EST ȘI VEST

- România este a 45-a economie a lumii și a 60-a țară după indicatorul PIB/capita. În regiune este cea mai mare economie în termeni PPP (power purchasing parity), contribuind cu 0,3% la creșterea economiei globale.
- Dezvoltarea amprentei politice la nivel regional, continental și global nu a ținut pasul cu evoluțiile economice. Elitele politice au crezut sau le-a plăcut să creadă faptul că intrarea în NATO și UE este scopul ultim în evoluția unei națiuni și nimic nu ar mai trebui să fie făcut ulterior acestei realizări.
- Atât evoluțiile politice din ultima perioadă, cât și, din păcate, evoluțiile de securitate au demonstrat că țările membre UE și NATO au nevoie să își dezvolte o politică proprie în relațiile internaționale.
- România trebuie să se adapteze noilor realități strategice care se conturează în jurul nostru. Perspectiva creează fenomenul, spunea cineva. Mai concret, nu poți vedea elefantul cu microscopul, indiferent de acuratețea acestuia. Astăzi suntem în fața unui asemenea elefant față de care suntem prea aproape pentru a-l înțelege pe deplin. Elefantul înseamnă o schimbare majoră de dinamică geopolitică pe care România va trebui să o ia în considerare de aici înainte în perspectiva oricărei decizii politice sau strategice.

Această dinamică poate fi sintetizată după cum urmează:

- **România va rămâne, cel puțin pentru o generație, Estul Vestului.**
Frontiera euroatlantică nu se va mai deplasa spre Est. Pentru prima dată după căderea Cortinei de fier suntem nevoiți să gândim spațiul euroatlantic în relația cu Estul fără dimensiunea *dinamică*. Frontiera euroatlantică s-a

oprit, adică a devenit graniță. Rusia a ajuns la porțile Occidentului sau, mai exact, Occidentul a ajuns la porțile ei, respectiv la ceea ce rușii numesc „străinătatea apropiată”, spațiu strategic și vital pentru Moscova. Și a decis să nu mai meargă mai departe. Din rațiuni multiple, interne, dar și de realități din teren, locale, mult mai reticente și duplicitate față de înaintarea frontierei euroatlantice din anii 90 înapoi. Mai concret, dacă va rămâne Estului Vestului, România are o situație particulară prin ceea ce se află la granița sa de est: Republica Moldova – al doilea stat românesc și o continuă provocare de securitate. Relația cu Republica Moldova va trebui așezată sub semnul unui Acord de la Snagov și al unui plan de investiții pe termen lung – Fondul Moldova.

- **UE se află în fața unei veritabile „furtuni perfecte”** (criză economică, geopolitică, politică, migrație etc.), față de care reacționează în două moduri: a) nu se mai extinde spre Est (și va fi reticentă în Balcanii de Vest); b) propune redesenarea conturului său politic printr-o geografie europeană „cu două viteze”, în care zona euro va fi avantajată, iar restul statelor vor participa selectiv la deciziile politice, economice, financiare și strategice ale Uniunii. Nu este clar la ce va duce această zguduire dură a tratatelor și fundamentelor Uniunii Europene pe care o preconizează Comisia.
- **Axa „închidere-deschidere” în politica europeană.** Soluția Bruxelles-ului la criză – „mai multă Europă” – s-ar putea lovi de o atitudine reticentă a populațiilor europene care văd soluția la criza actuală în... „mai puțină Europă”. Această confruntare nu are nicio legătură limpede cu axa stângadrea, care a caracterizat până în prezent Europa, ci cu o axă politică nouă, care poate fi caracterizată prin axa „închidere-deschidere” a statelor naționale în raport cu Uniunea Europeană sau alte construcții macro.
- **America se schimbă și devine... America.** Această tendință de „închidere” au ilustrat-o recent și SUA. Cuvântul cheie pentru guvernările Administrației Clinton de la începutul anilor 90 a fost „globalizarea”: lumea devine, fatal, globală, iar America este vectorul și expresia pregnantă al acestui proces („sfârșitul istoriei”). America este lumea și lumea este America! Astăzi, tendința se modifică radical. America nu este lumea – America este America, iar interesele ei trebuie să prevaleze. Administrația Trump este expresia unei modificări profunde de dinamică geopolitică la nivelul lumii euroatlantice, cu efecte majore asupra bătrânului continent, care nici el nu este scutit de asemenea tendințe (Brexit-ul este doar una dintre ele).
- **Relația America – Rusia** dacă nu trebuie să ne așteptăm la un “big bargain” americano-rus (Rusia nu are ce oferi în schimb Americii într-un asemenea „deal”) este de așteptat o modificare a relațiilor bilaterale pe anumite dosare, cum ar fi cel al terorismului. Interesul Americii în regiunea extinsă a Mării Negre ar putea fi diminuat. Vor fi evidente și consecințe care vor afecta, prin pași mici, vecinătățile imediate ale României. Ucraina poate

fi „încurajată” să implementeze Acordurile de la Minsk în litera lor, ceea ce ar duce la federalizarea *de facto* a Ucrainei, iar Republica Moldova ar putea să urmeze aceeași cale prin forțarea „soluționării” chestiunii transnistrene pe model ucrainean. În perspectiva unei asemenea dinamici, politica externă a României trebuie să pună accentul și pe dimensiunea *bilaterală*, dincolo de diplomația marilor formate (UE, NATO etc.), care se vor dovedi mai imprezicibile în actualele circumstanțe.

Ca orice actor care nu poate influența decizii majore, Bucureștiul trebuie să înțeleagă în primul rând ce se întâmplă. Lumea în care va trăi va fi alta după Brexit. Că efectul politic imediat în Europa va fi “more Europe” sau “less Europe” urmează să vedem, dar orice ar fi, trebuie tratat cu un optimism bine temperat. Cu calm și fără efuziuni inutile. Litaniile pe marginea Brexitului trebuie să înceteze cât mai repede. Nu vor fi efecte directe asupra românilor de acolo – migrația selectivă va continua, în beneficiul Marii Britanii și a celor care vor fi acceptați acolo, iar efectele asupra României vor fi mai degrabă indirecte.

Ceea ce trebuie înțeles este că soluția nu poate fi decât internă, dincolo de adeziunea europeană asumată firesc. Și asta înseamnă: instituții puternice, stat funcțional, consistență internă a populației și asumarea mizelor de politică externă legate de vecinătatea nemijlocită a României. Nimeni nu va mai face asta în locul nostru.

În acest moment prezența și semnificația românească în regiune nu sporește, nici economic, nici strategic, fie că este vorba despre Marea Neagră (incidentul bulgar), NATO (România își va îndeplini cu greu obiectivele de la Varșovia) sau pe dimensiunea estică (ieșirea obstinată a Bucureștiului din dosarul Republica Moldova, unde refrenul cu integrare europeană a Republicii va fi și mai ridicol de aici încolo). Brexitul și criza europeană nu vor face decât să accentueze aceste tendințe, iar Rusia, încurajată de votul britanicilor, va deveni și mai prezentă pe teren. Provocările euroatlantice pentru România sunt provocările unui stat care trebuie să înțeleagă că timpul retoricii goale și a corectitudinii (geo)politice a trecut. **Aceasta va fi miza unei noi generații politice.**

Proiect 12

FINANȚELE PUBLICE ȘI MONEDA

COORDONATOR PROF. FLORIN GEORGESCU

POLITICA FISCAL-BUGETARĂ

Definită ca ansamblul măsurilor, acțiunilor și instrumentelor de colectare a resurselor bugetare și de utilizare a acestora în scopul satisfacerii consumului de bunuri și servicii publice, politica fiscal-bugetară reprezintă o componentă esențială a mix-ului de politici macroeconomice.

În contextul evoluției relațiilor economice, la nivel național și internațional, caracterizate printr-o competiție tot mai intensă pe piața liberă, dar și prin posibila apariție a unor politici protecționiste în viitor, locul și rolul politicii fiscal-bugetare în ansamblul politicii economice a statului se amplifică în mod natural.

Prin conținutul său, politica fiscal-bugetară nu este numai un reflex al funcționării economiei, ci poate constitui, dacă este proiectată și aplicată în mod adecvat, o pârghie importantă de stimulare a creșterii economice și de repartitie echilibrată a acesteia, în scopul asigurării concomitente a dezvoltării țării, promovării incluziunii sociale și reducerii sărăciei.

Conceperea politicii fiscal-bugetare se impune a porni de la evaluarea fazei în care se află evoluția ciclului economic. Atunci când economia este în perioada de avânt, cunoscând că acțiunea operatorilor economici este prociclică, politica fiscal-bugetară (ca și cea monetară și a veniturilor) este necesar a fi anticiclică, în scopul plasării creșterii economice în apropierea celei potențiale pentru evitarea supraîncălzirii economiei. Iar când economia este în faza de recesiune, politica fiscal-bugetară se impune a fi stimulative, în scopul accelerării economiei spre nivelul său potențial.

Contextul internațional actual este caracterizat de faza de recuperare, după o criză financiară globală. Fazele ciclului economic sunt similare ca tendință, dar mai accentuate ca intensitate în România comparativ cu zona euro sau cu restul economiei globale: recesiunile sunt mai puternice, iar recuperarea după recesiune este mai lentă.

Atât în România, cât și la nivel global, ciclul economic începe să fie semnificativ diferit de ciclul financiar, în sensul în care avem o creștere economică fără aportul creditării. Situația actuală este plină de contradicții, fiind dominată de minime istorice ale ratei dobânzii, dar și de o stagnare a investițiilor, de dezintermediere financiară, precum și de necesitatea finanțării spațiului fiscal disponibil care să stimuleze recuperarea creșterii economice.

SITUAȚIA ECONOMIEI REALE ROMÂNEȘTI – FACTOR ESENȚIAL ÎN CONSTRUCȚIA POLITICII FISCAL-BUGETARE

Volumul și structura veniturilor și cheltuielilor bugetare depind, în mod direct, de produsul intern brut realizat de România. La rândul său PIB-ul realizat este determinat de nivelul PIB potențial, ai cărui factori determinanți sunt reprezentați de capital, muncă și productivitatea totală a factorilor.

În prezent, în economia românească, capitalul privat deține 83%, iar cel de stat 17% din total. În cadrul capitalului privat, componenta autohtonă și cea străină au ponderi relativ egale.

Randamentul capitalului este foarte ridicat în România, respectiv de 21%, față de 5–6% în țările dezvoltate.

După criza financiară, îndeosebi în ultimii 5 ani, se constată următoarele evoluții în ceea ce privește capitalul: diminuarea participațiilor de capital străin, comparativ cu perioada ante-criză; permanentizarea decapitalizării firmelor prin înregistrarea de pierderi anuale ridicate (cca 8 mld. euro anual, respectiv aproximativ 5% din PIB); creșterea dividendelor distribuite, îndeosebi la nivelul capitalului străin; ieșiri masive de capital din sectorul financiar. În acest context, România se află pe penultima poziție din UE la indicatorul PIB pe locuitor la PPP (57% din media UE în anul 2015).

Volumul redus al PIB pe locuitor este determinat de nivelul ridicat al consumului intermediar comparativ cu țările dezvoltate, precum și de structura ineficientă pe ramuri a economiei, caracterizată printr-un aport redus de VAB pe salariat.

Deși, în plan macroeconomic, România prezintă, la momentul analizei, o situație echilibrată, la nivel microeconomic există numeroase tensiuni, deoarece creșterea economică nu se reflectă decât într-o mică măsură în veniturile populației și îmbunătățirea calității serviciilor publice. Acest fapt este determinat de repartitia defectuoasă a PIB ca efect al obturării canalelor distribuirii primare și secundare, cauzată de indisciplina financiară și ilegalitățile din economie. În planul distribuirii, există un raport disproporționat între salarii (40% din venitul național net) și profit, în favoarea ultimului (60% din venitul național net). În planul redistribuirii, se înregistrează o slabă colectare a impozitelor și taxelor, precum și insuficiența asistenței sociale, cauzate de disfuncții în administrare și abateri de la lege.

SITUAȚIA FISCAL-BUGETARĂ ACTUALĂ

Ridicarea nivelului cantitativ și calitativ al bunurilor și serviciilor publice furnizate cetățeanului se poate realiza, în condițiile obținerii unei creșteri economice sustenabile, create în sectoare cu valoare adăugată brută și competitivitate mai înaltă, precum și prin sporirea eficienței aplicării politicii fiscal-bugetare a României, în vederea reducerii decalajelor față de statele dezvoltate ale Uniunii Europene.

În primul rând, se impune sublinierea că volumul și structura veniturilor fiscale sunt determinate, în mod esențial, de nivelul de dezvoltare și eficiența

economiei reale, care, în prezent, se situează la niveluri relativ scăzute față de performanțele țărilor Europei occidentale, așa cum s-a arătat anterior. Desigur, volumul veniturilor fiscale depinde și de nivelul ratelor de taxare specifice fiecărei categorii de impozite, dar încasările bugetare sunt influențate în mod substanțial de eficiența administrării fiscale. În ceea ce privește impozitele directe, este adevărat că de-a lungul anilor, politica fiscală a urmărit reducerea costului forței de muncă și a taxării profitului, în scopul atragerii capitalului străin, pe fondul insuficienței capitalului autohton. Dar, dincolo de ratele mai mici de taxare a muncii și capitalului în România, față de statele UE și ale celor din zona euro, un impact major asupra volumului impozitelor directe încasate la buget provine din slaba colectare a acestora.

Această situație se înregistrează și la contribuțiile sociale, unde indisciplina fiscală este ridicată, îndeosebi în ceea ce privește onorarea obligațiilor pentru partea de contribuții suportate de angajator, pe fondul unui cadru juridic insuficient de ferm.

În cazul impozitelor indirecte, reține atenția taxa pe valoarea adăugată care, aparent, se situează la nivelul țărilor dezvoltate ca pondere în PIB, dar această situație a fost determinată în 2015 atât de nivelul ridicat al cotei standard în primul semestru (24%), cât și de creșterea gradului de conformare a contribuabililor, în semestrul II, ca urmare a reducerii cotei standard la produsele agroalimentare (la 9%). Totuși, și la acest impozit, se înregistrează rezerve substanțiale de creștere a gradului de colectare.

Există un potențial de creștere a volumului veniturilor fiscale de cca 4% din PIB, prin raportarea la gradul mediu de colectare înregistrat în Europa Centrală, care poate fi realizat prin aplicarea unor măsuri coerente și ferme, destinate îmbunătățirii administrației fiscale.

Rezervele de creștere a eficienței colectării veniturilor fiscale sunt demonstrate și de aportul celor două categorii majore de contribuabili din România la constituirea fondurilor publice, comparativ cu statele dezvoltate, după cum urmează: în timp ce în economiile dezvoltate, preponderente sunt veniturile fiscale provenite de la marii contribuabili (65% în Germania și 70% în Marea Britanie), în România numai 48% din veniturile fiscale sunt încasate de la acești contribuabili (comparativ cu doar 37% în 2008). Ca urmare, în România, contribuabilii mici și mijlocii generează 52% din veniturile fiscale (față de 63% în 2008), cu 40% mai mult decât în țările dezvoltate, menționate anterior. Această situație reflectă disfuncții structurale majore, la nivelul sistemului instituțional de administrare fiscală din România, care, deși a înregistrat unele progrese în eficiența colectării începând cu anul 2007 (cu mențiunea că pentru perioada anterioară nu există date disponibile privind aceste evoluții), prezintă, încă, substanțiale rezerve de îmbunătățire a activității. Datele prezentate arată că selectarea agenților economici, verificați din punct de vedere fiscal, nu se efectuează după criterii profesionale obiective, ci, în cele mai multe cazuri, pe baza unor rațiuni subiective. Aceasta a cauzat și încă determină utilizarea cu eficiență scăzută a resurselor umane, specializate în acest domeniu, care, în loc să fie orientate către contribuabilii mari,

cu risc fiscal ridicat (cauzat de utilizarea transferului prin preț și a unor optimizări fiscale la limita legii), sunt parțial irosite prin practicarea de controale repetate la micii contribuabili, la care riscul fiscal este mult mai scăzut și a căror activitate este, astfel, descurajată.

Asigurarea eficienței în sfera finanțelor publice se realizează atât prin transparența veniturilor individuale, în raport cu autoritatea fiscală, cât și prin utilizarea criteriilor de performanță și a transparenței în cheltuirea banilor publici (eficiența, eficacitatea, economicitatea).

În ceea ce privește structura cheltuielilor, comparația uzuală a României cu media europeană, raportată în procente din PIB, nu oferă o imagine adecvată. De aceea, considerăm că este mai relevantă comparația dintre ponderile cheltuielilor publice pentru diferite sectoare, dintre România și țările membre ale Uniunii Europene.

Nivelul investițiilor publice nu trebuie nici el privit în termeni absoluți, și nici doar raportat la PIB – pentru că, privit astfel, ne oferă informații insuficiente despre utilitatea și eficiența acestor investiții. Mult mai relevantă este analiza respectării regulii de aur a deficitului bugetar (Musgrave, 1939), potrivit căreia guvernele trebuie să se împrumute doar pentru investiții, nu pentru cheltuieli curente. Cu alte cuvinte, deficitul bugetar trebuie să fie egal sau mai mic decât investițiile publice.

DATORIA PUBLICĂ

Creșterea deficitului structural și a celui bugetar în perioada 2005–2009 au necesitat finanțare suplimentară, generând majorarea datoriei publice, după ce au fost epuizate creșterile temporare de venituri din perioada de boom economic. Astfel, datoria publică a crescut exponențial între 2008–2011 (de la 13% la 34%), stabilizându-se apoi sub 40% și chiar scăzând ușor pe măsura consolidării fiscale.

Menținerea la un nivel sustenabil a datoriei publice presupune respectarea următoarei reguli de aur: deficitul bugetar să fie egal sau mai mic decât creșterea nominală a PIB-ului, ponderată cu gradul de îndatorare stabilit ca obiectiv maxim (Mackiewicz, 2003).

Pentru menținerea datoriei pe termen lung, sub pragul critic (estimat, în cazul României, la 45% din PIB), este necesar ca deficitul bugetar să nu depășească, în concordanță cu criteriile de la Maastricht, 3% din PIB, cu respectarea regulii de aur de mai sus.

POLITICA MONETARĂ

În contextul mix-ului de politici macroeconomice, politica monetară îi revine un rol important. În conformitate cu legea, Banca Națională a României are ca obiectiv fundamental asigurarea stabilității prețurilor. Aceasta reprezintă un element cheie în planul macrostabilității, evoluția prețurilor fiind considerată indicatorul care reflectă „temperatura” economiei.

Pentru realizarea acestui deziderat, politica monetară vizează, în principal, influențarea cererii agregate, în timp ce aceasta nu reacționează la șocurile pe partea ofertei, considerându-se că ele dispar natural. În același timp, eforturile politicii monetare de atingere și menținere a stabilității prețurilor se adaptează contextului internațional, în condițiile în care influența prețurilor de import a devenit tot mai importantă odată cu creșterea gradului de deschidere a economiei românești.

Banca Națională a României a optat ca strategie de politică monetară pentru regimul de țintire directă a inflației, pe care îl practică din anul 2006. După stabilirea unor ținte anuale descrescătoare privind rata inflației, s-a trecut, începând cu anul 2013, odată cu reducerea la niveluri sustenabile a ratei inflației, la ținta staționară multianuală de 2,5%, cu interval de variație de +/- 1 puncte procentuale.

Setul de instrumente de politică monetară cuprinde: rata dobânzii, rezerva minimă obligatorie, operațiunile de piață și facilitățile permanente, respectiv de credit și de depozit (cu banda simetrică de variație în jurul ratei dobânzii de politică monetară). La acestea se adaugă și persuasiunea morală, prin care se urmărește ancorarea așteptărilor în sensul asigurării stabilității monetare pe termen mediu.

Caracteristica determinantă a politicii monetare este reprezentată de rolul anticiclic, respectiv limitarea abaterilor cererii agregate de la nivelul său de echilibru.

România îndeplinește criteriile nominale de convergență prevăzute de Tratatul de la Maastricht, începând cu luna iunie 2014. În perspectiva aderării României la zona euro, pot exista implicații semnificative asupra condițiilor monetare din țara noastră. Apartenența la zona euro este așteptată să reducă riscul suveran perceput de investitori, cu impact favorabil asupra primei de risc și implicit asupra randamentelor la titlurile de stat, în special a celor emise în lei.

Pe de altă parte, experiența crizei financiare a evidențiat că simpla îndeplinire a criteriilor nominale este departe de a fi suficientă pentru ca o țară să beneficieze de pe urma intrării în zona euro. Adoptarea euro presupune realizarea unei convergențe reale durabile. Economia trebuie să fie suficient de competitivă pentru a face față condițiilor din zona euro. O adoptare prea timpurie a monedei unice prezintă riscuri majore, de tipul celor manifestate recent în cazul Greciei sau Portugaliei. Deși situația macroeconomică este bună, în plus față de criteriile de convergență nominală fiind îndepliniți 13 din cei 14 indicatori ai tabloului de bord european privind macrostabilitatea, datele la nivel microeconomic indică serioase motive de preocupare. Productivitatea muncii și competitivitatea economiei autohtone sunt afectate negativ de structura ineficientă a economiei, caracterizată printr-un grad ridicat de concentrare a activității, dependență ridicată de corporațiile cu capital străin (care pot recurge la relocări rapide ale activității), o pondere redusă a valorii adăugate brute produse în ramurile cu grad tehnologic mediu și înalt, o indisciplină financiară cronică și o pondere foarte mare a firmelor care înregistrează pierderi substanțiale an de an. Din această perspectivă, există indicii îngrijorătoare că România se află în zona de risc privind „capcana venitului

mediu”. În fapt, depășirea acestei provocări, în mod durabil, reprezintă măsura capacității României de a intra în „clubul monedei unice”.

OBIECTIVE PENTRU URMĂTOARELE DOUĂ DECENII

Modelul economic de succes, validat de țările care au reușit în procesul de reducere a decalajelor față de statele dezvoltate (Japonia, Coreea de Sud, Taiwan, Singapore), a îmbinat acțiunea pieței cu cea a intervenției statului, a investițiilor străine cu cele autohtone.

Apartenența la Uniunea Europeană generează unele limitări privind gama politicilor și instrumentelor care pot fi utilizate în vederea accelerării creșterii economice și a dezvoltării durabile a României, dar creează, totodată, și numeroase oportunități.

Cererea de forță de muncă înalt calificată este dependentă de prezența unor investiții autohtone și străine de complexitate ridicată, care utilizează tehnologii înalte și asigură valoare adăugată mare.

Modelul de creștere economică sustenabilă este cel bazat pe investiții și exporturi, creșterea consumului fiind o rezultată a acțiunii acestor factori. Pentru ca acest model economic să dea rezultatele scontate este strict necesară menținerea stabilității macroeconomice actuale, accelerarea reformelor structurale atât în sectorul de stat, cât și în sectorul privat, precum și promovarea creșterii economice incluzive.

Realizarea investițiilor și a unor exporturi competitive presupun economisire, respectiv amânarea consumului prezent.

Pentru a stimula procesul de economisire, în mod diferențiat, este nevoie de:

- stabilirea setului de valori culturale și morale, împărtășit de cea mai mare parte a populației României;
- evidența clară a fluxurilor anuale de venituri și a stocului avuției pentru toți cetățenii țării prin:
  - introducerea globalizării veniturilor individuale cu aplicarea unei impozitări diferențiate, cu un grad de progresivitate adecvat în raport cu opțiunile politice ale decidenților, și acordarea de deduceri fiscale;
  - operaționalizarea cadastrului la nivel național, care să reflecte cu claritate situația proprietăților imobiliare (terenuri agricole, păduri, clădiri etc.).

Pe fundamentele informațiilor oferite de aceste două instrumente esențiale în funcționarea eficientă a economiei de piață, așa cum se întâmplă în toate țările dezvoltate, se pot formula politici fiscal-bugetare adecvate, în dinamică, obiectivelor asumate privind dezvoltarea economico-socială a României.

Proiect 13

INSTITUȚII PUBLICE STABILE, RESPECTATE ȘI DURABILE – STABILITATEA STATULUI ROMÂN

Coordonator: PROF. UNIV. DR. VASILE SEBASTIAN DÂNCU

STAREA ACTUALĂ

Contractul social dintre stat și cetățeni este în criză. Cetățenii nu mai au încredere în stat, clasa politică este delegitimată prin administrarea deficitară a instituțiilor statului, iar democrația poate fi pusă în pericol prin perpetuarea neîncrederii în instituțiile și reprezentanții statului.

Este nevoie de o modernizare urgentă, adică de o viziune susținută de un set de măsuri de reformă menite să optimizeze calitatea serviciilor oferite de stat – în calitate de furnizor al clienților săi – cetățenii. În prezent, statul român are o slabă încredere din partea cetățenilor și câteva dimensiuni de ipostaze ale reprezentării lui sociale reprezintă grave disfuncționalități:

BIROCRAȚIE EXCESIVĂ. Statul inventează mereu și mereu noi reguli, creând o birocrație sufocantă pentru cetățean. Funcționarii reproduc și amplifică propria birocrație. Avem peste 9000 de reglementări noi, doar în ultimii 5 ani. Birocrația și instabilitatea legislativă creează un mediu impredictibil pentru economie și pentru cetățean.

CORUPȚIA DIN ADMINISTRAȚIE. Funcția publică este utilizată adesea în interes personal, deși ar trebui să funcționeze regula impersonalității. Corupția scade încrederea în stat pentru că scumpește prețul serviciilor publice, fără o calitate adecvată a acestora.

OBEZITATEA STRUCTURII. Funcționarii se transformă din furnizori de servicii în creatori de reguli. Pentru respectarea regulilor e nevoie de noi și noi funcționari. Birocrația ajunge în stadiul ineficienței, iar statul devine ostil față de proprii cetățeni. Cetățenii sunt obligați să plătească taxe pentru a întreține statul obez, dar calitatea serviciilor scade. Lipsa de control asupra dezvoltării statului duce la asimetrie și inechitate în relația stat – cetățean.

POLITIZAREA EXCESIVĂ. Politicienii se confruntă cu o dilemă. Ajung în fruntea instituțiilor publice în mod legitim și cu o viziune despre guvernare, dar administrația în sine este un centru de putere care se poate opune implementării acestei viziuni. În mod normal apare nevoia de schimbare cu o echipă proprie, dar schimbarea politică merge mult prea mult în corpul administrativ, creând instabilitate și ineficiență. De multe ori, pozițiile publice sunt văzute mai degrabă ca oportunități financiare sau de recompensare a clientelei politice. Regulile stabilite sunt încălcate, iar politizarea ajunge adesea acolo unde expertiza sau

performanța ar trebui să fie singurul criteriu de selecție. Fondurile publice sunt distribuite adesea după criterii politice, nu după criterii impersonale, cum ar fi cele de nevoi ale comunității.

DISFUNCȚIONALITĂȚI ÎN FUNCȚIONARE. Desființarea instituțiilor de formare a funcționarilor publici, mobilitatea crescută a acestora către mediul privat, politizarea și numirea clientelară, absența unor evaluări reale a funcționarilor publici și devalorizarea conceptului de carieră în funcția publică au dus la deprofesionalizarea funcției publice și, implicit, la scăderea calității serviciilor oferite de stat.

STATUL INERȚIAL. Statul se rezumă la administrare, în special la nivel central. În realitate, la nivel central ar trebui definite viziunea, proiectul de țară, strategiile, politicile, reglementările și mecanismul de supervizare, nu administrarea. Cele mai multe încercări de reformă a statului au fost lăsate pe seama funcționarilor. Astfel, orice tendință de reformă s-a lovit de rezistența la schimbare și frica de pierdere a privilegiilor. Încercările de modernizare a statului, cum ar fi de exemplu cele de introducere a managementului calității sau controlului intern, nu au simplificat statul, ci au generat sarcini birocratice suplimentare, fără să fie asimilate în cultura și practica organizațională.

ȚINTE ȘI OBIECTIVE GENERALE

- **Statul arogant, corupt, opac, obez, birocrat și indiferent trebuie să devină statul simplu, responsabil, transparent, integru și apropiat de cetățean.**
- Nu avem nevoie de un stat mai puternic în detrimentul cetățeanului, ci de instituții mai puternice, în slujba cetățeanului. Statul trebuie să fie corect în relația cu cetățeanul. Corectitudinea este temeiul refacerii credibilității statului în fața cetățeanului.

OBIECTIVE ALE MODERNIZĂRII

- **REDEFINIREA ROLULUI STATULUI.** Statul trebuie să își limiteze funcțiile la cele de strategie, politică, reglementare și supervizare. Administrarea treburilor publice trebuie preluată la nivel regional și local. Statul trebuie să operaționalizeze principiul solidarității și să creeze mecanisme de compensare și redistribuire, fără a încuraja dependența față de acest tip de sprijin. Viziunea privind viitorul societății trebuie să vină din partea statului ca integrator al punctelor de vedere din societate privind viitorul. Statul trebuie să ofere un proiect pentru societate. Statul trebuie să joace rolul de planificator și de stimulator al dezvoltării economice și sociale. Autonomia locală trebuie să crească. Subsidiaritatea trebuie să funcționeze prin descentralizare și autonomie locală administrativă și financiară.
- **SIMPLIFICAREA RELAȚIEI STAT CETĂȚEAN.** Adaptarea administrației la nevoile cetățeanului. Structurile instituțiilor publice trebuie să

fie construite din perspectiva simplității și proximității față de cetățean. Debirocratizarea și simplificarea administrativă pentru cetățeni. Reducerea numărului de reglementări, avize, timpi de așteptare, taxe este esențială. Este nevoie de o definire a standardelor de calitate în relația stat cetățean.

- **CREȘTEREA CALITĂȚII ȘI ACCESULUI LA SERVICII PUBLICE.** Generalizarea ghișeului unic este esențială pentru creșterea accesului la servicii publice. Dezvoltarea programelor de e-administrație. Mutarea unor servicii publice în spațiul virtual este posibilă, după modelul celor din mediul privat. Accesibilitatea la distanță permite apropierea statului față de cetățean. Comunicarea electronică și semnătura digitală trebuie oficializate.
- **EFICIENTIZAREA COSTURILOR ADMINISTRATIVE.** Implementarea unui management performant în administrația publică. Luarea deciziilor pe bază de politici publice trebuie generalizată. Profesionalizarea serviciului public presupune stabilitatea funcției publice, angajare în raport de competențe, formare profesională, reguli clare de evaluare în raport de performanță, promovare în carieră, integritate. Codul administrativ, reînființarea INA, modificarea legislației privind funcția publică, transformarea ANFP în agenția națională de resurse umane a personalului bugetar sunt câteva exemple. Statul trebuie să își simplifice propriile evidențe. Fiecare instituție publică are baze de date. Ele nu sunt conectate între ele. Costurile de funcționare s-ar reduce semnificativ prin baze unice sau integrate de date, cu acces diferențiat.
- **RAPORTUL ÎNTRE POLITICĂ ȘI ADMINISTRAȚIE.** Transparența și consultarea sunt importante pentru buna guvernare. Accesul la informații, transparența decizională și participarea trebuie să fie coordonatele raportului între stat și societate. Resursele complementare de politici publice din zona academică și a societății civile trebuie utilizate pentru reforma statului și buna guvernare. Funcția publică trebuie să respecte regula impersonalității, în sensul neutilizării potențialului de putere administrativă ca resursă personală. Integritatea funcției publice trebuie să fie temeiul credibilității statului. Acțiunile anti-corupție vor fi consolidate, inclusiv prin parteneriate cu societatea civilă.
- **STATUL CA INSTRUMENT DE DEZVOLTARE, CREATOR DE RESURSE ȘI BUNĂSTARE.** Statul nu este doar redistribuitor de resurse și nici doar consumator, așa cum este etichetat de teorii extreme ale neintervenționismului, dovedite ca false după recenta criză mondială. Fără a eluda regulile competiției de piață, rolul statului în viața economică și socială devine tot mai important. În crizele tot mai dese statul intervine în sectoare cu probleme, dar și în folosirea unor resurse publice pentru a regla anumite procese.

INSTRUMENTE ȘI STRATEGII.**VIZIUNE STRATEGICĂ ȘI PRINCIPII FUNDAMENTALE DE MODERNIZARE****A) STABILITATEA STATULUI ȘI REFORMA INSTITUȚIONALĂ DURABILĂ**

Stabilitatea statului și durabilitatea transformărilor instituționale sunt esențiale în vederea construirii și consolidării încrederii cetățeanului, precum și sprijinirii capitalului social și a performanței economice. Un stat puternic și stabil tinde să genereze un mai bun management al resurselor economice și sociale în direcția dezvoltării.

Viziunea 2018–2038: ***Creșterea semnificativă a performanței instituțiilor publice prin implementarea unei abordări moderne și pro-active, orientate către nevoile și așteptările cetățenilor, în contextul unui stat stabil și durabil.*** Ținând cont de complexitatea și schimbările rapide care se produc la nivel global în ultimii ani și privind la abordarea tot mai proactivă pe care statele moderne trebuie să și-o asume și în ceea ce privește eficientizarea sistemelor publice, considerăm necesară adăugarea la această listă de principii fundamentale a altor trei principii cu valoare adăugată pentru perioada 2018–2038 la care trebuie să se ralieze eforturile strategice ale statului: **1) Interconectare și asumare a rolului de integrator; 2) Abordare colaborativă și pro-activă; 3) Inovare.**

B) STATUL DIGITAL. E-GVERNAREA ÎN ROMÂNIA. GUVERNAREA DESCHISĂ ȘI GUVERNAREA DIGITALĂ

Guvernarea deschisă reprezintă o caracteristică esențială a unui stat democratic și un factor important în modernizarea activității publice. Conform Planului de Acțiune 2016–2018 (*Parteneriatul pentru o Guvernare Deschisă*, 2016), în prezent Cancelaria Prim-Ministrului este cea care asigură coordonarea și monitorizarea Planului național de acțiune. OGP (*Open Government Partnership*) este deci un acord internațional ce vizează angajarea guvernelor în: *promovarea transparenței (deschiderii) actului de guvernare; promovarea dialogului dintre reprezentanții administrației și cetățeni; utilizarea noilor tehnologii în actul de guvernare și în dialogul cu cetățenii.* **Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România**, elaborată în 2014, are la bază principiul creării un mediu competitiv, care să încurajeze și să atragă cetățenii și întreprinderile plătitoare de impozite, care, la rândul lor, să asigure o creștere durabilă pe termen lung. Pentru atingerea obiectivelor specifice stabilite de Agenda Digitală pentru Europa 2014–2020, este necesar să se acorde prioritate investițiilor în domeniul TIC. Având în vedere cei 7 piloni care stau la baza Agendei Digitale pentru Europa 2014–2020, România i-a adaptat la contextul actual și a definit patru domenii majore de acțiune, care vor fi

urmărite ca viziunea României privind programul ambițios, care va conduce la creșterea economică și la creșterea competitivității, pentru acoperirea principiului de bază menționat mai sus, în vederea realizării creșterii economice durabile pe termen lung.

STATUL REFORMAT ȘI DURABIL

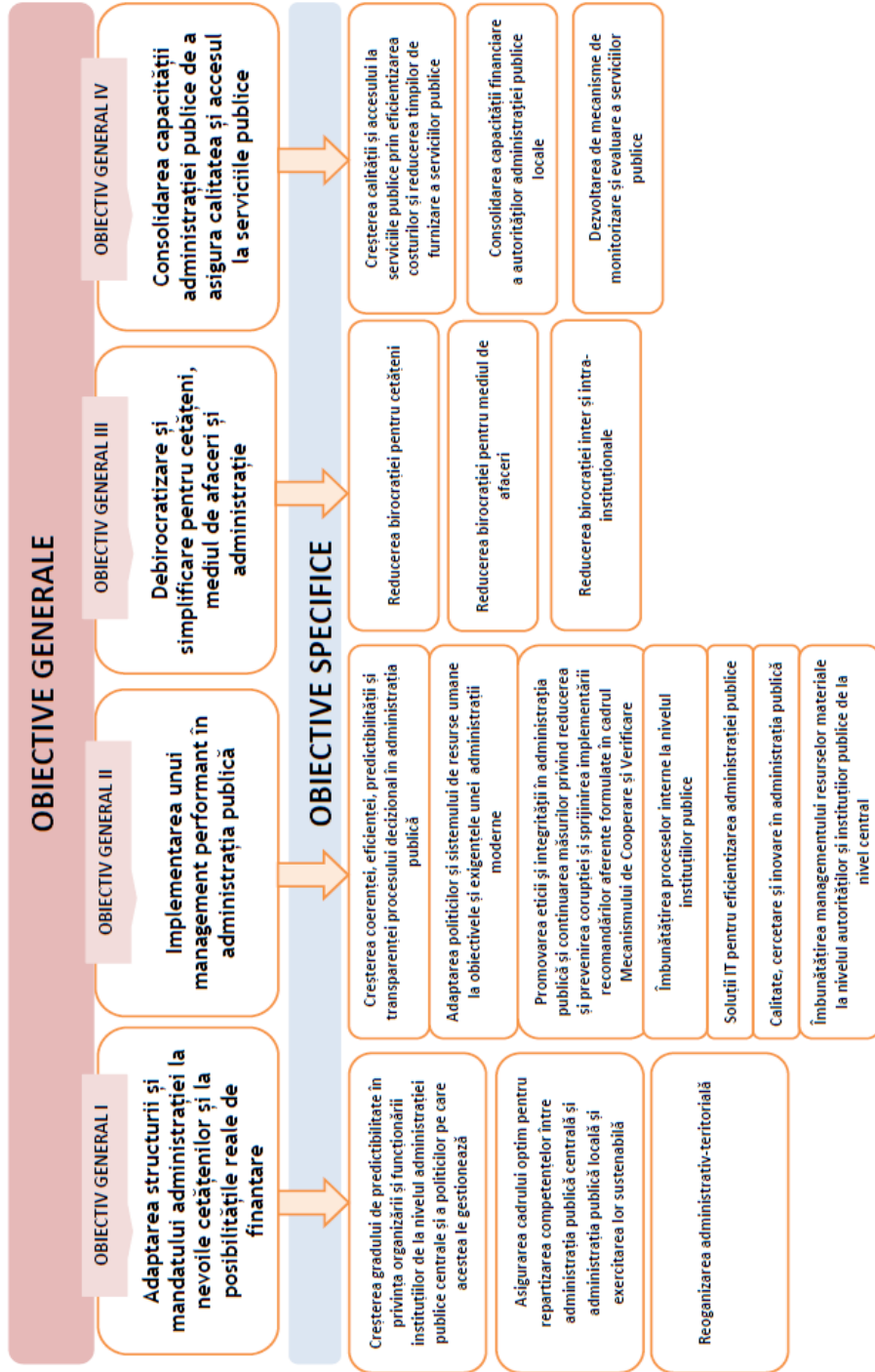
Portofoliul de proiecte și strategii de reformă a administrației publice din România. În contextul unei nemulțumiri publice față de serviciile oferite de administrație, **printr-o abordare colaborativă și proactivă, prin simplificare și optimizare a proceselor birocratice și printr-un pachet de strategii care vizează direct și coerent eficientizarea administrației publice, statul român poate să genereze instituții publice orientate spre nevoile cetățenilor pe care îi deservește și să consolideze un stat puternic și durabil.**

Instrumente strategice:

A) Strategia generală pentru consolidarea administrației publice – SCAP (2014–2020) are ca scop remedierea principalelor deficiențe care împiedică administrația din România să-și îndeplinească rolul la nivelul așteptărilor beneficiarilor săi, prin stabilirea cadrului general de reformă al administrației publice pentru perioada 2014–2020. În definirea obiectivelor strategice pentru perioada 2014–2020, instituțiile implicate și-au propus să pornească de la analizele recent elaborate, precum și de la lecțiile învățate în exercițiul programatic anterior, încercând să contureze o viziune coerentă a cărei aplicare să genereze o îmbunătățire substanțială a activității administrației. O schemă sintetică a obiectivelor generale, precum și obiectivelor specifice ale Strategiei pentru Consolidarea Administrației Publice 2014–2020 se regăsește mai jos.

B) Strategia privind dezvoltarea funcției publice (SDFP) face parte din categoria strategiilor tematice asumate de administrația publică românească ca parte a efortului de îmbunătățire a calității guvernării, cu impact la nivelul întregii societăți, și este prevăzută în *Planul de acțiuni pentru îndeplinirea condiționalității ex-ante privind existența unui cadru strategic de politică pentru consolidarea eficienței administrative a statelor membre, inclusiv reforma administrației publice*. Principalele măsuri prevăzute în Strategia privind funcția publică 2016–2020 sunt următoarele: 1) *Asigurarea unui cadru instituțional și de management în administrație stabil, cuprinzător, coerent și transparent;* 2) *Recrutarea, promovarea, evaluarea și salarizarea, pe bază de standarde de competență și performanță;* 3) *Etica și integritatea în exercitarea funcției publice;*

STRATEGIA PENTRU CONSOLIDAREA ADMINISTRAȚIEI PUBLICE 2014 – 2020

C) **Strategia privind formarea profesională pentru administrația publică** asigură un cadru unitar de abordare pentru măsurile de îmbunătățire a calității procesului de formare profesională pentru administrația publică, inclusiv în ceea ce privește dezvoltarea cadrelor de competențe pentru diferitele categorii de funcții din administrația publică. Strategia vizează: stabilirea de standarde de calitate pentru oferta de formare și diversificarea acesteia în vederea acoperirii necesarului de formare în toate domeniile de interes pentru administrația publică; reînființarea *Institutului Național de Administrației (INA)* – instituție publică în subordinea MDRAP, care preia de la ANFP atribuțiile și personalul aferent responsabil cu formarea și perfecționarea profesională a personalului din administrația publică.

D) **Proiectul Codului Administrativ al României** integrează 20 de acte normative de **nivel primar**, aducând claritatea și coerența necesare în reglementarea domeniului de administrație publică. În procesul de elaborare a proiectului Codului administrativ au fost analizate actele normative relevante din domeniul administrației publice, dintre care următoarele sunt supuse codificării. **Proiectul Codului Administrativ** este structurat pe 10 părți. Pentru fiecare din cele zece părți ale proiectului de cod administrativ apar o **serie de aspecte de noutate față de reglementările anterioare menite să simplifice, să facă mai clare și să eficientizeze procesele organizaționale** la nivelul instituțiilor administrației publice centrale și locale. Sunt redefinite astfel unele **concepțe de esență** pentru sistemul administrației publice: ex. administrație publică, **autoritate publică**, autoritate a administrației publice, **act administrativ**, fapt administrativ, operațiune administrativă, **serviciu public** etc. De asemenea, are loc reglementarea **principiilor** generale aplicabile administrației publice: **legalitate, egalitate, transparență, proporționalitate, prioritatea interesului public, imparțialitatea**.

E) **Strategia de debirocratizare administrativă. Pachetul de măsuri legislative pentru debirocratizare – 2016 și proiecții de viitor.**

Administrația publică trebuie să elimine progresiv barierele administrative inutile (pași/etape/documente în sarcina cetățenilor din procedurile administrative), atât prin soluții de e-guvernare coerente, ancorate în cadrul de reglementare național și european, cât și prin soluții de natură legislativă, procedurală și organizațională. În acest scop, Guvernul României a adoptat în 2016 pachetul de măsuri destinate simplificării procedurilor și reducerii eforturilor cetățenilor de procurare a unor documente, precum și consolidării procesului de digitalizare la nivelul administrației publice centrale. Principiile generale care ghidează simplificarea procedurilor administrative sunt:

Documentele și informațiile vor fi solicitate cetățeanului o singură dată (principiul once-only). Cele pe care administrația publică le deține nu vor mai fi solicitate cetățeanului în vederea soluționării cererilor acestuia, ci vor fi preluate direct de la instituțiile publice care le-au emis și le gestionează;

- Interacțiunea dintre cetățean și administrație să devină prioritar electronică, modalitatea „document-hârtie” să devină o excepție pentru cei nefamiliarizați cu tehnologia informației;

- Principiul plasării cetățeanului în centrul preocupărilor administrației și nu instituția furnizoare;
- Principiul integrării tuturor proceselor aferente unui serviciu prestat cetățeanului;
- Principiul economisirii resurselor cetățenilor (bani, timp, informații etc.) pentru a accesa un serviciu;
- Principiul degrevării instituțiilor publice de resurse implicate în interacțiunea cu cetățenii (timp, informaționale, materiale, financiare, corespondență etc.).

F) Strategia de descentralizare

O strategie de acest tip poate asigura o implementare coerentă și coordonată a inițiativelor sectoriale de descentralizare, pe baza unui plan de măsuri integrat, care să aibă în centrul atenției eficientizarea activității administrației publice și creșterea calității serviciilor publice prestate cetățenilor. Obiectivul general al Strategiei Generale de Descentralizare îl reprezintă consolidarea capacității administrației publice de a furniza servicii publice diversificate și de calitate cetățenilor, prin transferul de noi competențe de la nivelul administrației centrale către autoritățile administrației publice locale. Domeniile prioritare propuse pentru a fi supuse procesului de descentralizare sunt: **agricultură (inclusiv pescuit și acvacultură), cultură, turism, mediu, sănătate, educație (activități extrașcolare), tineret și sport**. Strategia generală de descentralizare (SGD) elaborată la nivelul Ministerului Dezvoltării Regionale și Administrației Publice, este un document-cadru care stabilește direcțiile strategice ale Guvernului cu privire la continuarea procesului de descentralizare și **urmărește, în principal, analizarea oportunității transferului de competențe de la nivelul administrației publice centrale la nivelul autorităților administrației publice locale.**

STATUL PROACTIV. STRATEGII TRANSVERSALE CU ROL CATALIZATOR PENTRU STABILITATEA STATULUI ROMÂN

Există la momentul de față în sectorul public românesc cel puțin 3 strategii sau proiecte de strategie elaborate și agreate la nivel instituțional și cu potențial impact trans-sectorial semnificativ. Acestea sunt: **Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR), Strategia de dezvoltare durabilă a României și Proiectul de strategie privind competitivitatea României.**

Menționăm aici doar **Strategia de dezvoltare a României – România policentrică 2035. Coeziune și competitivitate teritorială, dezvoltare și șanse egale pentru oameni.** Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR) este documentul programatic realizat sub coordonarea MDRAP și finalizat în 2016, prin care sunt stabilite liniile directoare de dezvoltare teritorială a României, bazat pe un concept strategic, precum și direcțiile de implementare pentru o perioadă de timp de peste 20 de ani, la scară regională, interregională, națională, cu integrarea aspectelor relevante la nivel transfrontalier și transnațional (art. 14, alin (3) în conformitate cu Legea nr. 350/2001).

**STATUL DURABIL. SERVICIUL PUBLIC DE MÂINE.
SCENARIU 2020 – 2028 – 2038**

După cum arată multe studii și diagnoze, evoluția modernizării statului trebuie să urmărească următoarele dimensiuni: stabilirea corectă a scopului – înțelegerea faptului că „clientul – cetățeanul este rege” și în sectorul public și asumarea unei abordări integrate orientate spre cetățean și nevoile sale reale; dărâmarea zidurilor inter-instituționale – înlăturarea „efectului de siloz” (tendința de izolare și rezistență la colaborare și schimbare) din agențiile și structurile administrației publice locale și centrale; acest efect pervers trebuie să cedeze în favoarea unei guvernări colaborative și interconectate; responsabilizarea instituțiilor pentru a livra servicii publice de calitate – construirea capacității instituționale și umane de a furniza servicii performante în organizațiile din sectorul public; satisfacerea promisiunilor față de beneficiar/cetățean – construirea de modele centrate pe client/cetățean și gestionarea riscurilor; asigurarea inovației continue – inovare prin cultivarea de bune practici și folosind feedback-ul clientului-cetățeanului pentru a genera și susține beneficiile.

**Un scenariu realist privind evoluția Administrației publice și a
Instituțiilor statului**

SCENARIUL	Ținta 2020	Ținta 2028	Ținta 2038
Realist (cel mai probabil)	<p>Ținta generală: Implementarea cu impact semnificativ a măsurilor prevăzute în strategiile dezvoltate în acest proiect. Creștere a calității și performanței administrației publice din România cu un procent semnificativ peste indicatorii și situația din 2015</p> <p>Ținte specifice: - îmbunătățire a poziționării (2–3 poziții) României în clasamentele Băncii Mondiale, OECD și Comisia Europeană privind (1) buna guvernare și integritate publică, (2) creșterea capacității instituționale și (3) relația statului cu mediul de afaceri ; - Clarificarea rolurilor și responsabilităților asociate</p>	<p>Ținta generală: Implementarea cu impact semnificativ a măsurilor de sustenabilitate prevăzute în strategiile dezvoltate în acest proiect. Creștere a calității și performanței administrației publice din România cu un procent semnificativ peste indicatorii și situația din 2020.</p> <p>Ținte specifice: - Urcare de cel puțin 5 locuri în clasamentele Băncii Mondiale, OECD și Comisia Europeană privind (1) buna guvernare, (2) creșterea capacității</p>	<p>Ținta generală: Implementarea cu impact semnificativ a măsurilor prevăzute în strategiile dezvoltate în acest proiect. Creștere a performanței administrației publice cu peste 50% față de anul 2020 și poziționarea României la nivelul mediei europene/jumătatea superioară a clasamentului în ceea ce privește eficiența instituțională.</p> <p>Ținte specifice: Poziționarea României la nivelul mediei țărilor europene în clasamentele Băncii Mondiale, OECD și Comisia Europeană</p>

	<p>fiecărei categorii de personal din autorități și instituții publice;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea și implementarea cadrelor de competențe pentru toate funcții publice care să fie introduse în sistemul integrat al funcției publice; - Realizarea sistemului național de evidență a ocupării în administrația publică - Implementarea standardelor de calitate pentru oferta de formare în toate domeniile de interes pentru administrația publică; - Reînființarea Institutului Național de Administrație (INA) - creștere a duratei ciclului de carieră în administrația publică de la 9 ani la 12 ani; - întinerirea cu cel puțin 20% a resursei umane în instituțiile publice; - obținerea unui raport 20-80 în ceea ce privește procentul funcționarilor publici debutanți față de funcționarii superiori - adoptarea codului administrativ și eficientizarea în consecință a proceselor organizaționale la nivelul instituțiilor administrației publice centrale și locale - creșterea numărului de cetățeni care utilizează servicii de e-guvernare la 35 % până în 2020 - continuarea procesului de debirocratizare/simplificare - Realizarea transferului de competențe de la nivel central la nivel local care să permită consolidarea aplicării principiului subsidiarității - îmbunătățirea calității vieții pentru comunitățile locale și 	<p>instituționale și (3) relația statului cu mediul de afaceri</p> <ul style="list-style-type: none"> - creșterea numărului de cetățeni care utilizează servicii de e-guvernare la 50% până în 2020 - îmbunătățirea semnificativă a dialogului cu societatea civilă și creșterea gradului de încredere a cetățenilor în instituțiile publice cu cel puțin 20%; -îmbunătățirea procesului de co-creare guvern / societatea civilă; - completarea eforturilor de creștere a transparenței și deschiderii guvernamentale - creșterea leadership-ului tematic, astfel încât ministerele și organizațiile din societatea civilă să lucreze împreună pe seturi de teme prioritare pentru a rezolva provocări comune și a învăța unii de la ceilalți; - autoritățile locale adoptă principiile de guvernare deschisă - Eficientizarea exercitării competențelor descentralizate pentru asigurarea de servicii publice de calitate - Accesibilitate și mobilitate semnificativ mai 	<p>privind (1) buna guvernare, (2) creșterea capacității instituționale și (3) relația statului cu mediul de afaceri</p> <ul style="list-style-type: none"> - creșterea numărului de cetățeni care utilizează servicii de e-guvernare la 75% până în 2020 - Servicii publice descentralizate furnizate în condiții de eficiență și eficacitate pe bază de standarde de cost și calitate - Asigurarea unei integrări funcționale a teritoriului național în spațiul european prin sprijinirea interconectării eficiente a rețelelor energetice, de transporturi și broadband; - Creșterea calității vieții prin dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitară și a serviciilor publice în vederea asigurării unor spații urbane și rurale de calitate, atractive și incluzive; - Dezvoltarea unei rețele de localități competitive și coezive prin sprijinirea specializării teritoriale și formarea zonelor urbane funcționale; - Protejarea patrimoniului natural și construit și valorificarea elementelor de identitate teritorială; - Creșterea capacității instituționale de gestionare a proceselor de dezvoltare teritorială
--	--	--	--

	regionale, pentru ca regiunile României să devină mai atractive pentru locuit, pentru petrecerea timpului liber, pentru investiții și muncă, - promovarea parteneriatelor rural-urbane și a asocierilor - consolidarea rețelei urbane prin dezvoltare policentrică și specializare teritorială - creșterea accesibilității și conectivității - acces echitabil la servicii de interes general - creșterea gradului de încredere și satisfacție al cetățenilor în raporturile cu autoritățile administrației publice centrale și locale. - consolidarea structurilor decizionale centrale și a serviciilor publice descentralizate	mare pe teritoriul României - Zone urbane funcționale - Resurse naturale și culturale exploatare de o manieră inteligentă și prietenoasă cu mediul - Cooperare teritorială cu impact social și economic semnificativ.	
--	---	--	--

UN SCENARIU CATASTROFIC?

Autorii acestui capitol au exclus, din rațiuni strategice, ipoteza prăbușirii statului român, chiar dacă la nivel pur teoretic există această posibilitate pentru orice stat din lume. Cu toate slăbiciunile actuale, statul român este angajat într-un proiect de modernizare care pare ireversibil, chiar dacă sunt lungi perioade de stagnare sau chiar de regres.

În ultimii ani, se vorbește tot mai mult în lucrările de specialitate despre concepte ca *state slabe*, *state eșuate* sau *state în colaps*, definite, în grade diferite, ca state care nu au capacitatea de a fi furnizoare de componente principale ale contractului social pe care, în general, le asociem cu statalitatea: *securitatea cetățenilor și ordinea publică, pacea socială, bunăstare și securitate economică, legitimitate politică a instituțiilor, lipsa competenței de guvernare în managementul resurselor și patrimoniului, servicii sociale privind asistența socială, servicii de îngrijire a sănătății sau servicii de educație corespunzătoare*. Cauzele acestor slăbiciuni majore pot fi diferite, sărăcia endemică fiind cauză importantă, chiar dacă uneori poate fi analizată ca o consecință. Multe studii ale Băncii Mondiale și ale altor organisme internaționale folosesc conceptul *state fragile* prin faptul că sunt state care sunt în curs de degradare a capacității de a oferi bunuri sociale și politice cuprinse, de regulă, în constituție sau alte legi care guvernează statele.

România nu este în niciuna dintre aceste situații, cum remarcam mai sus, dar trebuie să ținem cont de faptul că astăzi se vorbește tot mai mult despre conceptul de **construcție a statelor** (*state buildings*) ca proces urmărit conștient și strategic, niciodată finalizat pe deplin. Aici schema urmărită de **Francis Fukuyama** pentru a caracteriza statele este un bun ghid, deoarece această schemă combină o axă ce se referă la anvergura activităților statului, adică la paleta de funcțiuni asumate de guverne, cu o axă a forței statului de a acționa în aceste direcții prin instituțiile sale în execuția de politici și aplicare a legilor, prin construirea de consens și dialog.

Analiza statului român arată pentru ultimele două decenii o îndeplinire satisfăcătoare a *funcțiilor minimale* care ar fi, după Fukuyama, următoarele: oferirea bunurilor publice pure; apărare, lege și ordine; drepturi de proprietate; management macroeconomic; sănătate publică; ameliorarea echității; protejarea săracilor. Analizând și *funcțiile intermediare* (abordarea elementelor externe; învățământ; protecția mediului; reglementarea monopolurilor; asigurări, reglementări financiare; asigurări sociale) sau cele *activiste*: politică industrială, redistribuirea averii naționale, realizarea planificării dezvoltării o să observăm tot niveluri medii de realizare, fiind zone de management social unde este nevoie de reformă și modernizare sau aplicarea unor strategii dintre cele menționate pe parcursul proiectului nostru. Guvernele României trebuie să fie de acum încolo mult mai atente la nevoia de reformă în cadrul celeilalte dimensiuni analizate de politologul american, cea a nevoii de reformă a instituțiilor care să crească **forța statului, capacitatea lui de acțiune**. Dacă analizăm capacitatea instituțiilor statului de a formula și îndeplini politici, de a concepe și aplica legi, de reducere a birocrăției, a corupției, de creștere a transparenței, atunci observăm că aici găsim cele mai mari restanțe și o acută nevoie de consens politic pentru prefaceri majore. Ultimele manifestații orchestrate împotriva Guvernului României (în aceste zile condus de Sorin Grindeanu) sunt și o reflectare a unei nemulțumiri profunde față de modul în care statul ia decizii, asigură egalitatea cetățenilor în fața legii sau privind modul în care tratează fenomenele de corupție sau față de reacția statului față de neîndeplinirea responsabilităților din administrația publică.

ECHIPELE DE EXPERTI

Proiectul 1: Prof. Dr. Ing. Ioan Dumitrache, m.c. AR – Coordonator

Acad. Emil Burzo, Acad. Ioan-Aurel Pop, Prof. Dr. Mircea Dumitru, m.c. AR, Prof. Dr. Romița Iucu, Prof. Dr. Lucian Ciolan, Prof. Dr. Vasile Pârvulescu, Prof. Dr. Ing. Ecaterina Andronescu, Prof. Dr. Simona Iuliana Caramihai, Prof. Dr. Romeo Susan-Resiga, Prof. Dr. Ing. Radu Munteanu, Prof. Dr. Daniel David, Prof. Dr. Valer Daniel Breaz, Prof. Rudolf Gräf, Prof. Dr. Ing. Aurel Mihai Stănescu, Prof. Dr. George Cazacu, Prof. Octavian Florin Polexa, Prof. Sever Popa, Prof. Florin Colceag, Prof. Carmen Gabriela Bostan, Elena-Nicoleta Mircea

Proiectul 2: Acad. Bogdan C. Simionescu – Coordonator

Acad. Nicolae Anastasiu, Dr. Jurist Raluca Andone, Dr. Daniela Antonescu, Dr. Marina Bădileanu, Dr. Marius Bulearcă, Dr. Mircea Buza, Dr. Cătălin-Paul Constantin, Drd. Andreea Constantinescu, Dr. Iulian Dănilă, Dr. Marian Drăgoi, Dr. Monica Dumitrașcu, Dr. Sorin Geacu, Dr. Ines Grigorescu, Dr. Gheorghe Kucsicsa, Lector dr. ing. Izabela Mariș, Dr. Marcela Mihai, Dr. Mihai-Sabin Muscalu, Dr. Cornelia Neagu, Dr. Dan-Radu Rusu, Drd. Daniela Rusu, Dr. Alexandru Pătruți, Dr. Victor Platon, Dr. Bogdan Popa, Prof. Mihai Popa, Dr. Ana Povicici, Dr. Ionuț Purică

Proiectul 3: Prof. Dr. Filip Cârlea – Coordonator

Prof. Dr. Nicolae Golovanov, Prof. Dr. Victor Vaida, Prof. Dr. Iulian Iancu, Dr. Alexandru Săndulescu, Prof. Dr. Virgil Mușatescu, Prof. Dr. Luminița Chivu, Dr. Alexandru Pătruți, Dr. Silvia Vlăsceanu, Prof. Dr. Constantin Ciutacu

Proiectul 4: Acad. Ioan Dan Tufiș – Coordonator

Dr. Angela Ioniță – Responsabil proiect

Dr. Viorel Gaftea, Prof. Dr. Horia Teodorescu, Dr. Iulian Florentin Popa, Drd. Jr. Lisa-Maria Achimescu, Dr. Ionel Nițu, Dr. Jr. Adrian Baciu, Ing. Sorin Bănică, Dr. Jr. Dan Dulciu, Prof. Dr. Horațiu Dragomirescu, Prof. Dr. Adriana Vlad, Prof. Dr. Nicolae Țăpuș, Dr. Cristina Niculescu, Ing. Eduard Biscaneanu, Prof. Dr. Ștefan Iancu

Proiectul 5: Acad. Cristian Hera – Coordonator

Acad. Păun Ion Otiman - Responsabil de proiect

Dr. Cecilia Alexandri, Dr. Lucian Luca, Dr. Marioara Rusu, Dr. Monica Tudor, Prof. Dr. Vasile Goșa, Dr. Camelia Gavrilescu, Dr. Iuliana Ionel, Dr. Cornelia Alboiu, Dr. Mariana Grodea, Dr. Viorica Gavrilă, Contributori - Dr. Adrian Peticilă, Dr. Bianca Păuna, Dr. Mirela Rusali, Dr. Corina Sâman, Dr. Violeta Florian, Dr. Nicole Atudosiei, Drd. Mihai Chițea, Dr. Adrian Băneș, Dr. Andrea Feher, Dr. Miroslav Raicov, Dr. Ciprian Rujescu

Proiectul 6:**Partea I: Acad. Lucian Liviu Albu – Coordonator**

Prof. Dr. Ion Ghizdeanu, Dr. Sorin Dinu, Dr. Marioara Iordan

Partea a II-a: Prof. Dr. Gheorghe Zaman, m.c. AR – Coordonator

Prof. Dr. Valentina Vasile, Dr. George Georgescu, Dr. Florin Pavelescu, Dr. Steliana Sandu

Partea a III-a: Prof. Dr. Cătălin Zamfir, m.c. AR – Coordonator

Prof. Elena Zamfir, Prof. Sorin Cace, Drd. Ionuț Anghel, Dr. Daniel Arpinte, Dr. Georgiana Bonea, Drd. Bianca Buligescu, Dr. Cosmin Briciu, Dr. Alexandra Deliu, Dr. Mihai Dumitru, Drd. Dana Eremia, Dr. Simona Ilie, Dr. Adina Mihăilescu, Dr. Gabriela Neagu, Dr. Iuliana Precupețu, Dr. Mihnea Preotesi, Dr. Monica Șerban, Dr. Mariana Stanciu, Dr. Manuela Stănculescu, Dr. Simona Stănescu, Dr. Iulian Stănescu, Dr. Cristina Tomescu, Dr. Elena Tudor, Dr. Laura Tufă, Prof. Sergiu Bălătescu, Dr. Cosmina Elena Pop, Dr. Adriana Neaguț, Dr. Claudia Petrescu, Dr. Monica Marin, Dr. Flavius Mihalache, Dr. Livia Ștefănescu, Drd. Alexandra Vîlcu, Dr. Sebastian Fitzek, Dr. Eugen Glăvan, Dr. Ana Maria Preoteasa, Prof. Eugen Blaga, Viorica Rotaru, Marian Runceanu

Proiect 7: Acad. Victor Voicu – Coordonator

Acad. Lucian Liviu Albu, Acad. Anca V. Sima, Dr. Mihai Stoian, Prof. Dr. Ion Ghizdeanu, Prof. Ștefan N. Constantinescu m.o. AR, Prof. Dr. Simona Ruță, Dr. Carmen C. Diaconu, Dr. Gabriela Anton, Dr. Cristina Tomescu, Dr. Adina Mihăilescu

Proiect 8: Acad. Cristian Hera – Coordonator**Acad. Nicolae Panin – responsabil proiect**

Acad. Octavian Popescu, Acad. Dan Bălțeanu, Dr. Cristina Sandu, Dr. Monica Dumitrașcu, Dr. Bianca Mitrică, Dr. Ana Popovici, Dr. Marta Jurchescu, Dr. Carmen Beatrice Păuna, Dr. Manuela Sidoroff, Dr. Mihaela Păun, Dr. Adrian Stănică, Dr. Laura Duțu, Dr. Florin Duțu, Dr. Radu Suci, Dr. Iulian Nichersu, Dr. Mădălin Enache

Proiect 9: Acad. Alexandru Surdu, Acad. Victor Spinei – Coordonatori

Prof. Univ. Dr. Nicolae Edroiu m.c. AR, Acad. Marius Porumb, Acad. Marius Sala, Acad. Sabina Ispas, Acad. Răzvan Theodorescu, Gheorghe Chivu, m.c. AR, Gabriela Pană Dindelegan, m.c. AR, Marius Dobre, Dr. Dragoș Popescu, Dr. Claudiu Baci, Dr. Mona Mamulea, Dr. Ștefan-Dominic Georgescu, Dr. Mihai Popa, Dr. Victor Emanuel Gica, Ovidiu Gelu Grama, Dr. Mihai Ioan Micle, Dr. Camelia Popa

Proiect 10: Acad. Florin Filip – Coordonator**Dr. Viorel Gaftea – responsabil de proiect**

Prof. H. Dragomirescu, Dr. G. Neagu, Dr. I. Stănciulescu, Dr. C.E. Ciurea, MBA. Diana Voicu, Prof. M. Guran. m.o. AR., Prof. I. A. Stănescu, Prof. Horia

N.Teodorescu, m.c. AR, Prof., Elena Ana Iancu, Dr. Delia Balaican, Dr. Mihaela Dragu, Dr. Monica Vasiliu, Dr. Nadia Petre, Dr. Claudia Lungu, Prof. Doina Banciu, Andreea Bereczki, Prof. Carmen Croitoru, Dr. Ioan Gaf Deac, Dr. M. L. Doinea, Romeo Ilie, Elena Mircea, Dr. D. Panța, Prof. S.I. Crișan, Dr. Mariana Ignat, Dr. V. Tudosă, Dr. Vasa Stepanov, Dr. David Ioan.

Aportul pe baza de voluntariat al colegilor care au participat la seminariile de *brainstorming* desfășurate în anul 2015 la: Cluj-Napoca (Prof. Ș. P. Agachi, Prof. R. Silaghi-Dumitrescu, Prof. Sergiu Nedevschi, m.c. AR, Prof. S. Șimon, Prof. Daniel David, Prof. Rudolf Graef, Conf. Constantin Balica, Prof. H. Hedesiu, Conf. C. Balica, Prof. P. Mircea, Prof. R. Badea, Dr. Ioanea Neagoe, Dr. Adrian Bot, Dr. Andrei Kelemen), Iași (Prof. L. Goraș, Prof. Hariton Costin, Prof. D. Cristea, m.c. AR, Dr. G. Haja, Dr. V. Apopei, Dr. S. Bejinariu), Oradea (Prof. I. Dzitac, Prof. A. Hatos, Conf. I. Buciu, Prof. Dominic Bucerzan, dr. M. Maci, Dr. E. Șerban, drd. Constantin Manoliu, Vlad E. Șerban, Emilia Dinculescu, Anamaria Georgeta Popa), Sibiu (Prof. Boldur Barbat, Prof. Marius Cioca, Prof. O. Bologa, Prof. R. Breaz, Dr. Ciprian Căndea, Dr. Gabriela Căndea Prof. Gabriel Racz, Dr. E. Stoica, Dr. A. Butean, Dr. Daniel Pop, Diana Butean, I. Ș. Coarfa, Ramona Căndea, M. Șoroștinean) și Timișoara (Acad. I. Păun Otiman, Prof. R.E. Precup, Prof. O. Proștean, Ing. Horia Gligor, Ing. Radu Bocșa, Prof. dr. ing. Horia Ciocârlie, Prof. dr. ing. Vladimir Crețu, Conf. dr. ing. Florin Drăgan, Conf. dr. ing. Marius Marcu, Ș. I. dr. ing. Ovidiu Baniaș, Ș. I. dr. ing. Cosmin Cernăzanu-Glăvan, Ș. I. dr. ing. Mircea-Bogdan Rădac, CS II ing. Delia Golcea, Conf. dr. Claudiu Brândaș, Prof. Ioan David, Dr. ing. Adrian Băneș) este recunoscut și apreciat. Aportul experților de la AmCham (Daniela Nemoianu, Ileana Guțu, Sanziana Pardhan, Andreea Manolem și F. Deaconescu) cu care am colaborat la realizarea unui seminar în faza F3 și al celor care au răspuns la Ancheta Delphi (Doina Banciu, Mihaela Dragu, Aurelian Stănescu, Leon Zăgărean, Gabriel Neagu, Cecilia Alexandri, Dan Cristea, Ionuț Purica, Ioan-Aurel Pop, Dan Tușiș, Nadia Petre, Laura Duțu, Ion Stănciulescu, Nicolae Țibrigan, Marius Guran, Horia N. Teodorescu, Marius Cioca, Cristian Ciurea, Gh. Popa, Emilian M. Dobrescu, Daniel David, Cristian Kevorchian) desfășurată în două iterații în faza F4, este recunoscut și apreciat de asemenea.

Proiect 11: Prof. dr. Dan Dungaciu – Coordonator

Acad. Mircea Malița, Lector Dr. Petrișor Peiu – expert în economie, Conf. Dr. Darie Cristea – cercetător, Vasile Iuga, George Scarlat, Bogdan Belciu, George Dorobanțu, Drd. Nicolae Țibrigan, Drd. Mihai Bârsan

Proiect 12: Prof. dr. Florin Georgescu – Coordonator

Prof. Dr. Liviu Voinea, Dr. Gheorghe Gherghina

Proiect 13: Prof. Dr. Vasile Sebastian Dâncu – Coordonator

Dr. Daniel Jurcan, Dr. Amanda Bosovcki, Dr. Mihaela Vrabete, Mihai Busuioc, Sirma Caraman, Mihai Groșan, Dan Marinescu, Sorin Solomon

